

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Trafficking και Μετανάστευση γυναικών

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της φοιτήτριας

Πονηρού Στεργιανή

A.M.:04201118

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Ε. Σπυριδάκης, Αν. Καθηγητής, Επιβλέπων

Β. Καρύδης, Καθηγητής

Ε. Γαζή, Αν. Καθηγήτρια

Κόρινθος, Μάιος 2015

Copyright © Στεργιανή Πονηρού, 2015.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Η παρούσα εργασία είναι αφιερωμένη σε όλες εκείνες τις γυναίκες- θύματα που κατάφεραν να ξεφύγουν από το καθεστώς trafficking δείχνοντας την δύναμη της θέλησης για την ανθρώπινη ζωή και την αξιοπρέπεια, ελπίζοντας να γίνουν παράδειγμα για όλες εκείνες που είναι δέσμιες στο καθεστώς της πορνείας.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Στέλλα και την Μαρία που μου αφιέρωσαν τον χρόνο τους, ξετυλίγοντας μου ένα κομμάτι της ζωής τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάζει και αναλύει το φαινόμενο της πορνείας στον ελλαδικό χώρο και τις επιπτώσεις που έχει δεχτεί με την έξαρση του μεταναστευτικού φαινομένου, καθώς επίσης τονίζει και πραγματεύεται τη σχέση αυτών των δύο πόλων.

Στο πρώτο μέρος της μελέτης, παρουσιάζοντας τον ορισμό του trafficking, όπως επισημαίνεται από τον ΟΗΕ, γίνεται εκτενής αναφορά στο ζήτημα της πορνείας, όπως αυτό διαδραματίζεται στη χώρα μας από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα έως σήμερα. Παρουσιάζεται η νομοθεσία περί πορνείας που αφορά όλη αυτή την χρονική περίοδο, και στη συνέχεια γίνεται μελέτη για τα χαρακτηριστικά της ελληνίδας εκδιδόμενης, χωρίς όμως να παραλείπεται η αναφορά στον πορνοπελάτη. Στην πορεία παρουσιάζονται οι αλλαγές που σημειώνονται στον πορνικό τομέα της χώρας μας και τον τρόπο που διαδραματίζεται η νέα αυτή πραγματικότητα- πρόκληση. Αναλύονται οι λόγοι που οδηγούμαστε από την δημογραφική και νόμιμη πορνεία στην παράνομη διακίνηση αλλοδαπών γυναικών.

Ακολουθεί ανάλυση του φαινομένου της μετανάστευσης και παρουσίαση του μεταναστευτικού πληθυσμού στη σύγχρονη Ελλάδα, ενώ γίνεται άμεση συσχέτιση μεταξύ του μεταναστευτικού φαινομένου και της παράνομης διεθνικής σωματεμπορίας.

Στη συνέχεια της μελέτης πραγματοποιείται ανάλυση του trafficking των γυναικών σε πέντε βασικούς άξονες. Το trafficking ως ηθικό πρόβλημα, ως πρόβλημα εργασίας, ως πρόβλημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως οργανωμένο έγκλημα και από την πλευρά της μετανάστευσης.

Χρησιμοποιώντας ως μεθοδολογικό εργαλείο την ημιδομημένη συνέντευξη εκπονείται η μεθοδολογική ποιοτική έρευνα σε δύο γυναίκες από τον Άγιο Δομίνικο και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα αυτής, οδηγώντας μας στα συμπεράσματα της. Στο τέλος της εργασίας περιλαμβάνονται οι απομαγνητοφωνήσεις των συζητήσεων με τις γυναίκες.

Έπειτα γίνεται μια σύντομη αναφορά στην κατάσταση που επικρατεί στη πορνεία της Ελλάδας με βάση κάποια στατιστικά στοιχεία που αντλούνται από το site της Ελληνικής Αστυνομίας.

Κλείνοντας, παρατίθενται κάποια γενικά συμπεράσματα για το φαινόμενο του trafficking αλλά και της μετανάστευσης ενώ παράλληλα προτείνονται κάποιες λύσεις επί του θέματος.

Λέξεις- Κλειδιά: πορνεία, εκδιδόμενη γυναίκα, πορνοπελάτης, πορνικές υπηρεσίες, μετανάστευση, θηλυκοποίηση της μετανάστευσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....</u>	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
<u>2. Το φαινόμενο της πορνείας</u>	9
2.1 Προσέγγιση του φαινομένου trafficking	9
2.1.1.Ιστορική Αναδρομή.....	13
2.1.2.Νομοθεσία περί πορνείας στην Ελλάδα	15
2.1.3 Χαρακτηριστικά γυναικών της παλαιάς πορνείας.....	17
2.1.4. Χαρακτηριστικά των πορνοπελατών.....	19
2.2. Σύγχρονη πορνεία- Διεθνική Σωματεμπορία Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
2.2.1 Δράση διεθνών δικτύων σωματεμπόρων τη δεκαετία του 1980.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.2.2. Οι διακινούμενες γυναίκες από την Ταυλάνδη, την Πολωνία και τον Άγιο Δομίνικο Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
2.2.3 Η χρυσή δεκαετία του trafficking στην Ελλάδα Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
2.2.4 Τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας κατά τη δεκαετία του 1990.....	29
<u>3. Η μετανάστευση και η θηλυκοποίησή της</u>	32
3.1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης.....	32
3.1.2 Θεωρίες για την μετανάστευση	33
3.1.3 Φύλο και μετανάστευση	34
3.2 Το προφίλ των μεταναστών/τριων.....	36
3.2.1 Αγορά εργασίας και Μετανάστευση	43
3.2.2. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην μετανάστευση	48
<u>4. Ανάλυση του trafficking.....</u>	53
4.1. Το trafficking ως ηθικό πρόβλημα	53
4.2. Το trafficking ως ζήτημα εργασίας.....	55
4.3. Το trafficking ως πρόβλημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	56
4.4. Το trafficking ως οργανωμένο έγκλημα	57
4.5. Το trafficking από την πλευρά της μετανάστευσης.....	58
<u>5. Η κατάσταση της πορνείας σήμερα</u>	61
<u>6. Μεθοδολογία έρευνας.....</u>	66
6.1 Μέθοδος έρευνας.....	66
<u>7. Ευρήματα έρευνας.....</u>	68
<u>8.Συμπεράσματα έρευνας.....</u>	72

<u>9. Γενικά Συμπεράσματα</u>	<u>75</u>
<u>10. Αντί επιλόγου</u>	<u>78</u>
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	<u>79</u>
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ</u>	<u>83</u>

1. Εισαγωγή

Το θέμα που εξετάζει η παρούσα εργασία είναι οι έντονες διαστάσεις που έχει αποκτήσει σε παγκόσμιο επίπεδο η διεθνική σωματεμπορία, επικεντρώνοντας στην περίπτωση της Ελλάδας. Παρουσιάζοντας την επικρατούσα κατάσταση της πορνείας στη χώρα μας, έως το 1980, αντιπαραβάλλονται οι νέες διαστάσεις που έχει λάβει το πορνικό φαινόμενο στις δύο τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.

Η άμεση σύνδεση του φαινομένου trafficking με την ολοένα και πιο έντονη μεταναστευτική πραγματικότητα είναι ένα κύριο ζήτημα που καταγράφεται στην παρούσα εργασία και εξετάζονται οι λόγοι και ο τρόπος σύνδεσής της. Οι έμφυλες διαστάσεις που γεννώνται μέσα από την πορνεία γίνονται εντονότερες με την θηλυκοποίηση της μετανάστευσης, όπως συχνά χαρακτηρίζεται τα τελευταία χρόνια.

Η απουσία βιβλιογραφικών μελετών και ερευνών που να έχουν ως υποκείμενο εξέτασης την εκδιδόμενη στην ελληνική κοινωνία προκαλεί εντύπωση. Ωστόσο, έγινε εφικτό να έρθουμε σε επαφή με δύο γυναίκες-θύματα του trafficking, εξηγώντας φυσικά τις δυσκολίες αυτής της επίτευξης και να καταλήξουμε σε συμπεράσματα, τα οποία μας φανερώνουν τις διαστάσεις της πορνείας στην Ελλάδα καθώς επίσης και τις εσωτερικές αλλαγές που παρατηρούνται στη σύγχρονη πορνεία τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.

2. Το φαινόμενο της πορνείας

Ελλάδα, δεκαετία 1980: το trafficking ή αλλιώς διεθνική σωματεμπορία, εμφανίζεται δειλά στην Ελλάδα αλλά σε αρκετά υπολογίσιμη έκταση ώστε να γίνεται λόγος για ένα νέο κοινωνικό φαινόμενο, του οποίου η έξαρση θα ακολουθήσει την αμέσως επόμενη δεκαετία (Λάζος, 109:2001). Κατά την δεκαετία του 1980, οι ενέργειες που έλαβαν χώρα στα πλαίσια της διεθνικής σωματεμπορίας, θα μπορούσε να πει κανείς ότι είχαν κυρίως άτακτο χαρακτήρα σε αντίθεση με την οργάνωση που διακατεχόταν τα δίκτυα της διεθνικής σωματεμπορίας κατά την δεκαετία του 1990. Ουσιαστικά, η πρώτη δεκαετία προηγούνταν κυρίως χρονικά και δεν αποτέλεσε αναπόσπαστο κομμάτι της επόμενης δεκαετίας που χαρακτηρίζεται ως «χρυσή δεκαετία του trafficking στην Ελλάδα».

Στην παρούσα ενότητα γίνεται παρουσίαση του φαινομένου του trafficking, σύγκριση της παλιάς με τη νέα πορνεία στην Ελλάδα μέσα από την ιστορική αναδρομή καθώς επίσης επιχειρείται σκιαγράφηση του προφίλ των διακινούμενων γυναικών, των πορνοπελατών και των δικτύων διεθνικής σωματεμπορίας.

2.1 Προσέγγιση του φαινομένου Trafficking

Ο επίσημος ορισμός για το trafficking αποτυπώνεται από την Αμπατζή (2008) όπως παρουσιάζεται στο Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση, ιδιαίτερα των Γυναικών και των Παιδιών (ΟΗΕ, Δεκέμβριος 2000, άρθρο 3). Σύμφωνα, λοιπόν με τον ΟΗΕ:

α) Με την «Παράνομη Διακίνηση Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική-Οικονομική Εκμετάλλευση» θα εννοείται η στρατολόγηση, η μεταφορά, η μετακίνηση, η εγκατάσταση (στέγαση, μέριμνα για τη συνέχιση της παραμονής) ή η παραλαβή προσώπων, μέσω της απειλής ή της χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, της απαγωγής, του δόλου, της εξαπάτησης,

της κατάχρησης της δύναμης, της κατάχρησης μιας ευάλωτης ή τρωτής θέσης, της προσφοράς ή της αποδοχής οικονομικού ή άλλου κινήτρου.

β) Η σύμφωνη γνώμη του θύματος της παράνομης διακίνησης στη σκοπούμενη εκμετάλλευση, έτσι όπως η τελευταία διατυπώνεται στην υποπαράγραφο (α) αυτού του άρθρου, δεν θα λαμβάνεται υπ' όψιν, εφόσον για την επίτευξή της έχει χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε από τα μέσα που αναφέρονται στην παραπάνω υποπαράγραφο (α).

γ) Η στρατολόγηση, μεταφορά, μετακίνηση, εγκατάσταση ή παραλαβή ενός παιδιού για το σκοπό της εκμετάλλευσης θα θεωρείται «παράνομη διακίνηση προσώπων» ακόμη και αν δεν συμπεριλαμβάνει κανένα από τα μέσα που διατυπώνονται στην υποπαράγραφο (α).

δ) Ως «παιδί» θα εννοείται κάθε πρόσωπο ηλικίας κάτω των δεκαετών ετών.

Με βάση τον παραπάνω ορισμό γίνονται κατανοητές οι δράσεις που περιλαμβάνει το trafficking (όπως η στρατολόγηση, η μεταφορά, η μετακίνηση και η εγκατάσταση), τα μέσα άσκησης του trafficking (απειλή, βία, κατάχρηση της δύναμης, κατάχρηση της ευάλωτης θέσης) καθώς και ποιοι είναι σκοποί του trafficking (εκμετάλλευση της πορνείας των άλλων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης).

Για να μπορέσουμε να εξετάσουμε εις βάθος τη σωματεμπορία ανθρώπων, και συγκεκριμένα αυτή που λαμβάνει χώρα εις βάρος των γυναικών, θα πρέπει να αντιληφθούμε ότι το σύνθετο και πολύπλοκο αυτό φαινόμενο συνδέεται άρρηκτα με τη μετανάστευση, το οργανωμένο έγκλημα, τη φτώχεια, την πορνεία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη βία κατά των γυναικών καθώς και τον έμφυλο καταμερισμό εργασίας στη διεθνή αγορά.

Το φαινόμενο πορνεία σαφώς προϋπήρχε της δεκαετίας του 1980 και μάλιστα σε έντονο βαθμό σε όλη την επικράτεια της χώρας μας. Το προφίλ της ελληνίδας εκδιδόμενης, που είθισται να εργάζεται στον οίκο ανοχής, σκιαγραφείται στην συνέχεια. Αυτό που προβληματίζει στο σημείο αυτό είναι οι λόγοι που οδήγησαν από την νόμιμη πορνεία στην εξαναγκαστική και βίαη. Σύμφωνα με τον Λάζο (Λάζος, 114:2001), τρεις (3) είναι οι κύριοι παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτή τη ραγδαία εξέλιξη:

- Ο πορνοπελάτης απομακρύνεται από τον τύπο της μεσογειακής γυναίκας, ελκόμενος από τα φυσικά χαρακτηριστικά άλλων τύπων γυναικών.
- Ο πορνοπελάτης αναζητά πλέον νέες πορνικές τεχνικές, διαφοροποιημένες από τα δεδομένα της υπάρχουσας πορνείας.
- Ο πορνοπελάτης αναζητά πλέον μια πορνεία που να παρέχεται σε σύγχρονο περιβάλλον και να διαφέρει από το λιτό περιβάλλον του οίκου ανοχής.

Όπως γίνεται κατανοητό από τα παραπάνω, ο πορνοπελάτης έπαιξε καθοριστικό ρόλο στις ραγδαίες αλλαγές που επήλθαν στην πορνική αγορά της χώρας μας στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι οι αλλαγές αυτές είναι αποτέλεσμα της σχέσης προσφοράς- ζήτησης στην πορνική αγορά. Όπως επισημαίνεται από τον Λάζο (115: 2001), όλοι οι συμμετέχοντες στην πορνεία εκείνης της εποχής (προαγωγοί, μεσάζοντες, ιδιοκτήτες πορνικών εγκαταστάσεων, ιδιοκτήτες νυχτερινών κέντρων καθώς επίσης και διεφθαρμένοι δημόσιοι λειτουργοί), αντιλήφθηκαν άμεσα τις νέες προτιμήσεις πελατών (παλαιών και νέων) και οδηγήθηκαν προς την κατεύθυνση αυτή με σκοπό την αύξηση των κερδών τους. Η νέα αυτή κατάσταση έγινε επίσης αντιληπτή και από τις υπάρχουσες γυναίκες στον χώρο της πορνείας. Αυτό που δεν έγινε αντιληπτό όμως στις αρχές της δεκαετίας του 1980 είναι οι διαστάσεις που θα έπαιρνε η πορνεία τα χρόνια που ακολούθησαν.

Ιδιαίτερα από το δεύτερο μισό του 1982, οι προσπάθειες των συμμετεχόντων στην πορνική αγορά εντατικοποιήθηκαν, χωρίς, ωστόσο, όμως να μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες της πελατείας (Λάζος, 117: 2001). Όπως επισημάνθηκε και παραπάνω, ο πελάτης επιζητούσε το διαφορετικό, το ξένο. Οι τότε εκδιδόμενες γυναίκες επιχειρώντας να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της πελατείας δέχθηκαν και να παρατείνουν την παραμονή τους στην πορνική αγορά καθώς και να υπάρξει μια εσωτερική κινητικότητα προκειμένου να εξυπηρετηθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό πελατών. Επίσης, ενέργειες σημειώθηκαν με σκοπό να αυξηθεί ο αριθμός των εκδιδόμενων γυναικών, με μικρή όμως ανταπόκριση καθώς υπολογίζεται ότι στην αγορά της πορνείας από το 1980 έως και το 1990 εισήλθαν όχι περισσότερες από 100 γυναίκες (Λάζος, 120:2001). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι εκδιδόμενες να δύνανται να παρέχουν μόλις τις παραδοσιακές πορνικές υπηρεσίες. Η υπάρχουσα κατάσταση όχι μόνο δεν κατάφερε να αυξήσει τα

κέρδη στον χώρο της πορνείας (παρ' όλο που και το πορνικό μίσθωμα σε πολλές περιπτώσεις είχε αυξηθεί) αλλά ούτε καν να προσελκύσει μεγαλύτερο αριθμό πελατών και κυρίως νέο-εισερχόμενο σε αυτήν την αγορά. Επομένως, η παραδοσιακή πορνεία συνέχισε για τα επόμενα χρόνια να εξυπηρετεί τους ήδη υπάρχοντες πελάτες.

Πέραν του διαφορετικού και του εξωτικού, που είχε αρχίσει ήδη να αναζητά ο πορνοπελάτης, το περιβάλλον του κλασικού οίκου ανοχής δεν τον έλκυε πια. Αναζητούσε περισσότερα από όσα ήταν διατιθέμενη η ελληνίδα εκδιδόμενη να προσφέρει. Όπως επισημαίνεται από τον Λάζο (118: 2001), η ελληνίδα πόρνη ήταν ηθική και οργανωμένη σε ένα συγκεκριμένο ύψος πορνικών υπηρεσιών. Δεν ήταν πρόθυμη να αποκαλύψει περαιτέρω πτυχές του εαυτού της στον πελάτη. Κατά συνέπεια, ο ήδη υπάρχων πελάτης άρχισε να απομακρύνεται ή να μην καλύπτεται από τις πορνικές υπηρεσίες της εποχής, ενώ ο νέος δεν προσελκυστηκε σχεδόν καθόλου.

Όπως γίνεται αντιληπτό και στη συνέχεια του κεφαλαίου, τα επόμενα χρόνια της πορνείας στην Ελλάδα έφεραν ριζικές αλλαγές και μία από τις σημαντικότερες είναι η περιθωριοποίηση της ελληνίδας εκδιδόμενης και η σταδιακή αντικατάστασή της από αλλοδαπές. Η μαζική μεταφορά γυναικών προς την Ελλάδα με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση γίνεται ορατή από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, όταν τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας έκαναν την εμφάνισή τους (Μπιτζανάκη, 5:2003). Γυναίκες από τα Βαλκάνια, την Ανατολική Ευρώπη αλλά και από χώρες της Καραϊβικής άλλαξαν το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό σκηνικό της πορνείας στην Ελλάδα. Το εξωτικό που επιζητούσε ο πορνοπελάτης, το βρήκε στις γυναίκες εκείνες που οδηγήθηκαν στην πορνεία μέσω της βίας και της εκμετάλλευσης. Πρόκειται για γυναίκες που κακοποιήθηκαν προκειμένου να πορνευτούν ή γυναίκες που δεν γνώριζαν τη φύση του επαγγέλματος, που οι προαγωγοί τους στη συνέχεια θα τους υποδείκνυαν να ακολουθήσουν.

Μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος το 1991, σημειώνεται έντονο ενδιαφέρον για το θέμα του trafficking τόσο από τις κυβερνήσεις όσο και από τα διεθνή ΜΜΕ, τις ΜΚΟ και πολυεθνικούς οργανισμούς (Αμπατζή Λ., 2008: 21). Η παρουσίαση του φαινομένου καθώς και τα ερωτήματα που προκύπτουν σχετικά με αυτό, πρωταγωνιστούν σε εκθέσεις και μελέτες. Η ραγδαία εξάπλωση του φαινομένου εγείρει προβληματισμούς και ανησυχία, ενώ τα στατιστικά της εποχής για τις διακινούμενες γυναίκες τρομάζουν (περίπου 500.000 γυναίκες στρατολογούνταν ετησίως στη βιομηχανία του σεξ).

Πριν προβούμε στην ανάλυση του προφίλ των εμπλεκόμενων με την πορνεία (δηλαδή της εκδιδόμενης, των δικτύων σωματεμπορίας και του πορνοπελάτη), οφείλουμε να παρουσιάσουμε την παλαιά πορνεία που ίσχυε στην Ελλάδα και να την συγκρίνουμε με την υπάρχουσα, ώστε να γίνουν κατανοητές οι αλλαγές που επήλθαν στον συγκεκριμένο τομέα.

2.1.1. Ιστορική αναδρομή

Από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα το φαινόμενο της πορνείας κάνει την εμφάνισή του σε τέτοιο βαθμό στις ευρωπαϊκές χώρες ώστε να προκύψουν οι πρώτες αναφορές για ζήτημα trafficking. Το 1899 λαμβάνει χώρα το Πρώτο Συνέδριο με θέμα το εμπόριο Λευκής Σαρκός, ενώ ακολουθούν και άλλα κατά το 1904, το 1910, το 1921 και το 1933 όπου γίνεται αναφορά σε ποινικοποίηση των ατόμων που εκμεταλλεύονται γυναίκες για ανήθικους σκοπούς (Lazaridis G., 68: 2001). Ωστόσο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο ίδιο κείμενο, στο Συνέδριο του 1933 απουσιάζει εντελώς η έννοια της στρατολόγησης με τη μορφή της εξαπάτησης και της κατάχρησης των γυναικών.

Στον ελλαδικό χώρο η πορνεία διαδραματίζεται στα μεγάλα αστικά κέντρα (κυρίως Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη και Πάτρα) με κύριο χαρακτηριστικό την νομιμοποίηση της. Με βάση την έρευνα του Λάζου, την περίοδο 1836- 1980 η πορνεία διακατέχεται από το διακανονιστικό σύστημα που προσφέρει τα όρια και τους κεντρικούς προσανατολιστικούς άξονες οργάνωσης των νόμων περί πορνείας (57: 2001). Σύμφωνα με το διακανονιστικό σύστημα υφίσταται μια ηθικό- θεωρητική δέσμη αρχών, ιδεών και αντιλήψεων που περιβάλλουν την πορνεία. Αυτό που προέχει σύμφωνα με το σύστημα αυτό είναι ο περιορισμός της πορνείας, η περιφρούρηση της ηθικής και η προστασία της δημόσιας υγείας (Λάζος, 59:2001). Η νομιμοποίηση της πορνείας καθώς και ο πλήρης έλεγχος αυτής καθορίζεται από το κράτος και μόνο, το οποίο προβαίνει στην ίδρυση κρατικών οίκων ανοχής όπου η εκδιδόμενη διαμένει υποχρεωτικά με περιορισμένες εξόδους έπειτα από έγκριση της αστυνομίας ή για τον τακτικό υγειονομικό της έλεγχο. Επιπλέον, η συγκρότηση των οίκων ανοχής δεν θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή από τα ανήλικα παιδιά και τις τίμιες γυναίκες ενώ παράλληλα έλεγχος πραγματοποιείται ακόμη και στον αριθμό των πελατών ή των ατόμων που έρχεται σε επαφή η εκδιδόμενη. Ουσιαστικά στο

διακανονιστικό σύστημα μέσω της περιφρούρησης και της διαχείρισης της πόρνης επιδιώκεται:

- Ο έλεγχος των αφροδίσιων νοσημάτων με την τακτική επίσκεψη στον γιατρό
- Η μείωση των προαγωγών
- Η μείωση των βιασμών των ηθικών γυναικών καθώς επίσης και
- Ο περιορισμός της πορνείας από γειτονιές ώστε να μην γίνεται αντιληπτή από τους τίμιους πολίτες.

Σε ότι αφορά τον περιορισμό της πορνείας, το έργο αυτό είχαν αναλάβει οι Αστυνομικές Αρχές και όφειλαν να καταστέλλουν οτιδήποτε θα προσέβαλε την δημόσια ηθική (Λάζος, 59:2001). Αρμοδιότητά τους ήταν η περιφρούρηση των γυναικών ενώ παράλληλα είχαν το δικαίωμα να χαρακτηρίζουν μία γυναίκα ως «κοινή» ή ως «ελευθέρια». Ως κοινές χαρακτηριζόταν οι γυναίκες εκείνες που ήταν έγκλειστες στους οίκους ανοχής, χωρίς το δικαίωμα εξόδου, παρά μόνο έπειτα από άδεια της αστυνομίας και υποχρεωτικά επισκεπτόταν τον γιατρό δύο φορές την εβδομάδα. Οι «κοινές» γυναίκες δεν είχαν το δικαίωμα επιλογής του πελάτη, παρά ήταν υποχρεωμένες να εκδίδονται σε οποιονδήποτε. Οι «ελευθέριας» επίσης υποβαλλόταν δύο φορές την εβδομάδα σε υγειονομικό έλεγχο και δεν είχαν το δικαίωμα να φύγουν από την πόλη χωρίς την άδεια της Αστυνομικής Αρχής. Εργαζόταν επί των πλείστων σε καφενεία και κέντρα διασκεδάσεως όπου τραγουδούσαν και η κύρια διαφορά τους από τις «κοινές» ήταν ότι είχαν δικαίωμα διαμονής σε ξενοδοχεία και όχι «φυλακισμένες» σε κάποιον οίκο ανοχής. Συχνό φαινόμενο της εποχής είναι πολλές φορές οι γυναίκες να ζητούν τη βοήθεια των μαστροπών προκειμένου να εκπορνευτούν σε κάποια χώρα του εξωτερικού, προφανώς με μεγαλύτερη και καλύτερη πορνική πελατεία (Λάζος, 91: 2001).

Όπως απορρέει από τα παραπάνω, η πορνεία ανέκαθεν αποτελούσε ένα θέμα ταμπού στην Ελλάδα. Το κράτος νομοθετούσε πάνω σε αυτό με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η ηθική των πολιτών του και να μην γίνεται αντιληπτό το οτιδήποτε θα διατάραζε τις ήσυχες γειτονιές των αστικών κέντρων. Με την απομάκρυνση των εκδιδόμενων γυναικών σε περιοχές όπως τα Βούρλα και η Τρούμπα, αυτό έγινε εφικτό μέχρι την περίοδο εξάπλωσης της περιοχής του Πειραιά. Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός ότι τότε γίνεται λόγος για μια νόμιμη πορνεία καθώς και η σημασία

που δίνεται στον υγειονομικό έλεγχο της εκδιδόμενης γυναίκας, εάν αναλογιστούμε το τι είθισται να συμβαίνει στις μέρες μας με χαρακτηριστικό παράδειγμα το περιστατικό που σημειώθηκε τον Μάιο του 2012 όταν ένας πορνοπελάτης προσβλήθηκε από τον ιό HIV από εκδιδόμενη γυναίκα, σύμφωνα με τις τότε αναφορές των ΜΜΕ. Αυτό που επίσης προκαλεί ενδιαφέρον σχολιασμού είναι η ενεργός δράση της Αστυνομίας. Ο ρόλος που κατέχει είναι πρωταρχικός και καθοριστικός για την τύχη των εκδιδόμενων γυναικών και σε συνεργασία με Επιτροπές, που είχαν συσταθεί ανά νομούς, είχαν το δικαίωμα χαρακτηρισμού των γυναικών καθώς και την παροχή ή κατάργηση της άδειας συστάσεων των οίκων ανοχής. Την τότε εποχή οι Αστυνομικές Αρχές εκτελούσαν με αποτελεσματικό τρόπο το έργο που τους είχε ανατεθεί σε αντίθεση με το τι διαδραματίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1990, όπως θα παρακολουθήσουμε και στη συνέχεια. Μέχρι και την ψήφιση του Ν. 3032 του 1922 (όπου και αίρεται ο απόλυτος έλεγχος που διακατείχε) ήταν σε θέση να έχει τον έλεγχο της νομιμότητας της πορνείας στην Ελλάδα και της επικρατούσας κατάστασης. Όλο αυτό φαντάζει πλέον ξένο εάν αναλογιστούμε τον αριθμό των παράνομα διακινούμενων γυναικών που βρίσκονται στην πορνική αγορά της χώρας μας σήμερα.

2.1.2. Νομοθεσία περί πορνείας στην Ελλάδα

Με την ψήφιση του Ν. 3032 του 1922 το διακανονιστικό σύστημα, που επικρατούσε στην πορνεία, δίνει τη θέση του σταδιακά στο καταργητικό σύστημα, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς (Λάζος, 63:2001). Ωστόσο, δεν επήλθαν ουσιαστικές αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας του οίκου ανοχής ή στις αρμοδιότητες των αστυνομικών αρχών. Αυτό που επιδίωκε να πετύχει το καταργητικό σύστημα ήταν ουσιαστικά η κατάργηση του διακανονιστικού συστήματος μέσω της παύσης της εκμετάλλευσης της εκδιδόμενης από τους προαγωγούς. Επομένως το καταργητικό σύστημα δεν επιδιώκει την κατάργηση της ίδιας της πορνείας αλλά την κατάργηση της εκμετάλλευσης των γυναικών ως σκλάβους του σεξ. Επίσης προχωρά στην ποινικοποίηση των προαγωγών και την αποποινικοποίηση της εκδιδόμενης και του πελάτη. Η αδυναμία του διακανονιστικού συστήματος να ελέγχει και να μειώσει τα αφροδίσια νοσήματα και να οδηγηθεί στην κατάργηση της σωματεμπορίας και της παράνομης πορνείας έδωσαν ώθηση στην επικράτηση του καταργητικού συστήματος.

Στην Ελλάδα το καταργητικό σύστημα εδραιώθηκε με τον Ν. 3310 του 1955 με βάση τον οποίο οι δημόσιοι οίκοι ανοχής καταργούνται και αντικαθίστανται από ιδιωτικούς (Λάζος, 65:2001). Επίσης, με τον νόμο αυτό απαγορεύεται ο ομαδικός εταιρισμός των γυναικών κάτω των 18 ετών, οι οποίες και την περίοδο εκείνη είναι υποχρεωμένες να επισκέπτονται τον ειδικό γιατρό ή κάποιο κρατικό ιατρείο μία φορά, όμως, την εβδομάδα. Πέραν της ίδρυσης ιδιωτικών οίκων ανοχής, μια ακόμη αλλαγή με το νόμο αυτό είναι ότι η πορνεία ελέγχεται σε περιφερειακό επίπεδο και όχι από την κεντρική εξουσία, που ίσχυε μέχρι τότε.

Η αντικατάσταση του νόμου αυτού επήλθε σύντομα το 1960 λόγω κάποιων νομοθετικών κενών που παρουσίαζε πάνω στο ζήτημα των αφροδίσιων νοσημάτων. Σύμφωνα με τον Ν. 4095 του 1960 ο έλεγχος της πορνείας και κατά συνέπεια της εκδιδόμενης γυναίκας γίνεται αρμοδιότητα των αστυνομικών και υγειονομικών αρχών. Απαγορευόταν η εκδιδόμενη να αλλάξει τόπο διαμονής χωρίς την έγκριση των αρχών αυτών καθώς επίσης χρειαζόταν άδεια από την αστυνομία προκειμένου να νοικιάσει δωμάτιο σε ξενοδοχείο.

Έπειτα από 21 χρόνια, το ζήτημα της πορνείας επανεξετάζεται από τον Νομοθέτη (Λάζος, 67-71: 2001). Με την ψήφιση του Ν. 1193 του 1981 ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προστασία της δημόσιας υγείας με τους γιατρούς να έχουν τον πλήρη έλεγχο και την αστυνομία να έχει και πάλι τον κύριο λόγο. Ήταν στην κρίση των αστυνομικών αρχών η έκδοση αδειών των εκδιδόμενων γυναικών, οι οποίες στην περιοχή γύρω των αστυνομικών τμημάτων δεν θα έπρεπε να υπερβαίνουν τον αριθμό των 12 γυναικών. Ακόμη, στα πλαίσια των ιατρικών ελέγχων καθορίζεται ο τρόπος ανάκλησης της άδειας γυναικών, οι οποίες διατάραζαν την καθημερινότητα των πολιτών, ο αποχαρακτηρισμός μιας γυναίκας ως εκδιδόμενη με αμοιβή καθώς και η απαγόρευση της λειτουργίας του οίκου ανοχής για ομαδικό εταιρισμό ενώ έμμεσα αναγνωρίζεται ο εταιρισμός των αντρών. Ο νόμος αυτός οδηγεί τυπικά στην περιθωριοποίηση και τον στιγματισμό των εκδιδόμενων γυναικών, την άρση του ιατρικού απορρήτου και στην τιμωρία των γυναικών εκείνων που δεν υποβαλλόταν στις υποχρεωτικές εβδομαδιαίες ιατρικές εξετάσεις. Κύριο μέλημα του νομοθέτη ήταν η μείωση των αφροδίσιων νοσημάτων, παραβλέποντας όμως την πορνεία ως ένα κοινωνικό πεδίο και την εξέλιξη της σχέσης ανάμεσα στην κοινωνία και την πορνεία.

Επιπροσθέτως, με την αποκρατικοποίηση των οίκων ανοχής (όπως ίσχυε με βάση τον νόμο του 1955) και με τον περιορισμένο αριθμό αδειών έγκρισης

ιδιωτικών, που προέβλεπε ο νόμος του 1981, η πορνεία ακολουθούσε άτακτη πορεία με αποτέλεσμα όλο και περισσότερες γυναίκες να εκδίδονται επί πληρωμή στο πεζοδρόμιο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, η κατάσταση να ξεφύγει από την νομιμότητά της, ο ιατρικός έλεγχος να μην καθίσταται εφικτός ενώ έντονη δυσαρέσκεια προκλήθηκε στο πολιτικό σκηνικό από την υποβάθμιση περιοχών του κέντρου της Αθήνας.

Τα νέα αυτά προβλήματα που εμφανίστηκαν στον πορνικό τομέα, έρχεται να διευθετήσει ο Ν. 2734 του 1999, που όριζε τον τρόπο υπολογισμού της απόστασης που έπρεπε να έχει ο οίκος ανοχής από σχολεία, εκκλησίες και όλα τα ευαγή ιδρύματα, χωρίς παρ' όλα αυτά να δίνεται λιγότερη έμφαση στα αφροδίσια νοσήματα και τον υγειονομικό έλεγχο των γυναικών σε σχέση με το παρελθόν(Λάζος, 76:2001). Ένα ακόμη σημείο του νόμου αυτού που ελκύει την προσοχή είναι ότι δεν ονοματίζει την πορνεία ως επάγγελμα αλλά ως μια βιοποριστική δραστηριότητα που εξυπηρετεί συγκεκριμένες ανάγκες μιας κοινωνίας. Επίσης, αυτό που προκαλεί εντύπωση είναι η χρονική περίοδος της ψήφισης του συγκεκριμένου νόμου (Λάζος, 79:2001). Ήδη το 1999 η πορνεία στην Ελλάδα έχει πάρει διαστάσεις κατά πολύ διαφορετικές από την μέχρι τότε πορνεία. Η εξαναγκαστική πορνεία των αλλοδαπών γυναικών είναι πλέον εμφανέστατη, ενώ ταυτόχρονα η πορνεία που διαδραματίζεται εκτός οίκων ανοχής, όπως λόγου χάρη σε μπαρ και μασαζάδικα αποσιωπάται από τον Νομοθέτη. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι συγκεκριμένος νόμος θα είχε ουσιαστικότερη εφαρμογή στην πορνεία των περασμένων δεκαετιών, την παλαιά πορνεία, αφού παραλείπει σημαντικές πτυχές της σύγχρονης μορφής της πορνείας αγνοώντας αυτές με προκλητικό τρόπο. Κλείνοντας την αναφορά στην νομοθεσία του ελληνικού κράτους, διαπιστώνουμε ότι κύριο μέλημα είναι ο υποχρεωτικός υγειονομικός έλεγχος των γυναικών με σκοπό την διατήρηση της δημόσιας υγείας ενώ διαφαίνεται σε όλες τις προσπάθειες νομοθεσίας να απομονώσει την πορνεία σε μη κατοικήσιμες περιοχές προκειμένου να μην προσβληθεί η αισθητική των γειτονιών και περαιτέρω υπάρξει υποβάθμιση των εν λόγω περιοχών. Γίνεται επομένως κατανοητό ότι η πόρνη ως άτομο δεν λαμβάνεται υπόψη από το κράτος με αποτέλεσμα να στιγματιστεί και να απομονωθεί ως μέλος της κοινωνίας ενώ δεν γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην συνεισφορά των γυναικών αυτών όσον αφορά την μείωση των βιασμών των «ηθικών» γυναικών.

2.1.3. Χαρακτηριστικά γυναικών της παλαιάς πορνείας

Όπως γίνεται κατανοητό και από την προηγούμενη υποενότητα, οι αναφορές για την εκδιδόμενη γυναίκα είναι περιορισμένες. Αυτό που γίνεται εύκολα αντιληπτό είναι ότι πρόκειται για ένα περιθωριοποιημένο άτομο σύμφωνα με την κοινή γνώμη της εποχής.

Όπως αποτυπώνεται από τον Λάζο (81: 2001), στον τομέα των πορνικών υπηρεσιών από το 1836 έως το 1980 αντιστοιχούσε μία εκδιδόμενη ανά 1.400 ή 1.800 γυναίκες ανάλογα με την δημογραφική ανάπτυξη της Ελλάδας. Σαφώς, ο αυστηρός αστυνομικός έλεγχος, που διενεργείται, συμβάλλει στην επικράτηση αυτού του αριθμού των εκδιδομένων, χωρίς βέβαια να αποκλείει την παράνομη πορνεία που πιθανώς σημειωνόταν και εκείνη την εποχή και ασκούσαν από γυναίκες που ήθελαν να αποφύγουν τον στιγματισμό. Γίνεται, την εποχή εκείνη λόγος για μια δημογραφικά προσανατολισμένη πορνεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Τμήματος Ηθών, όπως αυτά καταγράφονται στην έρευνα του Λάζου (83: 2001) κατά το έτος 1928 ο συνολικός αριθμός των νόμιμα εκδιδομένων γυναικών υπολογίζεται να ανέρχεται στις 68.000 στην Αθήνα. Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη στα μέσα της δεκαετίας του 1920 σε 363 εκδιδόμενες και αναφέρεται από τον Λάζο (84-89: 2001) στην πλειοψηφία τους οι γυναίκες αυτές προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα, όπως άνεργες, υπηρέτριες, μοδίστρες, εργάτριες και σερβιτόρες, ενώ το εκπαιδευτικό τους επίπεδο κυμαίνεται ανάμεσα στις αγράμματες και αυτές που έχουν λάβει τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Οι κύριοι λόγοι ώθηση αυτών των γυναικών στην πορνεία είναι η επικρατούσα φτώχεια και ανεργία. Το ίδιο ισχύει και σήμερα με τις εργάτριες της βιομηχανίας του σεξ. Όπως διαπιστώνουμε και από την έρευνα αλλά και από τη βιβλιογραφία στη συνέχεια που αφορά την σύγχρονη πορνεία, οι εκδιδόμενες κατάγονται από χώρες όπου κυριαρχεί η φτώχεια και η θέση της γυναίκας είναι υποτιμημένη. Ακόμη, διαπιστώνεται ότι οι πορνικές υπηρεσίες πραγματοποιούνται επί των πλείστων από νεαρές γυναίκες ηλικίας 21-29 ετών, ενώ δεν απουσιάζουν και οι ανήλικες σε μικρότερα όμως ποσοστά. Αυτό συνεπάγεται ότι ο πορνικός πληθυσμός συνεχώς ανανεωνόταν προκειμένου οι γυναίκες να είναι αρεστές, κάτι που αντιλαμβανόταν και οι ίδιες και αποσυρόταν από την πορνική αγορά. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, η τιμή της κάθε γυναίκας, διέφερε ανάλογα την ηλικία της. Ένα άλλο χαρακτηριστικό των γυναικών που εκδιδόνταν έως τη δεκαετία του 1980 είναι ο αυστηρός υγειονομικός έλεγχος, που ήταν υποχρεωμένες να υποβάλλονται, χωρίς αυτό όμως να σημαίνει ότι διεξαγόταν με το σωστό τρόπο εάν σκεφτούμε τον αριθμό των εκδιδομένων που έπρεπε να εξεταστούν σε περιορισμένο χρονικό διάστημα καθώς και τη θνησιμότητα που παρουσιάζεται σε αυτή την ομάδα του πληθυσμού και είναι

διπλάσια από το συνηθισμένο. Τέλος, οι γυναίκες της παλαιάς πορνείας κατά κύριο λόγο εκδιδόνταν στους οίκους ανοχής, κρατικούς ή ιδιωτικούς στη συνέχεια, υπό τον αυστηρό έλεγχο των αρχών, όπως όριζε ο εκάστοτε νόμος.

2.1.4. Χαρακτηριστικά των πορνοπελατών

Στο σημείο αυτό, πρέπει να παρουσιάσουμε κάποια γενικά χαρακτηριστικά της πορνικής πελατείας. Άλλωστε ο πελάτης είναι αυτός που καθορίζει την πορνική ζήτηση και η πορνεία υφίσταται προκειμένου να εξυπηρετεί τις δικές του ανάγκες. Χωρίς τον πορνοπελάτη, δεν θα υπήρχε η πορνεία, ή τουλάχιστον δεν θα είχε αυτές τις διαστάσεις.

Σύμφωνα με την έρευνα του Λάζου (90: 2002), οι γυναίκες της παλαιάς πορνείας εξυπηρετούσαν στρατιώτες, μεγάλο αριθμό ναυτών (ειδικά την περίοδο λειτουργίας της Τρούμπας και των Βούρλων στον Πειραιά) αλλά και πολίτες όλων των ηλικιών και των κοινωνικών τάξεων. Σε άλλη έρευνα του ο ίδιος (181-182: 2002) αναφέρει ότι η παλαιά πορνεία απευθυνόταν κυρίως στα χαμηλά κοινωνικά στρώματα και συχνό φαινόμενο ήταν ο εξανδρισμός των νεαρών καθώς επίσης αποσκοπούσε στην εκτόνωση των ανδρών.

Κατά την δεκαετία του 1970, σημειώνονται κάποιες αλλαγές στην πορνική πελατεία, οι οποίες στη συνέχεια με τη σειρά τους θα διαμορφώσουν τις αλλαγές που επήλθαν στη σύγχρονη πορνεία. Από τα μέσα του '70 άρχισαν να στρέφονται προς τις υπηρεσίες των εκδιδόμενων δύο κατηγορίες αντρών που απουσίαζαν τα προηγούμενα χρόνια, άντρες από τα μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα των μεγάλων αστικών κέντρων και άντρες από την επαρχία και κατά βάση αγρότες. Οι δύο αυτές ομάδες απουσίαζαν για δύο βασικούς λόγους. Στους πρώτους κυριαρχούσε ένα είδος φόβου κοινοποίησης αυτών των σεξουαλικών τους δραστηριοτήτων ενώ παράλληλα δεν άρμοζε στην πολιτιστική τους κουλτούρα η ερωτική συνεύρεση του οίκου ανοχής. Για τους άνδρες της περιφέρειας η απόστασή τους από τις μεγαλουπόλεις, όπου διεξαγόταν η πορνεία, λειτούργησε ως ανασταλτικός παράγοντας για την απουσία τους τα προηγούμενα χρόνια (Λάζος,182-183:2002). Βέβαια, η αλλαγή αυτή στην πορνεία δεν επήλθε στις μεγαλουπόλεις και στην περιφέρεια ταυτόχρονα. Ωστόσο, στα μέσα της δεκαετίας του 1990 η κινητικότητα των αντρών από την επαρχία αυξήθηκε προκειμένου να «γνωρίσουν» το νέο πορνικό δυναμικό, έως ότου το δεύτερο βρει πρόσφορο έδαφος και στην επαρχία. Όπως αναφέρθηκε στην αρχή του κεφαλαίου, ο πελάτης πλέον ζητούσε το εξωτικό και το διαφορετικό. Οι

ανάγκες του δεν καλυπτόταν από την ελληνίδα εκδιδόμενη και από τις υπηρεσίες που εκείνη προσέφερε. Σε αυτό το κενό, που δημιουργήθηκε στη σύγχρονη πορνεία, βρήκαν πάτημα τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας, φέρνοντας σωρηδόν γυναίκες από τα Βαλκάνια, την Ανατολική Ευρώπη και σε μικρότερο βαθμό από τα κράτη της Καραϊβικής, όπως θα δούμε και στην έρευνά μας. Όπως επισημαίνεται στην έρευνα του Λάζου (189-191: 2002) οι κύριοι λόγοι άνθισης της διεθνικής σωματεμπορίας είναι οι εξής:

- Πρόσφεραν ένα εθνοπολιτιστικό τύπο γυναικών με ιδιαίτερα υψηλή ζήτηση, γεγονός που ανταποκρινόταν στην ανάγκη του πορνοπελάτη που επιζητούσε να ξεφύγει από το συνηθισμένο μεσογειακό τύπο γυναίκας.
- Πρόσφεραν ευρεία ποικιλία γυναικών. Γυναίκες εξωτικές ή γυναίκες με τη μορφή ξανθού αγγέλου ήταν στη διάθεση των πελατών προκειμένου να καλυφθούν όλες οι προτιμήσεις.
- Νέες πορνικές υπηρεσίες με μεγάλη ποικιλία.
- Η νέα τάξη που επήλθε στην πορνεία ήταν προσαρμοσμένη στην οικονομική δυνατότητα του εκάστοτε πελάτη.
- Υπήρχε μεγάλη ποικιλία και εκδιδόμενων γυναικών αλλά και πορνικών υπηρεσιών με πελατοκεντρικές τιμές.
- Δημιουργήθηκαν νέες μορφές πορνείας, όπως η πορνεία στα μπαρ ή μέσω του τηλεφώνου
- Τέλος, υπήρχε διαρκής και συνεχόμενη ανανέωση των εκδιδόμενων γυναικών. Το γεγονός ότι η νέα πορνεία επέφερε μεγάλα κέρδη στα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας, τους ώθησε στο να εισάγουν στην Ελλάδα όλο και περισσότερες γυναίκες.

Με βάση την αύξηση των πορνικών πελατών, όπως αυτή αποτυπώνεται στη μελέτη του Λάζου (204: 2002), συμπεραίνουμε ότι ο πελάτης της νέας πορνείας αδιαφορεί για την εκδιδόμενη ως οντότητα. Δεν τον απασχολεί το γεγονός αν είναι φυλακισμένη σε αυτό το καθεστώς (με ή χωρίς τη θέληση και τη συγκατάθεσή της, ο τρόπος μεταφοράς της στην Ελλάδα ή αν είναι βασανισμένη ή κακοποιημένη από τους σωματέμπορους προκειμένου να συμμορφωθεί στις δικές τους απαιτήσεις. Το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι να ικανοποιήσει τις ερωτικές του επιθυμίες.

2.2. Σύγχρονη πορνεία – Διεθνική σωματεμπορία

Σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν σε προηγούμενη υποενότητα, έως την δεκαετία του 1980 η πορνεία στον ελλαδικό χώρο είχε δημογραφικό χαρακτήρα και είχε ως κύριο σκοπό την εκτόνωση του αντρικού πληθυσμού. Κάποιες γυναίκες «θυσιάζονταν» αποδίδοντας αυτό το κοινωνικό έργο, προκειμένου να επιτευχθεί η ηρεμία στην κοινωνία και να αποφεύγονται να σημειώνονται περιστατικά βιασμού.

Η σταδιακή πτώση που ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1970, έγινε ορατή με έντονο τρόπο στις αρχές της επόμενης δεκαετίας με τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας να αναζητούν τρόπους να εισέλθουν και να εγκατασταθούν στην πορνική αγορά με αποκλειστικό τρόπο τα κέρδη τους. Λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές στις προτιμήσεις των πελατών (παλαιών αλλά κατά κύριο λόγο των νέων, διότι αυτοί στην πλειοψηφία τους απείχαν από την ήδη υπάρχουσα πορνεία και τα δίκτυα επιθυμούσαν να τους ικανοποιήσουν με στόχο να τους κερδίσουν ως πελάτες) κινήθηκαν προς την κατεύθυνση που έμμεσα τους υποδείκνυαν, την αλλοδαπή γυναίκα.

Οι πρώτες σημαντικές ενέργειες που σημειώθηκαν προς αυτήν την αλλαγή στον πορνικό κλάδο τοποθετούνται στην πρώτη πενταετία της δεκαετίας του 1980 (και συγκεκριμένα ξεκίνησαν από το καλοκαίρι του 1983) όπου διάφορες ομάδες διεθνοσωματεμπόρων ανέλαβαν την παράνομη είσοδο και εγκατάσταση αλλοδαπών γυναικών με πλαστά έγγραφα πολλές φορές και αλλαγές των αδειών εργασίας με συχνή τη συγκατάθεση των διεφθαρμένων δημοσίων υπαλλήλων (Λάζος, 126- 127: 2001). Παρατηρείται ότι ο ρόλος του «ηθικού» αστυνομικού που δρούσε κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, προκειμένου να επιβάλλει τον νόμο, «απουσιάζει» σε αυτή τη φάση της πορνείας. Όπως επίσης, πολλά ερωτήματα εγείρονται σχετικά με τον υγειονομικό έλεγχο των παράνομα διακινημένων γυναικών. Οι δύο κύριοι άξονες, που διακατείχαν την παλαιά πορνεία στην Ελλάδα, έπαψαν να έχουν τον κύριο λόγο στο συγκεκριμένο τομέα. Μια νέα τάξη πραγμάτων έχει αρχίσει να εξαπλώνεται στην πορνεία της σύγχρονης Ελλάδας.

Οι πρώτες ομάδες προαγωγών επικεντρώθηκαν στην εκπόρνευση των ήδη υπάρχουσών αλλοδαπών γυναικών που βρισκόταν στην ελληνική επικράτεια. Πρόκειται για γυναίκες από την Πολωνία και τις Φιλιππίνες, οι οποίες απασχολούνταν στον τομέα της υγείας, ως νοσηλεύτριες, ή ως οικιακοί βοηθοί οι δεύτερες. Οι γυναίκες αυτές πείσθηκαν να εργαστούν στην

εμπορία του σεξ με το πρόσχημα ενός εξτρά μεροκάματου, σαφώς πολύ υψηλότερο από αυτό που κέρδιζαν από την νόμιμη απασχόλησή τους. Επίσης, οι προαγωγοί τόνιζαν στις υποψήφιες εκδιδόμενες ότι η σεξουαλική τους εκπόρνευση καθίσταται ακόμη πιο εφικτή από τη στιγμή που είναι άγνωστες μεταξύ αγνώστων, ενώ δεν παρέλειπαν να τονίζουν τις υψηλές απολαβές με τις οποίες θα μπορούσαν να βοηθήσουν οικονομικά την οικογένειά τους στην πατρίδα τους ή ακόμη και οι ίδιες να μπορέσουν να επαναπατριστούν όσο το δυνατόν συντομότερα (Λάζος, 128- 131: 2001).

Βασικό στοιχείο που επικράτησε στον τρόπο εκπόρνευσης των Πολωνέζων και των Φιλιππινέζων είναι ότι στηρίχθηκαν κυρίως στη θέληση των ίδιων των γυναικών (Λάζος, 129: 2001). Ουσιαστικά οι προαγωγοί και τα τοπικά δίκτυα μαστροπείας δεν ανάγκασαν με τη χρήση βίας ή άλλων εξαναγκαστικών μέσων την εκπόρνευση αυτών των γυναικών. Με την προβολή των μεγάλων οικονομικών αποδοχών και την γενική ωραιοποίηση της κατάστασης, τις ωθούσαν ώστε να επιλέξουν οικειοθελώς την πορνεία ως δεύτερο επάγγελμα, χωρίς να είναι υποχρεωμένες να εγκαταλείψουν την κανονική τους εργασία. Ωστόσο δεν εκλείπουν περιστατικά ψυχολογικής πίεσης για περισσότερες ώρες εργασίας ή απόδοση χαμηλότερου εισοδήματος και ξυλοδαρμών, όπως σημειώνει ο Λάζος (132: 2001). Για τους λόγους αυτούς θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι εν λόγω γυναίκες ανήκουν στην κατηγορία των παράνομα εκδιδόμενων, παρά στις εξαναγκαστικά εκδιδόμενες αλλοδαπές γυναίκες που εξετάζονται στη συνέχεια του κεφαλαίου.

Περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 1980, τα δίκτυα μαστροπείας επιχείρησαν να εισάγουν γυναίκες στην Ελλάδα από τις δύο αυτές χώρες με αποκλειστικό σκοπό να τις εκμαιεύσουν στην πορνική αγορά. Οι προσπάθειες όμως αυτές, όπως τονίζει και ο Λάζος (131: 2001) δεν απέδωσαν ιδιαίτερα, αφού ο ετήσιος αριθμός Φιλιππινέζων και Πολωνέζων υπολογίζεται περίπου στις 60 συνολικά ανά έτος. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι τα διεθνή δίκτυα των σωματεμπόρων είχαν κάνει την εμφάνισή τους με επιθετικό και ανταγωνιστικό τρόπο.

2.2.1. Δράση διεθνών δικτύων σωματεμπόρων τη δεκαετία του 1980

Τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας κατά τη δράση τους την πρώτη δεκαετία έντονου trafficking στη χώρα μας, διακίνησαν γυναίκες από την Ταϊλάνδη, την Πολωνία και τον Άγιο Δομίνικο. Πρόκειται για γυναίκες με

διαφορετικά φυσικά χαρακτηριστικά, προκειμένου να καλύψουν τις προτιμήσεις όλων των πορνοπελατών. Τα διεθνή δίκτυα των traffickers εντόπισαν τρία βασικά προβλήματα στη λειτουργία των τοπικών δικτύων, σύμφωνα με την έρευνα του Λάζου (145-146: 2001) που συνοψίζονται ως εξής:

1. Η ποιότητα των φυσικών χαρακτηριστικών των ήδη εγκατεστημένων Πολωνέζων και Φιλιπινέζων μειονεκτούσε και μια πιθανή αύξηση αυτού του πληθυσμού πιθανώς να υστερούσε ακόμη περισσότερο των φυσικών χαρακτηριστικών.
2. Οι εγκατεστημένες γυναίκες από την Πολωνία και τις Φιλιπίνες δεν είχαν ως κύρια εργασιακή δραστηριότητα τους την πορνεία. Η πορνεία για αυτές ήταν μια περιστασιακή δραστηριότητα για έξτρα απολαβές.
3. Οι αμοιβές των εκδιδόμενων αυτής της κατηγορίας ήταν ιδιαίτερα υψηλές με αποτέλεσμα τα κέρδη των μαστροπών και προαγωγών να κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα.

Τα διεθνή δίκτυα των σωματεμπόρων λειτούργησαν με τελείως διαφορετική λογική. Κατ' αρχήν απευθύνθηκαν σε γυναίκες μόνο από το εξωτερικό και όχι σε αλλοδαπές που ήταν ήδη εγκατεστημένες στην Ελλάδα. Επίσης, το γεγονός ότι στη χώρα μας δεν γνώριζαν κανέναν, εξυπηρετούσε τους traffickers ώστε να τις χειριστούν όπως οι ίδιοι επιθυμούσαν. Τις οδηγούσαν με αυτόν τον τρόπο στην εξαναγκαστική πορνεία και οι ίδιες το δεχόταν, εφ' όσον δεν είχαν άλλη επιλογή. Η απουσία της ελεύθερης βούλησης, οδηγούσε τις διακινούμενες γυναίκες στην έσχατη λύση, την πορνεία. Σαφώς οι αμοιβές που αποκόμιζαν οι γυναίκες αυτές ήταν κατά πολύ χαμηλότερες σε σχέση με αυτές που απέδιδαν τα τοπικά δίκτυα μαστροπείας ενώ πολλές φορές γίνεται λόγος για χρήση βίας και άθλιες και εξουθενωτικές συνθήκες διαβίωσης, μέχρι να συμμορφωθούν στις εντολές των διακινητών τους. Συνειδητοποιούμε με βάση τα παραπάνω ότι τα διεθνή δίκτυα σωματεμπόρων δεν έλαβαν σε καμία περίπτωση υπόψη τους την γυναίκα ως υποκείμενο, παρά μόνο ως ένα εργαλείο που θα τους επέφερε κέρδη. Με τη χρήση της εξαπάτησης αλλά και βίας, σε πολλές περιπτώσεις, επιδίωκαν την ακούσια συγκατάβασή της. Η εκδιδόμενη γυναίκα αποτελεί μόνο το πορνικό υλικό για την βιομηχανία του σεξ, αντιμετωπίζεται ως άψυχο αντικείμενο στα χέρια των αδίστακτων διακινητών. Η σύγχρονη πόρνη ουδεμία σχέση έχει με την ελληνίδα εκδιδόμενη της παλαιάς πορνείας.

2.2.2. Οι διακινούμενες γυναίκες από την Ταϊλάνδη, την Πολωνία και τον Άγιο Δομίνικο

Οι γυναίκες από την Ταϊλάνδη άρχισαν να εισέρχονται με παράνομο τρόπο στην ελληνική επικράτεια μέσω συνεργασιών που είχαν αναπτύξει δίκτυα του ελληνικού υποκόσμου με τα εκεί δίκτυα μαστροπείας ήδη από το 1981 (Λάζος, 144: 2001). Τα χαρακτηριστικά της Ταϊλανδέζας έλκυαν σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τη γυναίκα από τις Φιλιππίνες. Οι διεθνοσωματέμποροι αγόραζαν μια Ταϊλανδέζα έναντι 1.000 δολαρίων (Λάζος, 148: 2001), ποσό το οποίο θα κέρδιζαν με το παραπάνω βάση της ζήτησης αυτών των γυναικών σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Όσον αφορά τις γυναίκες από την Πολωνία, λόγω της απουσία πολωνικών δικτύων σωματεμπόρων, προσεγγίστηκαν με άμεσο τρόπο από τους Έλληνες διεθνοσωματέμπορες με τη βοήθεια των εκεί εγκατεστημένων Ελλήνων (Λάζος, 149: 2001). Η συμμετοχή τους στην πορνική αγορά άρχισε να γίνεται υπολογίσιμη περίπου το 1987 πάρα τις προηγηθείσες προσπάθειες ήδη από το 1984 (Λάζος, 158: 2001). Ωστόσο, αντί τα ποσοστά των Πολωνέζων γυναικών να αυξάνονται, ακολούθησαν σταδιακή πτώση που οδήγησε σε κατάρρευση στο τέλος της δεκαετίας.

Σκοπίμως εξετάζονται στο τέλος οι γυναίκες προερχόμενες από τον Άγιο Δομίνικο, έτσι ώστε να μπορούν να συγκριθούν τα ευρήματα της έρευνας που διεξήχθη από το Λάζο (141-144: 2001) με τα ευρήματα της έρευνας της παρούσας εργασίας που έγινε σε δύο γυναίκες, πρώην εκδιδόμενες, από τον Άγιο Δομίνικο.

Σύμφωνα με τον Λάζο, ο αριθμός των γυναικών από τον Άγιο Δομίνικο υπολογίζεται στις 150-180 γυναίκες οι οποίες μεταφέρθηκαν στην χώρα μας κατά τη δεκαετία του 1980 και η διαμονή τους διαρκούσε από τρεις έως δεκαοκτώ μήνες ανάλογα με τη βίζα τους. Οι σωματέμποροι των διεθνικών δικτύων τις παρουσίαζαν ως μελαμψές και εξωτικές καλλονές για να προσελκύσουν την γεμάτη απαιτήσεις πελατεία και διοχετεύτηκαν στην πορνική αγορά των αστικών κέντρων. Η εισαγωγή των γυναικών αυτών γίνεται μέσω συνεργασίας που αναπτύχθηκε ανάμεσα σε ιδιοκτήτες νυχτερινών κέντρων και γραφεία ευρέσεως εργασίας με έδρα την Αθήνα και τον Άγιο Δομίνικο. Συνεχίζοντας, τονίζει ότι στην πλειοψηφία τους ήρθαν με την συγκατάθεσή τους, όπως διαπιστώνουμε και στην παρούσα έρευνα μέσα από τη συζήτηση που είχαμε μαζί τους. Οι περισσότερες πραγματοποίησαν

το ταξίδι τους με τα δικά τους ταξιδιωτικά έγγραφα, τα οποία όμως δεν είχαν οι ίδιες στη κατοχή τους, φτάνοντας στην Ελλάδα. Αυτό που δεν τους έγινε γνωστό είναι η φύση του επαγγέλματος που καλούνταν να ακολουθήσουν περνώντας τα ελληνικά σύνορα, όπως οι ίδιες αναφέρουν. Στην πλειοψηφία τους απασχολήθηκαν σε μπαρ, πράγμα που μας επιβεβαιώνεται και από τις δυο συνομιλήτριές μου αλλά τα λεγόμενά τους στη συνέχεια αντικρούουν αυτά του Λάζου όσον αφορά τις ώρες εργασίας. Η Στέλλα και η Μαρία δηλώνουν ότι εργαζόταν μόνο το βράδυ στο μπαρ και τις υπόλοιπες ώρες της ημέρας διέμεναν σε ξενοδοχείο που τους νοίκιαζε το αφεντικό του μαγαζιού όπου δούλευαν. Ένα άλλο σημείο στο οποίο οι δύο έρευνες διαφοροποιούνται είναι η υγειονομική περίθαλψη των Δομινικανών. Από τη μία πλευρά ο Λάζος υποστηρίζει τον μηδαμινό υγειονομικό τους έλεγχο, ενώ από την άλλη οι συνομιλήτριές μου ισχυρίζονται ότι ήταν από τις πρώτες υποχρεώσεις τους πριν την έναρξη της εργασίας τους στο μπαρ και η μία μάλιστα χαρακτηριστικά αναφέρει ότι ήρθε η ίδια στην Ελλάδα στη θέση μια κοπέλας που έπασχε από τον ιό του HIV. Οι γυναίκες αυτές εξαπατήθηκαν σε δύο τομείς. Αρχικά όσον αφορά την εργασία για την οποία προοριζόταν (και ο δύο ανήκαν σε χορευτικά μπαλέτα και πείσθηκαν να έρθουν στην Ελλάδα με σκοπό την ψυχαγωγία). Ο δεύτερος λόγος είναι οι οικονομικές απολαβές που ήταν χαμηλότερες από τις συμφωνημένες και διαπιστώνεται και στις δύο περιπτώσεις ερευνών. Ένα ακόμη σημείο όπου οι απόψεις διαφοροποιούνται είναι στο θέμα της βίας. Σε καμία από τις δυο γυναίκες δεν ασκήθηκε σωματική ή ψυχική βία, αλλά ούτε και σε κάποια συμπατριώτισσα τους. Σαφώς, δεν μπορούμε να είμαστε ασφαλής για την αναφορά αυτήν από τη στιγμή που η έρευνα διεξάγεται σε μόλις δύο άτομα. Η αυτονομία που ισχυρίζεται ο Λάζος ότι κατείχε στην πορνική αγορά η Δομινικανή προφανώς συνδέεται με την άποψη της δεύτερης συνομιλήτριας που αναφέρεται στα μαγαζιά όπου δούλευαν κατά κύριο λόγο γυναίκες από τον Άγιο Δομίνικο. Ίσως αυτό να εξυπηρετούσε τόσο τους ιδιοκτήτες των νυχτερινών κέντρων (ανάλογα με τα γραφεία που συνεργαζόταν, είχαν την δυνατότητα να προσφέρουν γυναίκες συγκεκριμένης προέλευσης) όσο και τους πελάτες (με βάση τις επιθυμίες που είχαν σε κάθε τύπο γυναίκας, γνώριζαν που θα απευθυνθούν). Τέλος, χαρακτηριστικό των γυναικών αυτών είναι ότι στην πλειοψηφία τους παρέμειναν στην Ελλάδα και μετά το πέρας της πορνολογικής τους θητείας. Καθοριστικός παράγοντας για την απόφαση αυτή, κατά τη γνώμη μου, είναι η φτώχεια που επικρατεί στο κράτος αυτό της Καραϊβικής. Οι γυναίκες από τον Άγιο Δομίνικο έπαψαν να καταφθάνουν

στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του 1990 με την διακοπή της λειτουργίας της ελληνικής Πρεσβείας στον Άγιο Δομίνικο.

Με όσα διατυπώθηκαν παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η παλαιά, νόμιμη πορνεία της Ελλάδας, όχι μόνο αποτελεί παρελθόν, αφού η ελληνίδα εκδιδόμενη χάνει συνεχώς έδαφος στον πορνικό τομέα, που τόσα χρόνια η ίδια συντηρούσε, αλλά πλέον τα διεθνή δίκτυα σωματεμπορίας έχουν καταλάβει την πορνική αγορά με γοργούς ρυθμούς, έχοντας ως επίκεντρο τον άντρα πελάτη και όχι τη γυναίκα πόρνη. Μοναδικός σκοπός τους είναι η αύξηση των κερδών τους σε βάρος του γυναικείου σώματος με οποιοδήποτε τρόπο. Το εμπόριο λευκής σαρκός είναι η νέα πραγματικότητα που καλείται η ελληνική κοινωνία να στεγάσει σε μπαρ, ξενοδοχεία ακόμη και στο πεζοδρόμιο.

Ωστόσο, με βάση την έρευνα του Λάζου (181: 2001) κατά την δεκαετία εμφάνισης των διεθνών δικτύων σωματεμπόρων διοχετεύθηκαν στην ελληνική πορνική αγορά περίπου 4.500 αλλοδαπές γυναίκες για να εξυπηρετήσουν 400.000 άντρες πελάτες. Η αριθμητική αυτή σχέση γεννά προβλήματα όσον αφορά τους άντρες που αντιστοιχούσαν σε κάθε γυναίκα. Επομένως οι traffickers θα έπρεπε να εισάγουν όλο και περισσότερες γυναίκες σε σύντομο χρονικό διάστημα για να εξυπηρετηθεί η πορνική πελατεία. Αυτό με τη σειρά του έφερνε στην επιφάνεια νέα ζητήματα. Η μεταφορά των γυναικών αυτών τους κόστιζε, ενώ η μαζική μεταφορά τους είχε ως αποτέλεσμα οι γυναίκες αυτές να υστερούν βάση των φυσικών χαρακτηριστικών τους (184: 2001). Για τους λόγους αυτούς τα διεθνή δίκτυα διέθεσαν τις συγκεκριμένες εκδιδόμενες γυναίκες σε πορνικές αγορές πιο κοντινές στη χώρα καταγωγής τους, όπως στη Γερμανία τις Πολωνέζες και το Χονγκ Κονγκ τις Ταϊλανδέζες. Επιπλέον, ένα ακόμη πρόβλημα τίθεται από την πλευρά των αστυνομικών αρχών, οι οποίοι προσπαθούσαν να ρυθμίσουν κυρίως τα νέα δεδομένα που εμφανίστηκαν στην πορνική αγορά, παρά να την καταστείλουν (185: 2001). Έστω και αυτές οι ενέργειες της Αστυνομίας είχαν αντίκτυπο στον τρόπο λειτουργίας των δικτύων, τα οποία με τη σειρά τους επιδίωκαν να βρουν νέους και πιο αποτελεσματικούς τρόπους μαζικής εισαγωγής γυναικών.

2.2.3. Η χρυσή δεκαετία του trafficking στην Ελλάδα

Η καλύτερη οργάνωση και εμπειρία που είχαν αποκτήσει τα διεθνή δίκτυα σωματεμπόρων προς το τέλος της δεκαετίας του 1980, τους επέτρεπε

να καταφύγουν σε νέες χώρες εισαγωγής γυναικών με οικονομικούς γι' αυτούς όρους. Η μαζική και χωρίς προηγούμενο εισαγωγή γυναικών από τα Βαλκάνια και χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης αποτέλεσαν τη νέα πραγματικότητα στην ελληνική πορνική αγορά.

Σύμφωνα με έρευνα της Τσακλάγκανου για το Κ.Ε.Θ.Ι. (38: 2001) τη δεκαετία του 1990-2000 εκπορνεύθηκαν στην Ελλάδα περισσότερες από 75.000 γυναίκες. Στην πλειοψηφία τους κατάγονταν από τη Ρωσία (το 40%), ακολούθησαν οι γυναίκες από την Ουκρανία με ποσοστό περίπου 30%, ποσοστό της τάξεως του 16 % παρουσιάζει η Αλβανίδα εκδιδόμενη ενώ μόλις ένα 10% απαρτίζεται από γυναίκες από τη Ρουμανία και την Βουλγαρία.

Συνεχίζοντας την έρευνά της η Τσακλάγκανου επισημαίνει ότι οι εξαναγκαστικά εκδιδόμενες γυναίκες της δεκαετίας του 1990 χωρίζονται σε τρεις κύριες κατηγορίες:

1. Τις γυναίκες- θύματα trafficking οι οποίες δεν γνώριζαν τη φύση της εργασίας για την οποία προορίζονταν. Πρόκειται για γυναίκες που γυναίκες, τις οποίες εκμεταλλεύτηκαν οι ίδιες οι οικογένειες τους πουλώντας αυτές σε σωματέμπορους ή έπεσαν θύματα απαγωγής των traffickers και συμμορφώθηκαν στο καθεστώς που τους υπέβαλαν με την άσκηση βίας, σωματικής και ψυχικής.
2. Τις γυναίκες εκείνες που έφτασαν στην Ελλάδα με τη θέληση τους με στόχο να βρουν μία αξιοπρεπή εργασία και οι σωματέμποροι εκμεταλλεύτηκαν την επιθυμία τους αυτή και τις ανάγκασαν να πορνευτούν. Σε αυτή την κατηγορία θα λέγαμε ότι ανήκουν και οι γυναίκες που διατέθηκαν στη βιομηχανία του σεξ κατά τη δεκαετία του 1980. Σκοπός τους ήταν να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο μέσω της εξεύρεσης εργασίας αλλά οι σωματέμποροι είχαν άλλα πλάνα για τις ίδιες.
3. Τέλος, οι γυναίκες εκείνες οι οποίες εισήλθαν στην Ελλάδα γνωρίζοντας ότι θα διοχετευτούν στην πορνική αγορά, αγνοώντας όμως τις συνθήκες εργασίας και τον τρόπο αντιμετώπισης από τους traffickers.

Γίνεται κατανοητό ότι η πορνεία αλλοδαπών γυναικών στη σύγχρονη Ελλάδα διακατέχεται από στοιχεία εξαπάτησης, εξαναγκασμού και τη χρήση βίας με κάθε μορφή της. Άξιο αναφοράς στο σημείο αυτό είναι η θέση της ελληνίδας εκδιδόμενης, όπως αυτή αποτυπώνεται από τον Λάζο (207: 2001).

Η Ελληνίδα πόρνη αν και παρέμεινε στον πορνικό τομέα, σε μικρότερο όμως ποσοστό λόγω της αδυναμίας να ανταπεξέλθουν στις νέες ανάγκες των πελατών καθώς και τη μη προτίμησή τους πλέον από τους ίδιους, είτε ως νόμιμη είτε ως παράνομη, έμεινε εκτός του πεδίου άσκησης εξαναγκαστικής πορνείας που επέβαλαν τα διεθνή δίκτυα. Προφανώς αυτό συνέβη διότι οι διεθνοσωματέμποροι κατανοούσαν την αδυναμία της να ανταπεξέλθει στις ανάγκες της νέας πορνικής εποχής και να αποδώσει τα οικονομικά κέρδη που επιθυμούσαν, ενώ παράλληλα έβλεπαν ότι η πτώση της Ελληνίδας πόρνης στην προτίμηση του άντρα πελάτη είχε αρχίσει να υποχωρεί ήδη από την προηγούμενη δεκαετία.

Οφείλουμε στο σημείο αυτό να αναφερθούμε σε ένα ακόμη χαρακτηριστικό της σύγχρονης σκληρής πορνείας που αναπτύχθηκε από τη δεκαετία του 1990 στη χώρα μας, και είναι η είσοδος των ανηλίκων στην διαθεσιμότητα των πορνοπελατών όπως αναφέρεται τόσο στον Λάζο (209: 2001) όσο και στην Τσακλαγκάνου (17: 2001). Από αυτό και μόνο συνειδητοποιούμε τις διαστάσεις που έχει λάβει η εξαναγκαστική πορνεία και πόσο αδίστακτοι είναι οι σωματέμποροι απέναντι στην εκμετάλλευση ανθρώπινων ζώων με μόνο σκοπό τα κέρδη τους. Υπολογίζεται ότι περισσότερα από 1.000.000 παιδιά εισέρχονται στη βιομηχανία του σεξ ετησίως. Τα νούμερα φαντάζουν εξωπραγματικά και παρ' όλα αυτά οι ενέργειες από αρμόδιους οργανισμούς και φορείς ώστε να πάψει να ισχύει η επικρατούσα κατάσταση δεν φαίνονται να αποδίδουν τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Όπως σημειώθηκε και στην αρχή της υποενότητας, ο αριθμός των ατόμων που διατέθηκαν στην ελληνική βιομηχανία του σεξ στη χρυσή δεκαετία του trafficking είναι πρωτοφανής με το αποκορύφωμα να εντοπίζεται το 1997 όπου οι εκδιδόμενες ξεπερνούν τον αριθμό των 25.000 ατόμων (Λάζος: 212: 2001). Ωστόσο, χρονιά κομβικής σημασίας αποτέλεσε το έτος 1993, χρονιά κατά την οποία εισήλθαν στην πορνική αγορά περίπου 4.000 άτομα σημειώνοντας αύξηση 52% του πορνικού πληθυσμού (Λάζος, 213: 2001). Εάν δεν είχε σημειωθεί αυτή η αύξηση κατά το 1993, εάν δηλαδή η αλλοδαπή εκδιδόμενη δεν είχε γίνει δεκτή από την πορνική πελατεία, σαφώς δεν θα γινόταν λόγος για την αύξηση της τάξεως του 52%. Με βάση τον ελλαδικό πληθυσμό, το 1997, στις 212 γυναίκες η μία ήταν εκδιδόμενη και κάθε εκδιδόμενη αντιστοιχούσε στο να εξυπηρετεί 207 άντρες πορνοπελάτες. Συμπεραίνουμε ότι η δημογραφικά προσανατολισμένη παλαιά πορνεία δεν συγκρίνεται με την άτακτη πορεία που ακολουθούσε η

σύγχρονη δουλεμπορία. Οι σωματέμποροι εισήγαγαν με τόσο γρήγορους ρυθμούς αλλοδαπές εργάτριες της βιομηχανίας του σεξ, που όσο μυστικά και να επιδιωκόταν να γίνει ήταν εμφανή σε κάθε σημείο των αστικών κέντρων και της περιφέρειας.

2.2.4. Τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας κατά τη δεκαετία του 1990

Ενώ τα τοπικά δίκτυα έδειξαν τα πρώτα σημάδια ατονίας από το τέλος της δεκαετίας του 1980 ακόμη, τέσσερα νέα δίκτυα με διεθνή δράση έκαναν έντονη την παρουσία τους στην νέα πορνική αγορά. Πρόκειται για το ρωσικό, το ουκρανικό, το αλβανικό και το βαλκανικό δίκτυο, όπως είδαμε και παραπάνω. Τα συγκεκριμένα δίκτυα σωματεμπόρων μετέφεραν γυναίκες όχι μόνο από τις χώρες όπου είχαν την έδρα τους αλλά και από γειτονικές χώρες, των οποίων το υπάρχων καθεστώς εξυπηρετούσε την παράνομη μεταφορά γυναικών με στόχο την εκπόρνευσή τους. Επομένως τα δίκτυα αυτά, παράλληλα με την περιορισμένη συνεισφορά του πολωνικού δικτύου, εισήγαγαν στην ελληνική επικράτεια γυναίκες από την Αλβανία, το Αζερμπαϊτζάν, τη Βουλγαρία, τη Γεωργία, τη Γιουγκοσλαβία, την Εσθονία, το Καζακστάν, την Κιργισία, την Λετονία, τη Λευκορωσία, τη Λιθουανία, τη Μολδαβία, το Ουζμπεκιστάν, την Ουκρανία, την Πολωνία, τη Ρωσία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία. Όπως είναι λογικό και έγινε αντιληπτό και στην πορνική αγορά, πλήθος γυναικών ποικίλων φυσικών χαρακτηριστικών ήταν στη διάθεση του πορνοπελάτη. Σαφώς, όμως το κάθε δίκτυο έδρασε σε διαφορετική περιφέρεια της χώρας μας, ανάλογα με το που θα ήταν εφικτό η κάθε γυναίκα να απορροφηθεί αλλά κυρίως με ποια περιφέρεια συνεργαζόταν το εκάστοτε δίκτυο.

Αναφορικά με το ρωσικό δίκτυο, που ήταν από τα πρώτα που έδρασε από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 με αποκορύφωμα τις αρχές της επόμενης δεκαετίας, συνεργαζόταν με δίκτυο που είχε ως έδρα την Αθήνα. Οι γυναίκες που μετέφεραν, άλλες νόμιμα και άλλες παράνομα, προερχόταν κατά βάση από τη Ρωσία (το 88% των γυναικών ήταν Ρωσίδες) και σε μικρότερα ποσοστά ακολουθούν οι γυναίκες από την Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Λευκορωσία, τη Λετονία, το Αζερμπαϊτζάν, τη Γεωργία, την Κιργισία και τη Μολδαβία (Λάζος, 240, 2001).

Το ρωσικό δίκτυο ακολούθησε η δημιουργία του ουκρανικού δικτύου με έδρα το Κίεβο. Το ουκρανικό δίκτυο μετέφερε επί των πλείστων Ουκρανές,

ενώ ελάχιστες περιπτώσεις αναφέρουν τη διακίνηση από χώρες όπως το Αζερμπαϊτζάν, τη Γεωργία και την Κιργισία. Αυτό που προκαλεί εντύπωση στη δράση του ουκρανικού δικτύου είναι η συνεργασία που σύναψε με οικογένειες από χώρες όπως το Καζακστάν και το Ουζμπεκιστάν (κατ' εξοχήν μουσουλμανικές χώρες), οι οποίες οικογένειες πουλούσαν στους ουκρανούς σωματέμπορες τα ανήλικα τέκνα τους με σκοπό την πορνολόγησή τους (Λάζος, 243: 2001).

Το βαλκανικό δίκτυο εξυπηρετούσε τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία. Ωστόσο οι Ρουμάνες και οι Σλοβάκες κατευθύνθηκαν προς την πορνική αγορά της Ιταλίας. Το δίκτυο αυτό έδρασε κατά κύριο λόγο στη βόρεια Ελλάδα και χαρακτηριζόταν από ένα είδος άτακτης πορνείας. Οι γυναίκες αυτές, παρατηρείται να μένουν για μικρό χρονικό διάστημα στην πορνεία της Ελλάδας, να επιστρέφουν στη χώρα καταγωγής και να εκπορνεύονται και πάλι. Αυτό αποδίδεται στην γειτνίαση των χωρών αποστολής με τη χώρα μας. (Λάζος, 244: 2001).

Τέλος, το αλβανικό δίκτυο μετέφερε γυναίκες από την Αλβανία αλλά και από το Κόσσοβο και την Ερζεγοβίνη. Η μεταφορά των γυναικών αυτών στόχευαν στην εγκατάστασή τους στην πρωτεύουσα της χώρας μας ενώ και εδώ είναι συχνό φαινόμενο η συνεργασία δικτύων με συγγενικό πρόσωπο της γυναίκας- θύματος (Λάζος, 245: 2001).

Όπως απορρέει από τα παραπάνω, οι οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στις χώρες καταγωγής των εξαναγκαστικά εκδιδόμενων γυναικών, προφανώς βοηθούν την ακόμη πιο έντονη δράση του trafficking. Η φτώχεια και η εξαθλίωση πρωταγωνιστούν στα προαναφερόμενα κράτη ενώ επίσης το άνοιγμα των αλβανικών συνόρων το 1991 και η πτώση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού την ίδια χρονιά συνέβαλαν στη προς την κατεύθυνση αυτή.

Οι γυναίκες αυτές εκπορνεύθηκαν σε μπαρ και νυχτερινά κέντρα, σε οίκους μασάζ, σε οίκους ανοχής, στην κατ' οίκον πορνεία και στο πεζοδρόμιο (Λάζος, 256, 2001). Οι ηλικίες κυμαίνονται από 14- 41 ετών, ενώ δεν απουσιάζουν και μεμονωμένα περιστατικά ακόμη μικρότερων ηλικιών (Λάζος, 248: 2001). Η μαζική πορνολόγηση των ανηλίκων που κάνει την εμφάνισή της στη δεκαετία αυτή, τρομάζει με τα νούμερα που της αποδίδονται. Αυτό όμως που ανησυχεί ακόμη περισσότερο είναι η παντελής απουσία της αστυνομίας, είτε στο χώρο διεξαγωγής της πορνείας, είτε στα

σύνορα που καταπατώνται σε καθημερινή βάση από τα δίκτυα σωματεμπόρων.

Οι εξαναγκαστικά εκδιδόμενες γυναίκες της τελευταίας δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα μεταφέρθηκαν κάτω από άθλιες συνθήκες, εξαπατήθηκαν για την επαγγελματική τους πορεία και βασανίστηκαν από τους σωματεμπόρους σε όλη τη διάρκεια της πορνικής τους θητείας. Οι ξυλοδαρμοί αλλά και η χρήση ψυχικής βίας γίνεται κομμάτι της καθημερινότητάς τους. Τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας διαφέρουν κατά πολύ σε σχέση με τα τοπικά δίκτυα που έδρασαν την προηγούμενη δεκαετία. Τα διεθνή δίκτυα χρησιμοποίησαν με ωμό τρόπο τη μοναδική δύναμη που είχαν, τη σωματική. Για τους διεθνοσωματέμπορες η γυναίκα αποτελεί ένα άψυχο κομμάτι κρέας που θα φέρει τους ίδιους ένα βήμα πιο κοντά στα πλούτη. Κανένα ίχνος σεβασμού στο πρόσωπο της γυναίκας, κανένα έλεος για το βασανισμένο της κορμί.

Ένα ακόμη στοιχείο, που οφείλουμε να σταθούμε είναι η υγειονομική περίθαλψη των γυναικών αυτών. Όπως εννοείται από τα παραπάνω, πολλές γυναίκες πέρασαν τα σύνορά με παράνομο τρόπο, δηλαδή χωρίς χαρτιά. Αυτές οι γυναίκες ήταν ανέφικτο να περάσουν τον απαιτούμενο υγειονομικό έλεγχο που ο νόμος όριζε για τις εκδιδόμενες, λόγω της απέλασης ή κράτησης που παραμόνευε. Σαφώς οι διακινητές και αδιαφορούσαν για την υγεία των γυναικών που μετέφεραν, θολωμένοι από τα τεράστια κέρδη που η ίδια θα τους απέφερε. Ωστόσο, τρομακτική φαντάζει και η αδιαφορία του πελάτη, φτάνοντας εν έτη 2012 για να αποδώσουμε την προσβολή από ιό HIV στις αλλοδαπές εκδιδόμενες της ελληνικής επικράτειας.

Σίγουρα οι εκδιδόμενες γυναίκες δεν φανταζόταν να έχουν την κατάληξη αυτή. Η έλλειψη των οικονομικών τους δυνατοτήτων και το χαμηλό μορφωτικό τους επίπεδο συνηγορούν στην επιλογή τους για την παράνομη μετανάστευσή τους. Η αφελής εμπιστοσύνη που δείχνουν στους μετακινητές τους, τις σκλαβώνει σε καθεστώς ομηρίας, ενώ ενδείκνυται αδύνατη η επικοινωνία τους με συγγενικά τους πρόσωπα προκειμένου να ζητήσουν βοήθεια. Όλα ξεκινούν από τη βάση του μεταναστευτικού ζητήματος, το οποίο, όπως αντιλαμβανόμαστε, τις τελευταίες δεκαετίες έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις και έχουν σημειωθεί πολλές αλλαγές στο εσωτερικό του, όπως για παράδειγμα η θηλυκοποίησή του. Στο επόμενο κεφάλαιο, εξετάζεται το ζήτημα της μετανάστευσης και τη σχέση αυτού με την διεθνική σωματεμπορία.

3. Η μετανάστευση και η θηλυκοποίηση της

Το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει απασχολήσει τους μελετητές αναφορικά με τα αίτια για τα οποία οι άνθρωποι οδηγούνται να μεταναστεύσουν, τον τρόπο καταγωγής τους και την προτίμηση που δείχνουν για τις χώρες εισόδου. Τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί αλλαγές στο εσωτερικό της μετανάστευσης με αποτέλεσμα να γίνεται όλο και πιο συχνά λόγος για θηλυκοποίηση του φαινομένου και οι αλλαγές αυτές χρήζουν ανάλυσης.

3.1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης

Η μετανάστευση είναι μία διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων, εγκαταλείπουν την πατρίδα τους, είτε με την θέλησή τους, είτε χωρίς αυτήν, προκειμένου να αναζητούν ένα «καλύτερο αύριο», καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και, να προσπαθήσουν να ενταχθούν, να διαμορφώσουν την ζωή τους, στην «νέα» τους πατρίδα.

Πρόκειται για ένα πολυδιάστατο κοινωνικό, διαχρονικό φαινόμενο, το οποίο διαφοροποιείται από κοινωνία σε κοινωνία, από εποχή σε εποχή, δημιουργώντας και την ανάλογη κοινωνική στάση έναντι των μεταναστών. Με βάση τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, στις μέρες μας, μετακινούνται πάνω από 200.000.000 μετανάστες, το 3% περίπου του παγκόσμιου πληθυσμού (Κέντρο επαγγελματικής κατάρτισης του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ: Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα, σελ.: 7).

Τα αίτια της μετανάστευσης είναι ποικίλα και εξαρτώνται από τις συνθήκες που επικρατούν, κατά τη δεδομένη, κάθε φορά, χρονική περίοδο από τους τύπους της προγενέστερης διαμονής, στους τόπους αποδημίας. Σύμφωνα με έρευνες επισημαίνεται ότι οι άνθρωποι μεταναστεύουν για πολιτικούς, θρησκευτικούς, οικονομικούς, αλλά και για πολιτιστικούς λόγους. Ο κυριότερος λόγος μετανάστευσης είναι, κυρίως, η αναζήτηση εργασίας και η μετάβαση σε περιβάλλον με ευνοϊκότερες επαγγελματικές ευκαιρίες, καθώς συχνή είναι και η οικογενειακή επανένωση (ΕΚΚΕ- Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, 67: 2003-2004). Άλλοι λόγοι που «ωθούν» στην μετανάστευση, σχετίζεται με τις αιτίες αναγκαστικής ή ακούσιας μετανάστευσης, εξαιτίας της εμπόλεμης κατάστασης, στην οποία βρίσκεται η

χώρα τους, καθώς και εξαιτίας πολιτικών, εθνικών και θρησκευτικών αιτιών (www.socialpolicy.gr: 9 Ιουνίου 2014). Η «επιλογή» της χώρας υποδοχής όμως, δεν είναι τυχαία. Καθορίζεται από σειρά οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών, ιστορικών και γεωγραφικών δομών, αλλά και από τα δρώντα υποκείμενα. Επίσης, άλλος ένας σημαντικός παράγοντας στην μελέτη αυτού του φαινομένου είναι και οι σχέσεις των φύλων, λόγω των συγκεκριμένων προτύπων και προκαταλήψεων, που αναπαράγονται (Πετράκου, Tatlidil, 2: 2003).

Αντιλαμβανόμαστε ότι η μετανάστευση είναι μια διαδικασία και μορφή κοινωνικών σχέσεων. Στην σημερινή εποχή, εξαιτίας των σημαντικών πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών, που συντελέστηκαν τόσο σε παγκόσμια κλίμακα, όσο και με την κατάρρευση των χωρών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Σύμφωνα με την Παπαδοπούλου, «η μετανάστευση ως σύγχρονο φαινόμενο αποτελεί μια περίπλοκη και σύνθετη διαδικασία σε παγκόσμιο επίπεδο» (Παπαδοπούλου, Μπάγκαβος, 291: 2006). Όσον αφορά την περίπτωση της Ελλάδας, από χώρα αποστολής μεταναστών τις δεκαετίες από το '20 έως '50, μετατράπηκε σε χώρα «υποδοχής» μεταναστών.

3.1.2. Θεωρίες για την μετανάστευση

Υπάρχουν διάφορα μοντέλα μακροοικονομικής θεωρίας, που επιχειρούν να απαντήσουν στο ερώτημα, «γιατί οι άνθρωποι μεταναστεύουν».

Η νεοκλασική προσέγγιση υποστηρίζει ότι η μετανάστευση είναι ένα αποτέλεσμα ελεύθερων επιλογών. Δηλαδή, η μετανάστευση είναι ένα αποτέλεσμα ατομικής και προσωπικής απόφασης, όπου τα άτομα με βάση την λειτουργία της ελεύθερης αγοράς και, των συντελεστών παραγωγής κεφαλαίου και εργασίας, αποφασίζουν αν θα μεταναστεύσουν ή όχι (www.indeepanalysis.gr «Οι Επιπτώσεις της Μετανάστευσης στις Αγορές Εργασίας: Εμπειρία από την ΕΕ-27», 20/11/2013).

Στον αντίποδα αυτών των θεωριών βρίσκονται οι νεομαρξιστικές θεωρίες, οι οποίες δεν δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο μικροεπίπεδο του μεταναστευτικού φαινομένου, αλλά ως αποτέλεσμα ευρύτερων κοινωνικό-οικονομικών διαδικασιών. Θεωρούν δηλαδή, ότι η μετανάστευση είναι

αποτέλεσμα των «διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της άνισης καπιταλιστικής ανάπτυξης σε διεθνή κλίμακα» (Ξηρουχάκης, Κουρλιούρος, 2: 2005).

Κάποιοι ασκούν κριτική στις δύο παραπάνω θεωρίες, υποστηρίζοντας ότι λαμβάνουν υπόψη τους μόνο τα κόστη και τα οφέλη από τη μετανάστευση. Οι θεωρίες μέσου επιπέδου επιχείρησαν να ερμηνεύσουν αυτή την πράξη, προτείνοντας ως μονάδα ανάλυσης το νοικοκυριό. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, τη οικονομική και κοινωνική συμπεριφορά του νοικοκυριού μπορεί να οδηγήσει σε μια σειρά στρατηγικών αποφάσεων συντήρησης και επιβίωσης, όπως είναι και η μετανάστευση, με αποτέλεσμα η απόφαση να είναι συλλογική (ΙΜΕΠΟ, «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ», 11: 2005). Σημαντικό ρόλο, σε αυτή την απόφαση, φαίνεται να διαδραματίζει και το κοινωνικό κεφάλαιο. Με την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου εννοούμε ένα σύνολο δυνατοτήτων μίας ομάδας ή ενός φορέα, με κοινούς κοινωνικούς, εθνικούς, θρησκευτικούς ή φυλετικούς δεσμούς, που συμβάλουν στην ανάπτυξη συλλογικών δράσεων και σφιχτά δομημένων σχέσεων .

Επιπλέον άλλοι μελετητές τονίζουν ότι ο σημαντικότερος παράγοντας είναι η «αίσθηση της φτώχειας» από ότι το απόλυτο επίπεδο φτώχειας. Ορισμένα νοικοκυριά δηλαδή, αποφασίζουν ότι ένα ή περισσότερα μέλη πρέπει να μεταναστεύσουν, επειδή άλλα νοικοκυριά από την κοινότητά τους είναι σχετικά πλουσιότερα. Το γεγονός αυτό εξηγεί, γιατί υπάρχει μετανάστευση, όταν οι μισθοί στις χώρες προορισμού δεν είναι κατ' ανάγκη υψηλότερη από ό, τι στη χώρα καταγωγής (www.indeepanalysis.gr «Οι Επιπτώσεις της Μετανάστευσης στις Αγορές Εργασίας: Εμπειρία από την ΕΕ-27», 20/11/2013).

Τέλος στην εξέταση του μεταναστευτικού φαινομένου, η εξέταση του εργασιακού ρόλου του μετανάστη είναι εξίσου σημαντικός. Ο παράγοντας εργασίας, μπορεί να είναι καθοριστικός στην κοινωνική ένταξη του ατόμου, όμως όταν είσαι «ξένος», είσαι πιο εύκολα «ελεγχόμενος» σε σχέση με τους γηγενείς εργάτες. Ακόμα, η ιδιότητα του εργάτη είναι αυτή που επιτρέπει στο εκάστοτε άτομο να μεταναστεύσει, διαφορετικά το κράτος υποδοχής προφανώς δε θα του το επέτρεπε. Έτσι «ο πολιτισμικά άλλος είναι επίσης ένας οικονομικά άλλος στην οικοδόμηση του έθνους κράτους» (Ξηρουχάκης, Κουρλιούρος, 3: 2005).

3.1.3. Φύλο και Μετανάστευση

Όπως εξετάσαμε το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ένα πολυδιάστατο, διαχρονικό, κοινωνικό φαινόμενο, με σαφείς πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και η πολιτισμικές επιπτώσεις, ενώ η κοινωνική στάση έναντι των μεταναστών, διαφοροποιείται και αναδιαμορφώνεται από κοινωνία σε κοινωνία και, από εποχή σε εποχή.

Ωστόσο, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, η εξέταση του ζητήματος στηριζόταν, κυρίως, στον ρόλο και την θέση των ανδρών μεταναστών, με τις γυναίκες μετανάστριες είτε να παραλείπονται, είτε να παρουσιάζονται, ελάχιστα, ως μέλη της οικογένειας. Δηλαδή, οι γυναίκες να μεταναστεύουν για οικογενειακούς λόγους, δίχως να έχουν άδεια εργασίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, την αναπαραγωγή στερεοτύπων και προκαταλήψεων για τις μετανάστριες, όπως σύζυγοι ή μητέρες μεταναστών, πιθανόν αναλφάβητες, κοινωνικά αποξενωμένες, με κύριο καθήκον την ανατροφή πολλών παιδιών (Κ.Ε.Θ.Ι, 28: 2007).

Η «ανδροκεντρική» προσέγγιση της μετανάστευσης άρχισε να αμφισβητείται από την δεκαετία του 1970. Καθοριστικό ρόλο σε αυτή την «μεταστροφή» είχε η άνοδος των γυναικείων κινημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο και η εστίαση στις γυναίκες μετανάστριες ως άτομα αυτόνομα, που αποφασίζουν ή παίρνουν πρωτοβουλίες για τον εαυτό τους και την οικογένειά τους, επισημαίνοντας παράλληλα, την διαφορετική τους θέση στις κοινωνίες υποδοχής.

Σύμφωνα με την μελέτη της διεθνής βιβλιογραφίας ως προς τους λόγους και τους τρόπους μετανάστευσης των γυναικών, γίνεται μια βασική διάκριση ανάμεσα σε εξαρτημένες και ανεξάρτητες μορφές γυναικείας μετανάστευσης. Πιο συγκεκριμένα, μέχρι την δεκαετία του 1980, ο μόνος τύπος μετανάστευσης που συνδεόταν με τις γυναίκες, είναι αυτός της οικογενειακής επανένωσης, όπου οι γυναίκες μετανάστευαν ως εξαρτημένα μέλη, ακολουθώντας τους συζύγους τους. Πρόκειται για τον ευκολότερο, ίσως, τρόπο εισόδου σε αρκετές χώρες υποδοχής, ιδίως όταν δεν υφίσταται άδεια εργασίας.

Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται ένας νέος όρος στην διεθνή βιβλιογραφία, αυτός της «θηλυκοποίησης» της μετανάστευσης, που αναφέρεται σε ανεξάρτητες μορφές γυναικείας μετανάστευσης, κατά τις οποίες οι γυναίκες μεταναστεύουν αυτόνομα μόνες τους ή πριν τους συζύγους τους (Πετράκου, Tatlidil, 3:2003).

Οι κύριοι παράγοντες που φαίνεται να «επηρεάζουν» αυτή την μορφή μετανάστευσης είναι οι παράγοντες *έλξης* και *απώθησης*, στις χώρες υποδοχής και αποστολής αντίστοιχα. Ως παράγοντες έλξης μπορούν να χαρακτηρισθούν η χαμηλή ζήτηση εργασίας και η αυξημένη προσφορά, οι διακρατικές συμφωνίες, οι δημογραφικές και κοινωνικές συνθήκες ή ακόμα και η γεωγραφική θέση μιας περιοχής, όπως για παράδειγμα η περίπτωση της χώρας μας, η οποία λόγω γεωγραφικής θέσης παίζει καθοριστικό ρόλο είτε ως χώρα εισόδου, είτε ως ενδιάμεσος σταθμός για τον δυτικό κόσμο. Όσον αφορά στους λόγους απώθησης των μεταναστών από την πατρίδα τους, η φτώχεια, η ανεργία και η υπανάπτυξη, αποτελούν τους βασικούς λόγους.

Επίσης, υπάρχει και μια πιο σύνθετη προσέγγιση, η οποία ναι μεν υποστηρίζει ότι οι γυναίκες (άγαμες ή έγγαμες) μεταναστεύουν μόνες τους, αλλά παραμένουν «εξαρτημένες» από την οικογενειακή ομάδα, διότι «ωθούνται» στην μετανάστευση, *με στόχο να επιλύσουν τα οικονομικά προβλήματα της οικογένειάς τους ή για τους δικούς τους οικονομικούς στόχους, διατηρώντας με αυτό τον τρόπο «σχέσεις αλληλεξάρτησης» με την οικογενειακή ομάδα* (Κ.Ε.Θ.Ι., 29: 2007).

Από τα παραπάνω, αντιλαμβανόμαστε ότι η γυναικεία μετανάστευση μπορεί να αφορά την οικογενειακή επανένωση, την απασχόληση εξειδικευμένων και ανειδίκευτων εργαζομένων, αλλά και άτομα που αιτούνται άσυλο, και μπορεί να αναφέρεται τόσο στην μόνιμη όσο και στην παράνομη μετανάστευση.

Βέβαια, τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο, η πλειοψηφία των πολιτικών και ερευνών, επικεντρώνεται στις περιπτώσεις εκείνων των γυναικών, με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, που λόγω κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους. Αυτά τα άτομα καλύπτουν, συνήθως, θέσεις που χαρακτηρίζονται από επαγγελματική αστάθεια, προσωρινότητα και ανασφάλεια, όπως της έμμισθης οικιακής εργασίας, παροχής υπηρεσιών ή στην βιομηχανία του σεξ, ενώ συχνά γίνονται αποδέκτες περιστατικών ρατσισμού και κοινωνικού στιγματισμού.

3.2. Το προφίλ των μεταναστών/τριών

Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα και αρχές του 21^{ου}, το μεταναστευτικό φαινόμενο της μετανάστευσης «θηλυκοποιείται». Οι γυναίκες μεταναστεύουν αυτόματα, ανεξάρτητα από την οικογένειά τους, για την

βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής τους κατάστασης. Το ίδιο διάστημα, παρατηρείται και στην Ελλάδα, να καταφτάνει ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών, που αναζητούν εργασία και καλύτερες συνθήκες ζωής.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους η Ελλάδα, έγινε πόλος έλξης πολλών μεταναστών. Για τους ερευνητές Ρ. Φακιολά και Λ. Μαράτου-Αλιμπράντη (103: 2000) αυτό οφείλεται, «(α) στις αυξανόμενες ανάγκες στην κάλυψη της ανατροφής των παιδιών, της φροντίδας των ηλικιωμένων και γενικότερα του νοικοκυριού, εξαιτίας της αυξανόμενης συμμετοχής των Ελληνίδων στην αγορά εργασίας καθώς και της έλλειψης υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, (β) στις αυξανόμενες δυνατότητες, που δημιουργούσαν οι νέες τεχνολογίες και υπηρεσίες τόσο για τους γηγενείς, όσο και για τους μετανάστες και, (γ) στην αργή οικονομική ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων, στις οποίες κυριαρχούν φαινόμενα ανισότητας και φτώχειας, επιτάχυνε την οικονομική μετανάστευση και συνέβαλε στη θηλυκοποίησή της». Άλλος σημαντικός λόγος είναι και η γεωγραφική θέση της Ελλάδας, η οποία επιλέγεται από τα μεταναστευτικά ρεύματα είτε ως χώρα τελικού προορισμού, είτε ως «ενδιάμεσου» προορισμού, ως είσοδος για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον Δυτικό Κόσμο, ενώ δεν θα πρέπει να παραλείψουμε το γεγονός της ύπαρξης μιας «μαύρης» αγοράς εργασίας, η οποία «τροφοδοτείται», κυρίως, από μετανάστες (Κέντρο επαγγελματικής κατάρτισης του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ: Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα,σελ.: 19).

Εντούτοις, είναι αρκετά δύσκολο να παρουσιαστεί μια ολοκληρωμένη και ακριβής εικόνα του αριθμού των μεταναστών/τριών στην Ελλάδα πριν το 1991 ή ακόμα και ο ακριβής προσδιορισμός των αλλοδαπών σήμερα. Αυτό οφείλεται «(α) στην μεγάλη έκταση της παράνομης μετανάστευσης, (β) στο γραφειοκρατικό χαρακτήρα των τριών προγραμμάτων νομιμοποίησης, (γ) στην έλλειψη συντονισμού ανάμεσα στα διάφορα υπουργεία που ασχολούνται με αυτά τα ζητήματα και (γ) στο πρόβλημα με τους ομογενείς» (Κ.Ε.Θ.Ι., 39: 2007). Τα πρώτα επίσημα και, σχετικά, αξιόπιστα στοιχεία για τους μετανάστες, προκύπτουν κατά τα έτη 1998 και 2001 και, προέρχονται από τα δύο προγράμματα νομιμοποίησής τους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Απογραφής του 2001, ο μεταναστευτικός πληθυσμός στην Ελλάδα ανέρχεται σε 797 χιλιάδες, (436 χιλιάδες άνδρες και 361 χιλιάδες γυναίκες) και αποτελεί το 7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, ενώ με τα στοιχεία της Απογραφής του 2011, ο μεταναστευτικός

πληθυσμός ανέρχεται στις 911.929 χιλιάδες και αποτελεί το 8,43% του συνολικού πληθυσμού της χώρας (ΠΙΝΑΚΑΣ 1).

Πίνακας 1. Πληθυσμός της Ελλάδας. Απογραφές πληθυσμού 2001, 2011 (Πηγή: Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία – Αρχή)

Απογραφή	2001	2011
Συνολικός Πληθυσμός	10.964.020	10.815.197
Αλλοδαποί	796.713	911.929
Ποσοστά	7,30%	8,43%

Από την Απογραφή του 2001, προκύπτει ότι η μεγαλύτερη ομάδα μεταναστών προέρχεται από τις βαλκανικές χώρες (Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία), σχεδόν τα 2/3 του μεταναστευτικού πληθυσμού. Ένα ποσοστό 10% είναι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση (Γεωργία, Ρωσία, Ουκρανία κλπ), 6% ανήκει σε άτομα που προέρχονται από χώρες της Ε.Ε., ενώ μετανάστες που επαναπατρίζονται συνιστούν, περίπου, το 6%. Τέλος, το ποσοστό 13% που απομένει προέρχεται από διάφορες άλλες χώρες. Το ποσοστό των οποίων δεν υπερβαίνει το 2% του συνολικού «ξένου πληθυσμού.», (Ελληνικό Περιφερειακό Αναπτυξιακό Κέντρο, 25: 2007).

Σχετικά με την υπηκοότητα των γυναικών μεταναστριών εκτός των Αλβανίδων, υπερισχύουν πληθυσμιακά οι γυναίκες από την Βουλγαρία (6,1%), οι Γεωργιανές (3,8%), οι Ρωσίδες (3,2%), οι Ουκρανές (3%), οι Ρουμάνες (2,7%), οι Πολωνές (2%) και οι Φιλιππινέζες (1,4%) (Κ.Ε.Θ.Ι., 41: 2007).

Ως προς την αναλογία των δύο φύλων στις διάφορες εθνικότητες των αλλοδαπών δεν είναι σταθερή. Το ποσοστό των γυναικών διαφέρει ανάλογα με την εθνικότητα και φθάνει έως 74% (Παπαγεωργίου, Τσιρώνης, 105: 2013). Συγκεκριμένα, οι ασιατικές και αραβικές χώρες έχουν εξ ολοκλήρου, σχεδόν, μόνο ανδρικό πληθυσμό. Η Συρία και η Αίγυπτος έχουν ποσοστά ανδρικού πληθυσμού της τάξης του 70% («Στατιστικά Δεδομένα για τους Μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης Ι.Α.Π.Α.Δ., Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τελική Έκθεση Αναθεωρημένη έκδοση, 15 Νοεμβρίου 2004). Αντίθετα χώρες που προσφέρουν μεγαλύτερο γυναικείο μεταναστευτικό δυναμικό είναι η Ουκρανία (74%), οι Φιλιππίνες (72%), η Μολδαβία (69%), η Ρωσία (62%), η Βουλγαρία (60%), η Γεωργία (57%) και η Αρμενία

(53%),(Παπαγεωργίου, Τσιρώνης, 105: 2013). Βέβαια σε ορισμένες κατηγορίες παρατηρείται σχετική ισορροπία ανάμεσα στα δύο φύλα, όπως η Πολωνία και η Ρουμανία (Κ.Ε.Θ.Ι., 41: 2007).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ηλικιακή δομή των αλλοδαπών, συγκριτικά με αυτή των Ελλήνων (Πίνακας 2). Ο αλλοδαπός πληθυσμός (άνδρες και γυναίκες)είναι νεότερος και κατατάσσεται κυρίως, στις παραγωγικές ηλικίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε 100 αλλοδαπούς οι 17 ήταν ηλικίας 0-14 ετών, οι 80 μεταξύ 15-64 ετών και μόνο οι 3 ήταν 65 ετών και άνω.

Πίνακας 2. Η κατά ηλικία και υπηκοότητα σύνθεση του πληθυσμού της Ελλάδας, 2001(Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Επεξεργασία Αποτελεσμάτων Απογραφής 2001)

Ομάδες Ηλικιών	Σύνολο			Έλληνες			Αλλοδαποί		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
0-14	7,80%	7,30%	15,20%	7,80%	7,30%	15,10%	8,70%	7,90%	16,70%
15-24	7,50%	6,80%	14,30%	7,10%	6,70%	13,80%	11,90%	8,20%	20,10%
25-34	8,00%	7,70%	15,70%	7,50%	7,40%	14,90%	15,50%	11,40%	26,90%
35-44	7,10%	7,20%	14,30%	6,90%	7,10%	14,00%	9,90%	8,80%	18,70%
45-54	6,30%	6,50%	12,80%	6,40%	6,60%	13,00%	4,90%	5,10%	10,00%
55-64	5,20%	5,80%	11,00%	5,50%	6,10%	11,50%	2,00%	2,10%	4,10%
65+	7,50%	9,20%	16,70%	7,90%	9,80%	17,70%	1,60%	1,90%	3,50%
Σύνολο	49,50%	50,50%	100%	49,10%	50,90%	100%	54,50%	45,50%	100%

Η Απογραφή του 2001 επίσης, μας παρέχει σημαντικές πληροφορίες και για την γεωγραφική κατανομή του αλλοδαπού πληθυσμού, όπου φαίνεται να επιλέγουν, κατά 80% τις αστικές περιοχές (Πίνακας 3). Η μεγαλύτερη συγκέντρωση αλλοδαπών τρίτων χωρών (εκτός Ε.Ε.) διαπιστώνεται στο Δήμο Αθήνας με 132.000 μετανάστες και στην Θεσσαλονίκη με 27.000 αλλοδαπούς, που αποτελούν το 17% και το 7% του συνολικού πληθυσμού, αντίστοιχα. Μετά από αυτές τις περιοχές ακολουθούν τα προάστια της Αθήνας, ενώ σε νησιά, όπως η Κρήτη και η Ρόδος, δείχνουν μεγάλα ποσοστά μεταναστών («Στατιστικά Δεδομένα για τους Μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Μεσογειακό

Παρατηρητήριο Μετανάστευσης Ι.Α.Π.Α.Δ., Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τελική Έκθεση Αναθεωρημένη έκδοση, 15 Νοεμβρίου 2004).

Σε σχέση με την αναλογία των φύλων, οι γυναίκες μετανάστριες που κατοικούν στην Αττική είναι 174.741 (47,2%). Ακολουθούν οι περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας με τις γυναίκες να εκπροσωπούν το 46,2%, η Πελοπόννησος- σε ποσοστό 42,7%- η Κρήτη, το 45,3%, η Στερεά Ελλάδα με 35% και η Κεντρική Ελλάδα με 40,4% (Κ.Ε.Θ.Ι., 43: 2007).

Πίνακας 3. Αλλοδαποί που δήλωσαν ότι εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα για εργασία, κατά γεωγραφική περιοχή και φύλο, 2001. (πηγή Απογραφή Πληθυσμού 2001) (Κ.Ε.Θ.Ι., 44: 2007).

	Σύνολο	Ποσοστό (%)	Άνδρες	Ποσοστό (%)	Γυναίκες	Ποσοστό (%)
Σύνολο χώρας	413.241	100%	244.643	100%	168.598	100%
Αστικές περιοχές	324.966	78,60%	185.237	75,70%	139.729	82,90%
Αγροτικές περιοχές	88.275	27,20%	59.406	32,10%	28.869	20,70%

Επιπλέον, καθοριστικής σημασίας είναι ο λόγος εγκατάστασης των αλλοδαπών στην Ελλάδα, ο οποίος είναι ενδεικτικός για τις προθέσεις τους, αν σκοπεύουν δηλαδή να παραμείνουν ή να φύγουν από την χώρα (Πίνακας 4). Ο βασικός λόγος εγκατάστασης των μεταναστών/τριών είναι η αναζήτηση εργασίας σε ποσοστό 52,4% από τους άντρες και σε 48,6% από τις γυναίκες. Άλλοι λόγοι είναι η συνένωση της οικογένειας, ενώ σε μικρότερα ποσοστά παρατηρείται η παλιννόστηση ή τα θέματα σπουδών («Στατιστικά Δεδομένα για τους Μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης Ι.Α.Π.Α.Δ., Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τελική Έκθεση Αναθεωρημένη έκδοση, 15 Νοεμβρίου 2004,σελ: 37).

Αναλυτικότερα και αναφορικά με τις επικρατέστερες πληθυσμιακές ομάδες γυναικών μεταναστριών διαπιστώνονται τα εξής:

- «το 47,5% των Αλβανίδων δήλωσε ότι ο κύριος λόγος εγκατάστασης στην Ελλάδα ήταν η εργασία και μόνο το 20% δήλωσε ότι ο κύριος λόγος ήταν η επανένωση της εργασίας»,

- «το 10% των μεταναστριών από τη Βουλγαρία ανέφερε ως λόγο εγκατάστασης την οικογενειακή επανένωση, με την εργασία να κατέχει την συντριπτική πλειοψηφία»,

- «το 33% των Γεωργιανών μεταναστριών, δήλωσε ως κύριους λόγους εγκατάστασης την παλιννόστηση και την συνένωση οικογένειας»,

- «για τις υπόλοιπες εθνικότητες (Ουκρανές, Μολδαβές, Πολωνές), η εργασία κυριαρχεί κατά 80%, με τον λόγο της οικογενειακής επανένωσης να μην υπερβαίνει σε καμία κατηγορία το 10% (Κ.Ε.Θ.Ι., 45: 2007).

Πίνακας 4. Λόγοι μετανάστευσης στην Ελλάδα (Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία)

Λόγοι Μετανάστευσης	Ποσοστό (%) των μεταναστών
Εργασία	54,21%
Επαναπατρισμός	6,70%
Οικογενειακή Επανένωση	13,11%
Σπουδές	2,72%
Άσυλο	1,30%
Πρόσφυγες	0,30%
Άλλοι λόγοι	21,05%

Η πλειοψηφία των αλλοδαπών, σε ποσοστό 55,9% και για τα δύο φύλα είναι έγγαμοι –μόλις το 35,1% άγαμοι. Υπάρχουν όμως αξιοσημείωτες διαφορές στα ποσοστά σε σχέση με τα δύο φύλα. Οι άντρες είναι πιο συχνά άγαμοι (43,9%), έναντι 22,2% των γυναικών. Οι γυναίκες είναι πιο συχνά έγγαμες (62,7%), έναντι 51,3% των ανδρών (Κ.Ε.Θ.Ι., 46: 2007).

Όσον αφορά το εκπαιδευτικό τους επίπεδο, ένα σημαντικό ποσοστό αλλοδαπών είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης –με το 10% να έχει λάβει ανώτερη εκπαίδευση. Μάλιστα, βάσει συγκριτικής ανάλυσης των εκπαιδευτικών επιπέδων των διαφόρων εθνικοτήτων, διαπιστώνεται ότι οι Αλβανοί έχουν το χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο, σε αντίθεση με τους μετανάστες που προέρχονται από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι γυναίκες παρουσιάζουν

υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης σε σχέση με τους άντρες, αφού είναι στην πλειοψηφία τους απόφοιτοι τόσο της τριτοβάθμιας, όσο και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Πίνακας 4).

Σε αντίστοιχα συμπεράσματα κατέληξε και η Καβουνίδη (2003), η οποία στηριζόμενη σε ένα δείγμα 1.074 ατόμων στην Αττική για την περίοδο Ιούνιος- Σεπτέμβριος 2000, διαπίστωσε ότι το 58,1% των μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία και το 7,4% από την Βουλγαρία. Η πλειοψηφία των μεταναστών είναι άνδρες (74,3%) (με τις γυναίκες να αντιπροσωπεύουν το 25,7%) με το μεγαλύτερο ποσοστό τους (72,3%) να είναι ηλικίας 25-44 ετών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών (31,3%), δήλωσε ότι ο σημαντικότερος λόγος εισόδου στην χώρα ήταν η ύπαρξη συγγενούς, φίλου ή γνωστού, με το 68,6% να βλέπει την Ελλάδα ως χώρα τελικού προορισμού. Ακόμα, σχετικά με το εκπαιδευτικό επίδομα των μεταναστών, παρατηρούμε ότι το 54% των μεταναστών είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, το 11,7% είναι πτυχιούχοι ανώτατης εκπαίδευσης και το 10% πτυχιούχοι ανώτερης εκπαίδευσης.

Πίνακας 4. Αλλοδαποί κατά επίπεδο εκπαίδευσης και φύλο 2001 (Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 2001) (Κ.Ε.Θ.Ι., 49: 2007).

	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ (N=)			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ (%)		
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Μεταπτυχιακός τίτλος ή Διδακτορικό	4.799	2.771	2.028	0,60%	0,70%	0,60%
Πτυχίο Ανωτάτων Σχολών	54.647	24.034	30.613	7,20%	5,80%	8,80%
Πτυχίο Ανώτερης Τεχν. Επαγ. Εκπαίδευσης	15.985	6.619	9.366	2,10%	1,60%	2,70%
Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	20.659	8.445	12.214	2,70%	2%	3,50%
Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης	200.324	101.848	98.476	26,30%	24,50%	28,40%
Πτυχιούχοι ΤΕΛ και ΤΕΣ	22.710	14.498	8.212	3%	3,50%	2,40%
Απολυτήριο 3-τάξιας Μέσης	128.137	75.295	52.842	16,80%	18,10%	15,20%
Απολυτήριο Δημοτικού	166.937	101.130	65.807	21,90%	24,30%	19%
Φοιτούν στο Δημοτικό	56.707	29.892	26.815	7,40%	7,20%	7,70%
Εγκατέλειψαν το Δημοτικό και δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	91.286	51.020	40.266	12%	12,30%	11,60%
Σύνολο	762.191	415.552	346.639	100%	100%	100%

Όμως και στην Απογραφή του 2011 προκύπτουν παρόμοια αποτελέσματα, με τους αλλοδαπούς να ανέρχονται σε 911.929, εκ των οποίων οι 199.101 να έχουν υπηκοότητα χωρών της Ε.Ε., 708.003 να προέρχονται από άλλες χώρες και 4.825 άτομα, να είναι χωρίς υπηκοότητα ή να έχουν αδιευκρίνιστη υπηκοότητα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών που διαμένει στην Ελλάδα είναι αλβανικής υπηκοότητας (52,7%), το 8,3% Βουλγαρική, το 5,1% Ρουμανική και ακολουθεί με 3,7% η Πακιστανική και 3% η Γεωργιανή, με το μεγαλύτερο ποσοστό να είναι συγκεντρωμένο σε αστικές περιοχές («Ανακοίνωση δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών του Μόνιμου Πληθυσμού της Χώρας σύμφωνα με την Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011», Δελτίο Τύπου της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, Πειραιάς, 23 Αυγούστου 2013).

Κλείνοντας, είναι φανερό ότι η μεθοδολογία της Απογραφής του 2011 διαφέρει σημαντικά σε αρκετά σημεία από αυτή των προηγούμενων Απογραφών, τόσο ως προς τον τρόπο διενέργειας της Απογραφής, όσο και ως προς την επεξεργασία των συλλεγόντων στοιχείων. Επίσης, η μη ανάρτηση των στοιχείων της τελευταίας απογραφής δυσχεραίνει τη σύγκριση μεταξύ του 2001 και του 2011.

3.2.1. Αγορά εργασίας και μετανάστευση

Ένας από τους τομείς που επηρεάζεται άμεσα από το φαινόμενο της μετανάστευσης, είναι αυτός της εργασίας. Οι επιπτώσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές τόσο για τους γηγενείς, όσο και για τους μετανάστες. Πρώτον, γιατί η ένταξη του μετανάστη στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής είναι ο κυριότερος παράγοντας κοινωνικής ένταξης, συμβάλλοντας στην γενικότερη κοινωνική συμμετοχή του μετανάστη και δεύτερον, διότι επηρεάζει και αναδιαμορφώνει την αγορά εργασίας και την ίδια την οικονομία του Κράτους.

Υπάρχουν διάφορες απόψεις σχετικά με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, πολλοί υποστηρίζουν ότι οι εισροές μεταναστών αυξάνουν την προσφορά εργασίας στην αγορά, δημιουργώντας πλεονάζων εργατικό δυναμικό, μειώνουν το επίπεδο του εργατικού δυναμικού, εντείνουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των εργαζομένων, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η απασχόληση των μεταναστών και η ανεργία των εγχώριων εργαζομένων (www.indeepanalysis.gr «Οι Επιπτώσεις της Μετανάστευσης στις Αγορές Εργασίας: Εμπειρία από την ΕΕ-27», 20/11/2013). Άλλοι θεωρούν ότι επιβαρύνουν δυσανάλογα τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και προστασίας, αφού εκτιμάται ότι το κόστος της κάλυψής τους από τα αντίστοιχα ταμεία υπερβαίνει κατά πολύ τις εισφορές τους. Επιφυλακτική, φαίνεται και η εγχώρια κοινή γνώμη, όσον αφορά την συμβολή τους στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος (www.indeepanalysis.gr «Οι Επιπτώσεις της Μετανάστευσης στις Αγορές Εργασίας: Εμπειρία από την ΕΕ-27», 20/11/2013).

Οι παραπάνω θέσεις αντηχούν κυρίως, στους «πολέμιους» της οικονομικής μετανάστευσης. Οι «υπέρμαχοι» των φιλελεύθερων μεταναστευτικών πολιτικών στην Ευρώπη, υποστηρίζουν ότι οι οικονομικοί μετανάστες καλύπτουν θέσεις εργασίας, που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα καλύπτονταν ή θα καλύπτονταν με υψηλό κόστος από το εγχώριο εργατικό δυναμικό, π.χ. οι θέσεις εργασίας των οικιακών βοηθών ή του

ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού στην γεωργία. Υποστηρίζουν επίσης, ότι στην περίπτωση των νόμιμων μεταναστών επιλύονται σοβαρά οικονομικά προβλήματα, που αντιμετωπίζουν χώρες, που πλήττονται από το φαινόμενο της υπογεννητικότητας, αφού με την οικονομική τους συνεισφορά, ενισχύουν και συμβάλουν στην βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

Σε αυτό το σημείο ωστόσο, δεν μπορούμε να παραλείψουμε ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η μετανάστευση, υψηλής ποιότητας, εξειδικευμένου εργατικού και επιστημονικού δυναμικού.

Μιλώντας για την περίπτωση της Ελλάδας, είναι γεγονός ότι η αύξηση των μεταναστευτικών ροών την δεκαετία του 1990 επηρέασε το μέγεθος του εργατικού δυναμικού. Σε έρευνα των Lianos, Sarris και Katseli (449-484: 1996), διαπιστώθηκε ότι η τότε παράνομη μετανάστευση βοήθησε την τοπική αγορά εργασίας, με τους μετανάστες να υποκαθιστούν, μόλις, το 5.8% των θέσεων εργασίας που εκτελούσαν Έλληνες. Σε άλλη μελέτη του, ο Λιανός (2003), μελετώντας στοιχεία από την ΕΕΔ, για την περίοδο 1998-2001, εκτιμά ότι η παρουσία των μεταναστών δεν φαίνεται να επηρεάζει την ανεργία. Αντίθετα για κάθε 1% αύξηση του ποσοστού των μεταναστών, αυξάνεται το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό κατά 2,5%.

Στην Απογραφή πληθυσμού του 2001 καταγράφονται 4.102.091 απασχολούμενοι, εκ των οποίων οι 391.674 είναι αλλοδαποί (Πίνακας 6), δηλαδή 9,5% του συνολικού εργατικού δυναμικού και, οι 226.301 από αυτούς, να κατάγονται από την Αλβανία. Μάλιστα, βάσει των στοιχείων του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ) το 2003, το 50,5% των ασφαλισμένων αλλοδαπών είναι Αλβανοί μετανάστες. Συγκεκριμένα για τους άντρες αλλοδαπούς, οι Αλβανοί ανέρχονταν στο 61.19%, οι Ρώσοι και οι Πακιστανοί στο 6.98% και 5.85% αντίστοιχα, ενώ για τις γυναίκες, οι Αλβανίδες ανέρχονται σε ποσοστό 36.99%, οι Ρωσίδες σε 22.26% και οι γυναίκες από την Βουλγαρία συνιστούν το 13.84% (Ο Ευρωπαϊκός Διαπολιτισμικός Χώρος Εργασίας, 25: 2007).

Πίνακας 6. Απασχολούμενοι και Μισθωτοί κατά Υψηκότητα (Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001) (Κ.Ε.Θ.Ι., 51: 2007).

	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΜΙΣΘΩΤΟΙ
Σύνολο	4.102.091	2.678.226
Έλληνες	3.710.417	2.329.771
Αλλοδαποί	391.674	348.455

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Γενικής Συνομοσπονδίας των Εργαζομένων Ελλάδος (ΓΣΕΕ), δείχνουν ότι το 78% των μεταναστών είναι ενεργά μέλη του εργατικού, με τους Έλληνες αποτελούν το 62% (Ο Ευρωπαϊκός Διαπολιτισμικός Χώρος Εργασίας, 27: 2007).

Πίνακας 7. Κατανομή των μεταναστών ανάλογα με την κατάσταση απασχόλησης το 2001 (Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα της απογραφής του 2001).

Κατάσταση απασχόλησης	Αριθμός μεταναστών	Ποσοστιαία αναλογία
Εργαζόμενος	391.674	51,4
Ζητούσε εργασία	21.593	2,8
Ζητούσε εργασία για πρώτη φορά	18.885	2,5
Μαθητής	85.031	11,2
Συνταξιούχος	30.148	4
Εισοδηματίας	1.476	0,2
Οικιακά	108.236	14,2
Άλλη περίπτωση	23.900	3,1
Άτομα ηλικίας < 10 ετών	81.248	10,7
Σύνολο	762.191	100

Από τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε ότι η πλειοψηφία των αλλοδαπών, ανδρών και γυναικών, είναι μισθωτοί, ενώ μόνο το 68,2% των Ελλήνων απασχολούμενων περιλαμβάνεται στην ίδια κατηγορία (Κ.Ε.Θ.Ι., 50: 2007).

Οι μετανάστες απασχολούνται, ως επί το πλείστον (90%), σε μισθωτές θέσεις εργασίας- μόνο το 6,5% αυτοαπασχολούνται. Η οικονομική τους δραστηριότητα στηρίζεται κυρίως στις κατασκευές (24.50%), σε οικιακές εργασίες (20.50%), γεωργία (17.50%), και εμπόριο, ξενοδοχεία, και εστιατόρια (15.70%), (Ο Ευρωπαϊκός Διαπολιτισμικός Χώρος Εργασίας, 28: 2007).

Πίνακας 8. Οικονομικές δραστηριότητες των Μεταναστών στην Ελλάδα

Οικονομική δραστηριότητα	Ποσοστό (%) του συνόλου των μεταναστών
Γεωργία και Αλιεία	17.50%
Ορυχεία/ Λατομεία	0.16%
Παραγωγή	12.46%
Εταιρείες Ύδρευσης / ηλεκτρικού / ύδατος	0.14%
Οικοδομή	24.50%
Εμπόριο, Ξενοδοχεία, Εστιατόρια	15.70%
Επικοινωνίες/ μεταφορά	2.73%
Οικονομικές Υπηρεσίες	0.38%
Άλλες υπηρεσίες	20.50%
Άλλο	5.80%

Για την πλειοψηφία των μεταναστριών που ζουν στην Ελλάδα, εργάζεται κυρίως στα αστικά κέντρα στον τομέα των υπηρεσιών και ιδιαίτερα των οικιακών υπηρεσιών, γεγονός που επιτρέπει στις Ελληνίδες να έχουν εξωοικιακή επαγγελματική απασχόληση, χωρίς να παραλείπεται ότι ένας ικανός αριθμός μεταναστριών «εγκλωβίζεται στην σεξουαλική εργασία (Tatsoglou and Maratou, 271-307: 2003). Βέβαια, η κάλυψη των οικιακών επιχειρήσεων δεν γίνεται πάντα με νόμιμους τρόπους. Με εξαίρεση τη συμφωνία με τις Φιλιππίνες την δεκαετία του '80, οι περισσότερες μετανάστριες ζουν και δουλεύουν σε ένα δύσκολο εργασιακό περιβάλλον, χωρίς σαφείς εργασιακούς όρους με χαμηλούς μισθούς και χωρίς δυνατότητα ένταξης στα προγράμματα νομιμοποίησης (Tatsoglou and Maratou, 239-270: 2003). Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι μετανάστριες εργάζονται ως "live-ins", δηλαδή διαμένουν στο σπίτι που εργάζονται, με κίνδυνο υπέρβασης του ωραρίου τους και μείωσης του ελεύθερου χρόνου τους, όπου μπορεί οι συνθήκες εργασίας αυτού του τύπου προσφέρουν κάποια ασφάλεια στις εργαζόμενες, η εγγύτητα όμως και η αμεσότητα μεταξύ εργαζόμενου και εργοδότη μπορεί να εντείνει τις διακρίσεις και τις έμφυλες ανισότητες χωρίς να εγγυάται πάντα τη βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης (Παπαγεωργίου, Τσιρώνης, 107-108, 2013)

Λιγότερες μετανάστριες προσφέρουν υπηρεσίες στον τουριστικό, αγροτικό και μικρο- επιχειρησιακό τομέα: Οι γυναίκες αυτές καλύπτουν χαμηλού κύρους θέσεις εργασίας, οι οποίες ανταποκρίνονται στην κατάτμηση της αγοράς εργασίας κατά φύλο και αναπαράγουν τα «στερεότυπα» του γυναικείου φύλου που ταυτίζονται με τη φθινή εργασία

και την πειθήνια και υποτακτική συμπεριφορά στο χώρο εργασίας απέναντι στους εργοδότε (Παπαγεωργίου, Τσιρώνης, 106, 2013).

Πέρα από τους τομείς απασχόλησης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον εξέτασης είναι ο τρόπος που αμείβονται οι μετανάστες. Σε γενικές γραμμές, οι αμοιβές τους, για την πλειοψηφία (84,4%), ήταν μικρότερες από τις αντίστοιχες αμοιβές των Ελλήνων (Στρατουδάκη, 13: 2008).

Παρόλα αυτά, σε έρευνες πεδίου για τους μετανάστες και μετανάστριες, εντοπίστηκε χάσμα ανάμεσα στα φύλα τόσο ως προς την απασχόληση όσο και στις αποδοχές. Η εικόνα που προκύπτει από τα δεδομένα της έρευνας πεδίου στην Αθήνα (2004) είναι απολύτως ξεκάθαρη: «το 82% των μεταναστριών από την Αλβανία στην Αθήνα δηλώνουν μηνιαίες αμοιβές που δεν ξεπερνούν τα 700 ευρώ. Το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες είναι εμφανώς χαμηλότερο (34%) (Lyberaki & Maroukis, 2005). Το εύρημα αυτό είναι απολύτως συνεπές με τα δεδομένα EU-SILC 2005, όπου προκύπτει ότι η μέση τιμή μηνιαίων αποδοχών για τους μετανάστες που απασχολούνται οικιακό προσωπικό ανέρχεται στα 689 ευρώ» (Λυμπεράκη, 82:2009).

Διαφορές ωστόσο, παρατηρούνται και στο ύψος των αμοιβών ανάλογα με την χώρα υπηκοότητας των γυναικών μεταναστριών, με τις μετανάστριες από Πολωνία και Φιλιππίνες (55,2%), να κερδίζουν πιο πολλά από 1000 ευρώ μηνιαίως, ενώ η πλειοψηφία όλων των υπολοίπων εθνοτικών ομάδων, είναι στην κατηγορία μέχρι 700 ευρώ (Κ.Ε.Θ.Ι., 175-176: 2007).

Επίσης, οι μετανάστριες που ασκούν επιστημονικά επαγγέλματα ή είναι έμποροι, επιχειρηματίες ή υπάλληλοι γραφείου, είναι αρκετά υψηλόμισθοι - 1000 ευρώ μηνιαίως- σε αντίθεση με τις γυναίκες που εργάζονται ως οικιακοί βοηθοί/καθαρίστριες/baby sitter (Κ.Ε.Θ.Ι.,176: 2007).

Κλείνοντας, σύμφωνα με τα δεδομένα της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης στην Ελλάδα (EU-SILC 2005) καταλήγουμε στις εξής διαπιστώσεις:

1. «υπάρχει ισχυρή επίδραση του παράγοντα φύλου στο ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας, τόσο για τον γηγενή πληθυσμό, όσο και για τον μεταναστευτικό. Παρατηρείται επίσης χάσμα ανάμεσα στα ποσοστά συμμετοχής στην απασχόληση και στο φύλο, του ύψους, περίπου, 20% για τον εγχώριο πληθυσμό και 30% για τον μεταναστευτικό».

2. «Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας είναι υψηλότερη για τον μεταναστευτικό πληθυσμό, σε σχέση με το δείγμα του ελληνικού πληθυσμού, και για τα δύο φύλα»

3. «Οι αποδοχές των μισθωτών του μεταναστευτικού πληθυσμού εκτιμώνται κατά μέσο όρο χαμηλότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες αποδοχές του δείγματος του ελληνικού πληθυσμού, με την μέση τιμή αποδοχών ανδρών μεταναστών στα 1.007 ευρώ έναντι 1.329 ευρώ για τους Έλληνες, ενώ για τις γυναίκες, 635 ευρώ για μετανάστριες έναντι 1044 για Ελληνίδες. Αξίζει επίσης, να σημειωθεί ότι η «ψαλίδα του φύλου» είναι μεγαλύτερη στην περίπτωση του μεταναστευτικού πληθυσμού».

4. «Οι αποδοχές των μεταναστών παρουσιάζουν αξιοσημείωτες αποκλίσεις μεταξύ των διαφόρων κλαδών οικονομικής δραστηριότητας. Για παράδειγμα η μέση τιμή μηνιαίων αποδοχών για τους μετανάστες που απασχολούνται στον κλάδο των κατασκευών εκτιμάται στα 1.084 ευρώ. Η αντίστοιχη τιμή για τον κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων εκτιμάται στα 811 ευρώ, για τη γεωργία στα 627 ευρώ, ενώ για τους μετανάστες που απασχολούνται ως οικιακό προσωπικό 689 ευρώ. Η συγκεκριμένη απόκλιση των αποδοχών μπορεί να μαρτυρά και την απόκλιση των αποδοχών μεταξύ των δύο φύλων».

3.2.2. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην μετανάστευση

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η Ελλάδα, από τα τέλη της δεκαετίας του '80, λόγω μιας σειράς παραγόντων, μετατράπηκε σε χώρα «υποδοχής» μεταναστών. Το ίδιο διάστημα το εύρος της παραοικονομίας, η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και η εποχικότητα κλάδων όπως η γεωργία και οι κατασκευές, δημιούργησαν ζήτηση για εργατικό δυναμικό ανεξάρτητο από τις πρακτικές του συνδικαλισμού και τη νομοθεσία για τα εργατικά δικαιώματα, διαμορφώνοντας ένα ξεχωριστό καθεστώς μετανάστευσης στην Ελλάδα και στις άλλες νοτιο ευρωπαϊκές χώρες (Ζωγραφάκης, Κασίμης, 383).

Ωστόσο, η οικονομική κατάσταση της χώρας έχει μεταβληθεί, ιδιαίτερα, τα τελευταία χρόνια. Η οικονομική κρίση που πλήττει την Ελλάδα από το 2008, έχει ως αποτέλεσμα να επιβαρύνει το βιοτικό επίπεδο όχι μόνο των Ελλήνων αλλά, και των μεταναστών που ζουν στην χώρα. Αν και ένα

ποσοστό μεταναστών επιστρέφει στην πατρίδα του, βοηθούμενο από το Πρόγραμμα Επαναπατριsmού –που χρηματοδοτείται από την ΕΕ- ένα άλλο, μεγαλύτερο, ποσοστό μεταναστών παραμένει στην Ελλάδα, παρά τα οικονομικά προβλήματα. Επιπλέον, εξαιτίας της διατήρησης των συνθηκών «ώθησης», εξακολουθούν, σε συνεχή ροή, οι παράνομες μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα, παρά την ενίσχυση των απαγορευτικών μέτρων (Παπαγεωργίου, Τσιρώνης, 101- 102, 2013).

Βέβαια, η μετανάστευση μπορεί να αποτελέσει σημαντική ευκαιρία ακόμα και σε περιόδους ύφεσης, διότι στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν οι μετανάστες προσαρμόζονται στο νέο περιβάλλον, παρέχοντας μεγαλύτερη ευελιξία στις εργασιακές τους σχέσεις. Η μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα τους εξακολουθεί να βοηθά τομείς και κλάδους της οικονομίας να παραμένουν δυναμικοί με τα πρώτα θετικά αποτελέσματα να καταγράφονται στα στοιχεία του εξωτερικού εμπορίου (Ζωγραφάκης, Κασίμης, 382).

Η συζήτηση λοιπόν, σχετικά με την οικονομική κρίση και την μετανάστευση επικεντρώνεται στις συνέπειες που έχει η ύφεση στο μέγεθος των μεταναστευτικών ροών και στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) που αφορούν την απασχόληση των μεταναστών από τρίτες χώρες, δείχνει ότι εννέα στους δέκα μετανάστες αυτών των χωρών, είναι μισθωτοί εργάτες και στους γηγενείς το ποσοστό είναι 62%. Αντίστοιχα, οι αυτοαπασχολούμενοι αποτελούν μόλις το 6% του αλλοδαπού πληθυσμού και το 23 % των γηγενών.

Αυτές οι θέσεις είναι ανειδίκευτης, χειρονακτικής απασχόλησης, που απαιτούν λιγότερα προσόντα από ότι διαθέτουν. Το 2008, το 35% των μεταναστών απασχολούνται στον κλάδο των κατασκευών, το 14,2% στη μεταποίηση, το 5,4% στη γεωργία, το 29,7% στις υπηρεσίες και τέλος το 15,3% στις οικιακές υπηρεσίες. Το 69,7% των εργαζομένων έχει μόνιμη ή αορίστου χρόνου σχέση εργασίας και το υπόλοιπο 30,3% αντιπροσωπεύει παροχή συγκεκριμένου έργου και περιστασιακές εργασίες (Ζωγραφάκης, Κασίμης, 387).

Μετά το 2008 όμως, η εικόνα αυτή αλλάζει. Η ανεργία των υπηκόων τρίτων χωρών αυξήθηκε από 6% το 2008 σε 14% το 2010, ενώ αντίστοιχα η ανεργία των γηγενών αυξήθηκε από 7% σε 12%. Η ραγδαία επιδείνωση της ανεργίας των μεταναστών συγκριτικά με αυτή των γηγενών είναι έκδηλη και

κατά την επόμενη περίοδο, την ανεργία των μεταναστών να ανέρχεται στο 35% και αυτή των γηγενών στο 24%.

Σε υψηλά επίπεδα παρέμειναν τα ποσοστά ανεργίας και το 2013, κατά 14,05 ποσοστιαίες μονάδες έναντι των Ελλήνων. Πιο συγκεκριμένα ο αριθμός των απασχολούμενων μεταναστών διαμορφώνεται σε 246.100 εργαζομένους εκ των οποίων το 14% είναι ανασφάλιστοι. Ένας στους 5 με προσωρινή εργασία έχει απασχόληση για χρονικό διάστημα μικρότερο από 1 μήνα, ενώ 4 στους 10 έχουν εργασία από 1 μήνα έως 6 μήνες. Από την άλλη πλευρά, 2 στους 10 έχουν συμβάσεις για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 2 ετών. Από τους εργαζομένους το 2013, οι 14.800 (6%) ήταν άνεργοι πριν από ένα χρόνο, ενώ 34.800 έχασαν την εργασία τους την τελευταία χρονιά (Ζωγραφάκης, Κασίμης, 388).

Ιδιαίτερα έντονα φαίνεται να είναι τα αποτελέσματα της ύφεσης στις γυναίκες μετανάστριες και ιδιαίτερα στις μη νόμιμες. Οι γυναίκες αυτές, αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της οικονομικής κρίσης σε έναν καθημερινό αγώνα επιβίωσης καθώς δεν έχουν πρόσβαση σε νομικές, υγειονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες, λόγω του φόβου της απέλασης, ενώ όπως δείχνουν σχετικές μελέτες υπάρχουν ελάχιστες ελπίδες να διαφύγουν σε κάποια άλλη Ευρωπαϊκή χώρα (Παπαγεωργίου, Τσιρώνης, 111, 2013). Μάλιστα εξαιτίας των υψηλών ποσοστών ανεργίας σε ανειδίκευτες θέσεις, π.χ. στον τομέα κατασκευών, οι γυναίκες αναγκάζονται να εργάζονται περισσότερο, με λιγότερα χρήματα και χωρίς εργασιακά δικαιώματα, για να καλύψουν τις βιοτικές ανάγκες της οικογένειάς τους.

Μια άλλη μεταβολή που συνδέεται με την κρίση απασχόλησης είναι ότι αυξάνεται η κινητικότητα της μεταναστευτικής εργασίας από κλάδους που βρίσκονται σε ύφεση προς κλάδους που διατηρούν ζήτηση. Για παράδειγμα στην Ισπανία, οι μετανάστες μετακινήθηκαν από τις κατασκευές στον αγροτικό τομέα, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των εποχικά εργαζόμενων.

Επίσης, η μεγάλη αύξηση της ανεργίας στους μετανάστες και η συρρίκνωση των εισοδημάτων τους έχει σημαντικές επιπτώσεις στα νοικοκυριά τους. Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε η εξέλιξη του δείκτη απόγνωσης νοικοκυριών. *«Το 2013 το 41% των νοικοκυριών των μεταναστών βρίσκονται σε απόλυτη απόγνωση (88,7 χιλιάδες νοικοκυριά με μέση τιμή δείκτη πάνω από 0,80). Αυτά τα νοικοκυριά βρίσκονται σε κατάσταση απόλυτης ένδειας. Το σύνολο των μελών τους είναι χωρίς εργασία και η*

πλειοψηφία αυτών δεν λαμβάνει ούτε το επίδομα ανεργίας. Σε αυτά τα νοικοκυριά ζουν χιλιάδες παιδιά και άτομα μη οικονομικά ενεργά. Στην πλειονότητά τους τα νοικοκυριά αυτά βρίσκονται έξω από τα θεσμικά συγκροτημένα κοινωνικά δίκτυα προστασίας και αναζητούν προστασία στα εθελοντικά κοινωνικά δίκτυα αλληλεγγύης που έχουν δημιουργηθεί σε πολλές τοπικές κοινωνίες» (Ζωγραφάκης, Κασίμης, 390).

Όσον αφορά τις μεταναστευτικές ροές, είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία σημαντική διαφοροποίηση, παλιότερα οι βασικές ροές προέρχονταν από τα βαλκάνια, ενώ σήμερα από την Ασία και την Αφρική. Σχετικά με τις επιπτώσεις της ύφεσης σε αυτές, έρευνες επισημαίνουν ότι σε περιόδους οικονομικής ύφεσης οι μεταναστευτικές ροές μειώνονται, καθώς περιορίζεται ο αριθμός των νόμιμων μεταναστών που εισέρχονται στις χώρες υποδοχής. Όμως ταυτόχρονα, παρατηρείται και σημαντική αύξηση του αριθμού των μη νόμιμων μεταναστών, καθώς αρκετοί μετανάστες ενδέχεται να μεταβαίνουν σε καθεστώς μη νομιμότητας. Ακόμα, μπορεί να υπάρξει και αλλαγή κατεύθυνσης ή σύνθεσης κατά φύλο. Δηλαδή, η ανεργία φαίνεται να πλήττει περισσότερο τους νέους και τους άνδρες μετανάστες, γεγονός που αφήνει περισσότερο χώρο για τις γυναίκες μετανάστριες, οι οποίες είναι σε θέση να αναπληρώσουν το χαμένο οικογενειακό εισόδημα (Παπαδόπουλος, 345-346: 2013).

Κλείνοντας δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε τις επιπτώσεις που έχει επιφέρει η οικονομική ύφεση στην κοινωνική ζωή των μεταναστών. Αν και όπως διαπιστώσαμε οι μετανάστες είναι οι πρώτοι που υφίστανται τις συνέπειες της κρίσης, συχνά επιχειρείται να τους αποδοθούν τα αίτια της κρίσης, με αποτέλεσμα να «στοχοποιούνται» από διάφορες πολιτικές ομάδες, να «περιθωριοποιούνται» και να γίνονται αποδέκτες ρατσιστικών και υβριστικών σχολίων, τα οποία συχνά μπορεί να οδηγήσουν και σε σοβαρούς τραυματισμούς. Συχνό είναι το φαινόμενο του ηθικού πανικού ενώ οι κατηγορίες σε βάρος τους ποικίλουν ειδικά μετά την άνοδο των ακροδεξιών κομμάτων. Με τη δημιουργία των κέντρων κράτησης των μεταναστών, θεωρήσαμε ως Ελλάδα ότι έχουμε λύσει το μεγαλύτερο μέρος του μεταναστευτικού προβλήματος, έχοντας το ουσιαστικά φυλακίσει.

4. Ανάλυση του trafficking

Το trafficking των γυναικών αποτελεί ένα πολύπλοκο κοινωνικό φαινόμενο του οποίου οι διαστάσεις μπορούν να αναλυθούν σε πέντε βασικούς άξονες κατά την Αμπατζή (37- 64: 2008):

4.1 Το trafficking ως ηθικό πρόβλημα

Σύμφωνα με την παραδοσιακή προσέγγιση του trafficking βασίζεται στην καταδίκη της ηθικής της πορνείας. Οι γυναίκες χωρίζονται με βάση αυτήν την προσέγγιση σε «τίμιες» γυναίκες, οι οποίες αξίζουν την προσοχή και την προστασία και σε «κακές» και «ένοχες», δηλαδή τις εκδιδόμενες που η κακοποίησή τους δεν τιμωρείται αφού ως ένα βαθμό θεωρούνται οι ίδιες υπεύθυνες. Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, δεν εξετάζεται καθόλου ο τρόπος εκμετάλλευσης των γυναικών ενώ τα μέτρα καταπολέμησης του trafficking στοχεύουν στην καταπολέμηση και εγκληματοποίηση του συνόλου της πορνείας με αποτέλεσμα να επέρχεται η στιγματοποίηση και ο κοινωνικός αποκλεισμός των εκδιδόμενων γυναικών.

Στον άξονα της ηθικής η εκδιδόμενη γυναίκα εκλαμβάνεται ως ένα αντικείμενο και όχι ως άτομο, με σκοπό το σώμα της να δέχεται με άψυχο τρόπο την διοχέτευση του ανδρισμού των πελατών της. Για τον λόγο αυτό της αντιμετώπισης της η πόρνη σε μελέτες αναφορικά με την πορνεία απουσιάζει ως αντικείμενο εξέτασης και οι πρώτες αναφορές στο άτομό της πραγματοποιούνται μόλις το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, έπειτα από πιέσεις της στατιστικής και ιατρικής επιστήμης.

Παράλληλα, στις διακηρύξεις των φεμινιστριών περί ηθικής και πορνείας, γίνεται αντιληπτό ότι πολλές φορές αυτές οι δύο κατηγορίες μάχονται για διαφορετικά συμφέροντα. Όπως σημειώνει η Sutherland ακόμη και οι απόψεις των φεμινιστριών συγκρούονται μεταξύ τους. Υπάρχουν φεμινίστριες που υποστηρίζουν την εκδιδόμενη γυναίκα και την απόφαση της ίδιας να εκπορνευτεί θεωρώντας ότι είναι δικαίωμα της κάθε γυναίκας να έχει τον έλεγχο του σώματός της. Από την άλλη πλευρά υπάρχει και η κατηγορία των φεμινιστριών που διακηρύσσουν ότι η πορνεία είναι ανήθικη και συμβάλλει στη βία κατά των γυναικών. Αυτά που διακηρύσσονται από τις φεμινίστριες δεν αντιπροσωπεύουν και δεν βοηθούν την κακοποιημένη γυναίκα του τρίτου κόσμου, που έπεσε θύμα εκμετάλλευσης και το μόνο που δύναται να κάνει για την επιβίωση της, ηθελημένα ή όχι, είναι η εκπόρνευση του σώματός της. Επομένως, συμπεραίνουμε ότι η φεμινιστική άποψη επί του θέματος δεν παρέχει στον προσδοκώμενο βαθμό ουσιαστικές λύσεις που να οδηγούν στην οριστική πάταξη του trafficking.

Παράλληλα, στην οπτική της ηθικής προσέγγισης συγκαταλέγεται το ερώτημα περί προστασίας ή πειθαρχίας της εκδιδόμενης. Σίγουρα, η σημερινή εκδιδόμενη είναι ένα άτομο που της έχουν ασκηθεί διάφορες μορφές βίας και για το λόγο αυτό χρήζει βοήθειας και προστασίας από τους

κρατικούς μηχανισμούς, ενώ στον αντίποδα κυριαρχεί η άποψη ότι ανάλογα με το καθεστώς που υπάγεται η πόρνη (εθελούσια εκπόρνευση ή εξαναγκαστική πορνεία) θα πρέπει να γίνει τέτοιος διαχωρισμός ώστε οι εξαναγκασμένες στην πορνεία γυναίκες να προσφύγουν στην προστασία που δύναται να προσφέρει το κράτος και οι πόρνες που επιλέγουν να εκδίδουν το κορμί τους ως επάγγελμα να μείνουν έγκλειστες για κάποιο χρονικό διάστημα σε αναμορφωτήρια προκειμένου να υιοθετήσουν τους κανόνες ηθικής.

Η άποψη αυτή επιφέρει νέους προβληματισμούς σε σχέση με το κατά πόσο η πορνεία θεωρείται επάγγελμα. Αν πάρουμε αυτό σα δεδομένο σημαίνει ότι οι εκδιδόμενες γυναίκες έχουν επαγγελματικά δικαιώματα, τα οποία όμως δεν υφίστανται στην πραγματικότητα από τη στιγμή που δεν υπάρχει διαρκής και συνεχόμενη επαφή με τον πελάτη ή τον ίδιο πελάτη ώστε να δημιουργείται σχέση εργοδότη- εργαζόμενου αλλά περιστασιακή. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι από τη δεκαετία του 1970 σε χώρες του εξωτερικού οι διάφορες ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν για σύσταση οργανώσεων των εργαζομένων στη βιομηχανία του σεξ οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι τα περισσότερα εκδιδόμενα άτομα παρέχουν πορνικές υπηρεσίες με σκοπό την αύξηση του εισοδήματός τους και η παραμονή τους στην πορνεία είναι περιστασιακή (Κ.Ε.Θ.Ι. ερευνήτριες: Λαζαρή και Λαλιώτου, 5: 2001).

Ένα ακόμη στοιχείο που περιλαμβάνεται στην ηθική προσέγγιση της πορνείας, είναι ο ηθικός πανικός, ο οποίος κυριαρχεί σε μία κοινωνία όταν η δεύτερη έρχεται αντιμέτωπη με καταστάσεις που έως τότε τις φαινόταν ξένες και πολύ μακρινές από αυτήν. Σύμφωνα με τον Καρύδη ως «ηθικός πανικός» χαρακτηρίζεται η ανησυχία και ο φόβος απέναντι σε μια κοινωνική ομάδα ή ένα κοινωνικό φαινόμενο, που προσλαμβάνεται ως απειλή για τις επικρατούσες αξίες και την κατεστημένη ηθική τάξη. Η ανησυχία αυτή μετατρέπεται σε εχθρότητα και κοινωνική αντίδραση στη σοβαρή απειλή, με αποτέλεσμα να παρεμβαίνουν οι φορείς του κοινωνικού ελέγχου και να λαμβάνονται, πολλές φορές μέτρα δυσανάλογα με τη βαρύτητα της ανεπιθύμητης δραστηριότητας ή συμπεριφοράς. Επίσης, ο ίδιος τονίζει ότι η χρονική διάρκεια του ηθικού πανικού διαφέρει όπως διαφέρει και η επίδραση που ασκείται στους θεσμούς και την κοινωνική συνείδηση ανάλογα των περιστάσεων (50-51:2010). Στην περίπτωση της πορνείας, η ελληνική κοινωνία παρ' όλο που γνώριζε την ύπαρξή της, προσπαθούσε με τρόπους να την αγνοεί και να αδιαφορεί για αυτήν, χωρίς όμως να συνειδητοποιεί ότι η ύπαρξη της δεύτερης εξυπηρετεί ανάγκες της πρώτης. Σύνηθες είναι η

εμφάνιση ρατσιστικών επιθέσεων απέναντι στα εκδιδόμενα άτομα με αποτέλεσμα την περιθωριοποίησή τους. Σύμφωνα με τις κοινωνικές αντιδράσεις απέναντι στην πορνεία, θα μπορούσαμε να επισημάνουμε ότι με βάση τις θεωρητικές προσεγγίσεις περί ηθικού πανικού, στην προκειμένη περίπτωση γίνεται λόγος για τον λαϊκό ηθικό πανικό, ο οποίος δημιουργείται λόγω της διάχυτης ανησυχίας του λαού απέναντι στην ύπαρξη κάποιας απειλής για τις αξίες και την ασφάλεια. Ακόμη και αν δεν ισχύει, η αίσθηση αυτή συνιστά την εμπεδωμένη πεποίθηση του γενικού πληθυσμού προς το φαινόμενο, η οποία στη συνέχεια πιθανόν να ανατροφοδοτείται και από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, αλλά σε καμία περίπτωση δεν δημιουργείται από αυτά. Ο λαός θεωρεί ότι απειλείται, ειδάλλως το φαινόμενο θα τους ήταν απαρατήρητο, όσο και αν αυτό προβαλλόταν από τους υποστηρικτές της κοινής γνώμης (Καρύδης, 48:2010).

Η ηθική προσέγγιση της πορνείας είχε εμφανή επιρροή στην ελληνική κοινωνία. Ανέκαθεν, η εκδιδόμενη εθεωρείτο ένα πλάσμα του υποκόσμου, ήταν περιθωριοποιημένη και ενώ η κοινωνία γνώριζε την ύπαρξή της, συστηματικά αγνοούσε την ίδια και ότι σχετιζόταν με αυτή. Όπως ειπώθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, η πορνεία στην Ελλάδα αποτελεί ένα θέμα ταμπού, που όλοι φοβούνται να το αγγίξουν. Ακόμη και οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί επί του θέματος είναι ελάχιστες και η προσέγγιση της εκδιδόμενης (Ελληνίδας ή αλλοδαπής) γίνεται μέσω στατιστικών και ποσοτικών αναλύσεων και όχι με την προσέγγιση της ίδιας ως άτομο.

4.2. Το trafficking ως ζήτημα εργασίας

Ήδη από τη δεκαετία του 1980 τίθεται ως θέμα συζήτησης το trafficking των γυναικών ως ζήτημα εργασιακών σχέσεων, χωρίς βεβαίως να είναι πλήρως απαλλαγμένο από τις ηθικολογικές ρητορείες.

Γίνεται προσπάθεια κατανόησης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που επιλέγουν να μεταναστεύσουν με την ελπίδα εύρεσης μιας αξιοπρεπούς εργασίας, προκειμένου να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο. Οι άσχημες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στις χώρες καταγωγής τους σε συνδυασμό με την έλλειψη νόμιμων μεταναστευτικών ευκαιριών, δεν τις εξυπηρετεί ώστε να μπορέσουν να επιλέξουν την νόμιμη οδό. Για τους δύο αυτούς λόγους καταφεύγουν στη βοήθεια που τους προσφέρουν τα διεθνή δίκτυα σωματεμπόρων, οι οποίοι εκμεταλλεύονται στο έπακρο το διακινούμενο άτομο. Αρχικά τους αναγκάζουν να πληρώσουν με υπέρογκα ποσά τη μεταφορά τους και έπειτα στη χώρα εγκατάστασης τους

αιχμαλωτίζουν στην παράνομη εργασία. Όσον αφορά τις γυναίκες, η κατάσταση δυσχεραίνει αν αναλογιστούμε ότι οι τομείς που προωθούνται (όπως η οικιακή εργασία και η πορνεία) ανήκουν στην άτυπη εργασία. Αυτό σημαίνει ότι τα δικαιώματά τους, εφ' όσον αυτά υφίστανται είναι ελάχιστα, καθώς επίσης δεν πρόκειται για μία ρυθμισμένη εργασία με όρια.

Το ζήτημα αυτό γίνεται ολοένα και εντονότερο σε συνδυασμό με τον ολοένα και αυξανόμενο μεταναστευτικό πληθυσμό στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, ενώ τα τελευταία χρόνια καθίσταται μεγαλύτερη ανησυχία για την εντατικοποιημένη μετανάστευση του γυναικείου φύλου.

Η υψηλή διαθεσιμότητα των γυναικών για την προσφορά τους ως φτηνά εργατικά χέρια, βρίσκει έδαφος ανάπτυξης στις καπιταλιστικές κοινωνίες με τους traffickers να αρπάζουν την ευκαιρία που τους δίνεται για αύξηση των κερδών τους.

Αίσθηση και στο σημείο αυτό προκαλεί και πάλι η απουσία των κρατικών μηχανισμών και όσον αφορά τη φύλαξη των συνόρων αλλά και σχετικά με τον έλεγχο και την καταπάτηση της παράνομης εργασίας.

4.3. Το trafficking ως πρόβλημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Το 1993 στην Παγκόσμια Διάσκεψη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα εξετάζεται το trafficking των γυναικών ως ζήτημα που παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Και σε αυτόν τον άξονα ανάλυσης εμφανίζεται πάλι η θεωρία περί ηθικής παρουσιάζοντας τις γυναίκες ως θύματα που παραπέφτουν σε παράνομες ενέργειες. Από την άλλη πλευρά, συνδέονται τα ανθρώπινα δικαιώματα με την εξαπάτηση των θυμάτων, την άσκηση βίας, τη δέσμευσή τους λόγω χρεών και την αδυναμία εξόδου της από την πορνεία.

Και οι δύο αυτές θεωρίες συμφωνούν ότι με την παράνομη μετακίνηση γυναικών με σκοπό την οικονομική τους εκμετάλλευση καταπατούν τα εξής ανθρώπινα δικαιώματα:

- Το δικαίωμα κάθε ανθρώπου στο σεβασμό της ανθρώπινης αξίας του.
- Το δικαίωμα στην ισότητα ως προς την απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Το δικαίωμα στην ελευθερία που περιλαμβάνει:
 - Το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας.

- Το δικαίωμα της ελεύθερης διακίνησης και κυκλοφορίας και επιλογής τόπου διαμονής (εφ' όσον βρίσκεται κανείς με νόμιμο τρόπο στο έδαφος της χώρας).
- Το δικαίωμα επιλογής εργασίας και μη εκτέλεσης αναγκαστικής εργασίας.
- Το δικαίωμα της γενετήσιας ελευθερίας και αξιοπρέπειας
- Την απαγόρευση της δουλείας και των διαφόρων μορφών της
- Το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να μην υφίσταται οποιαδήποτε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, και
- Το σεβασμό των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων.

Τα προαναφερόμενα δικαιώματα, που προστατεύονται και από το Σύνταγμα της Ελλάδας αλλά και ποικίλα διεθνή κείμενα όπως την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καταπατώνται ολοσχερώς με τη διαδικασία του trafficking. Οι διακινούμενες γυναίκες επομένως μετακινούνται χωρίς κανένα δικαίωμα.

4.4. Το trafficking ως οργανωμένο έγκλημα

Στην έρευνα των Salt και Stein το trafficking παρουσιάζεται ως μία επιχείρηση που διεκπεραιώνει τις ενέργειές της μέσα στο πλαίσιο της παγκόσμιας μετανάστευσης. Υποστηρίζουν ότι στην επιχείρηση αυτή εργάζονται τόσα άτομα ώστε η επιχείρηση να έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Απασχολούνται άτομα στις χώρες καταγωγής των υποψηφίων θυμάτων με σκοπό τον εντοπισμό αυτών, άλλα άτομα είναι υπεύθυνα για την παράνομη μετακίνησή τους και τέλος στις χώρες υποδοχής υπάρχουν άτομα αρμόδια για την εγκατάσταση και φύλαξη τους (Salt and Stein, 476: 1997).

Η άποψη ότι το trafficking γυναικών πρέπει να εξεταστεί ως οργανωμένο έγκλημα κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος. Αυτό βέβαια απαιτεί αυστηρή νομοθεσία και την τιμωρία με βαρύτερες ποινές ενώ η συνεργασία των διεθνών διωκτικών αρχών κρίνεται απαραίτητη. Μέσω αυτού του άξονα επιδιώκεται η κατάργηση του trafficking μέσω της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος. Όμως, παραβλέπεται ένας σημαντικός παράγοντας: την έκθεση των γυναικών σε πολλαπλούς κινδύνους που κυμαίνονται από τον στιγματισμό της έως την εκδίκηση των traffickers. Επιπλέον, με την προσωρινή άδεια παραμονής που δίνεται στα θύματα, δεν

τους παρέχει δικαιώματα ενώ τα προστατευτικά μέτρα έχουν ισχύ μόνο στην περίπτωση που το θύμα χρησιμοποιείται ως μάρτυρας κατηγορίας.

Το νομοθετικό κενό αναφορικά με τα δικαιώματα που δίνει στο μεταναστευτικό γυναικείο πληθυσμό, συνιστά ακόμη πιο δύσκολη την πάταξη του trafficking ενώ με την ευάλωτη θέση που βρίσκεται η μετανάστρια- θύμα αποτρέπεται από το να απευθύνει έκκληση για βοήθεια.

4.5. Το trafficking από την πλευρά της μετανάστευσης

Έντονη είναι η συσχέτιση του trafficking με την παράνομη μετανάστευση, ειδικά στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το trafficking των γυναικών να περνά σε δεύτερη μοίρα, προκειμένου τα κράτη να λάβουν αυστηρά μέτρα για την διαφύλαξη των εθνικών τους συνόρων και όχι για την προστασία των γυναικών- θύματα trafficking.

Πλέον η μετανάστευση γίνεται αντιληπτή ως επιχείρηση που διεξάγεται σε τρία στάδια: την κινητοποίηση και στρατολόγηση των μεταναστών, την κίνησή τους καθοδόν και την εισαγωγή και ένταξή τους στην αγορά εργασίας των χωρών υποδοχής. Οι διακινητές οργανώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να προκαθορίζουν την πορεία και την εγκατάσταση των μεταναστών.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η διακίνηση ανθρώπων ως επιχείρηση εκλαμβάνεται ως υποενότητα του φαινομένου της μετανάστευσης. Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι για τους traffickers δεν γίνεται διάκριση μεταξύ νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης αφού ο μοναδικός σκοπός τους είναι η οικονομική εξαπάτηση του διακινουμένου.

Εξετάζοντας το trafficking ως επιχείρηση που δρα μέσα στο πλαίσιο της μετανάστευσης, συμπεραίνουμε ότι είναι αναγκαία η λήψη ουσιαστικών μέτρων που θα συμβάλλουν στην όσο το δυνατόν καλύτερη φύλαξη των συνόρων και αυτό να έχει ως μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα τον έλεγχο της μεταναστευτικής ροής.

Από όποια πλευρά και να εξετάσουμε το φαινόμενο trafficking, διαπιστώνουμε ότι είναι ένα πολύπλευρο και πολύπλοκο φαινόμενο, το οποίο βασίζεται πάνω στην ανθρώπινη αδυναμία που κάποιοι καταπατώντας βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επιδιώκουν να αυξήσουν τις χρηματικές τους απολαβές.

Το σκλαβοπάζαρο που καθημερινά διαδραματίζεται δεν έχει αρχή και τέλος, ενώ ο όρος του εμπορίου της λευκής σαρκός είναι πιο έντονος από ποτέ. Αρχικά ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε το 1904 (Κ.Ε.Θ.Ι., 20:2001) με

την υιοθέτηση της Διεθνούς Συμβάσεως για την Καταστολή του Εμπορίου Λευκής Σαρκός για να προστατέψει την «ηθική ακεραιότητα» των λευκών μόνο γυναικών από τη διεθνική σωματεμπορία των σκλάβων. Ωστόσο, η Σύμβαση αυτή ναί μεν προστάτευε τα θύματα της εμπορίας της λευκής σαρκός, άφηνε όμως ατιμώρητο τον δράστη. Λόγω αυτού του νομοθετικού κενού κρίθηκε αναποτελεσματική και έτσι το 1910 υιοθετήθηκε η Διεθνής Συνθήκη για την Καταστολή της Διακίνησης Λευκής Σάρκας, η οποία συμπεριλάμβανε και την τιμωρία των σωματεμπόρων (Κ.Ε.Θ.Ι., 20:2001).

Όπως επισημαίνεται στη συνέχεια της έρευνας του Κ.Ε.Θ.Ι. από την Τσακλάγκανου, «οι σχεδιαστές του Συμφώνου της Κοινωνίας των Εθνών θεώρησαν τη διεθνική σωματεμπορία τόσο σημαντικό θέμα, που συμπεριέλαβαν τη «τη γενική επίβλεψη της εφαρμογής των συμβάσεων σχετικά με τη διακίνηση γυναικών και παιδιών» μέσα στο πλαίσιο της εντολής της Κοινωνίας των Εθνών» καταλήγοντας το 1921 να υπογραφεί νέα σύμβαση που προέτρεπε τα κράτη- μέλη να τιμωρούν τα άτομα που διακινούν ανήλικα, να διώκουν τη χορήγηση αδειών στα γραφεία ευρέσεως εργασίας και να προστατεύουν τις γυναίκες και τα παιδιά που μετακινούνται ως μετανάστες. Αργότερα, το 1933, με τη Σύμβαση για την Καταστολή της Διακίνησης Ενηλίκων Γυναικών, τα κράτη υποχρεώνονται να προβαίνουν σε τιμωρία των διακινητών των γυναικών, ανεξάρτητα από το εάν η μετακίνησή τους γίνεται με την συγκατάθεσή τους ή όχι (Κ.Ε.Θ.Ι., 21:2001).

Σύμφωνα με την Τσακλάγκανου, ο όρος «εμπόριο λευκής σαρκός» έχει πλέον αντικατασταθεί με τον όρο «διακίνηση γυναικών» έτσι ώστε να είναι εφικτός ο διαχωρισμός της εγχώριας πορνείας από τη διεθνική σωματεμπορία.

Παρ' όλα αυτά ο όρος της εμπορίας της λευκής σαρκός χρησιμοποιείται σε μελέτες, χωρίς όμως να είναι αντιπροσωπευτικός. Πλέον, τα φυσικά χαρακτηριστικά των πληθυσμών που μετακινούνται σε υψηλότερο βαθμό δε συνάδουν με το λευκό δέρμα της επιδερμίδας τους. Σήμερα, ένα από τα μεγαλύτερα γυναικορυχία διακίνησης των γυναικών έχει ως έδρα την Αφρική. Συνειδητοποιούμε ότι ο πρωτοχρησιμοποιούμενος όρος δεν έχει βάση σε αυτήν την περίπτωση.

Εξετάζοντας το φαινόμενο του trafficking αντιλαμβανόμαστε ότι είναι ένα έμφυλο ζήτημα (Μπιτζανάκη, 2: 2003). Η γυναίκα παρουσιάζεται ως το γοητευτικό και σαγηνευτικό αντικείμενο πόθου, που στην πραγματικότητα είναι το θύμα μιας κερδοφόρας επιχείρησης σε βάρος της. Η σεξουαλικότητα της γυναίκας κυριαρχεί στην πορνεία αλλά αποσιωπάται στην κοινωνία, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η πόρνη ως υποκείμενο δεν μελετάται στον

ανάλογο βαθμό. Από την άλλη πλευρά, ο άντρας (είτε πελάτης, είτε διακινητής) εκλαμβάνεται ως βίαιος με τον πλήρη έλεγχο της κατάστασης στα χέρια του.

Η δραματική αυτή κατάσταση λαμβάνει χώρα, αναλογιζόμενοι όλα τα παραπάνω, σε χώρες όπου ο ρόλος της γυναίκας είναι κατώτερος και υποδεέστερος από εκείνον του άντρα. Σε πολλές χώρες (για παράδειγμα τις μουσουλμανικές) η γυναίκα θεωρείται αντικείμενο κατοχής του συζύγου της. Αυτήν την κατάσταση σε συνδυασμό με τη φτώχεια και την απουσία εκπαίδευσης που επικρατεί στις χώρες καταγωγής των θυμάτων καθώς και την έντονη επιθυμία τους να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους, εκμεταλλεύονται τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας, που κατατάσσονται στις πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις σε περιόδους κρίσης με τα κέρδη τους να είναι ανάλογα με εκείνα του εμπορίου ναρκωτικών και του πετρελαίου.

5. Η κατάσταση της πορνείας σήμερα

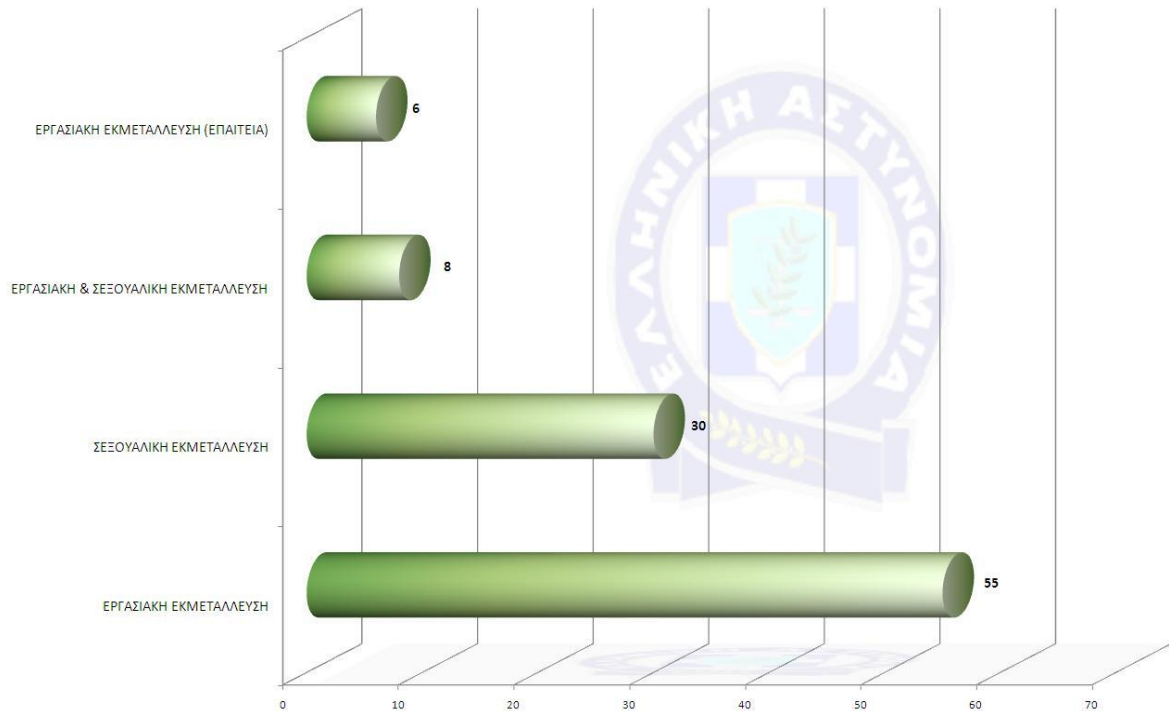
Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατάσταση που επικρατεί στην πορνική αγορά της Ελλάδας σήμερα, όπως αυτή αποτυπώνεται μέσα από τα στατιστικά στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας του έτους 2013.

Αναλύοντας τα πιο πρόσφατα στατιστικά που έχουν δημοσιοποιηθεί από την ΕΛ.ΑΣ. (2013) παρατηρούμε ότι η εμπορία ανθρώπων αποτυπώνεται στους τομείς της εργασιακής εκμετάλλευσης με ποσοστό 55%, τη σεξουαλική

εκμετάλλευση με ποσοστό να αγγίζει στο 30%, το ποσοστό της εργασιακής και σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανέρχεται στο 8% και στην επαιτεία με ποσοστό μόλις 6% (Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1(Πηγή: www.astynomia.gr)

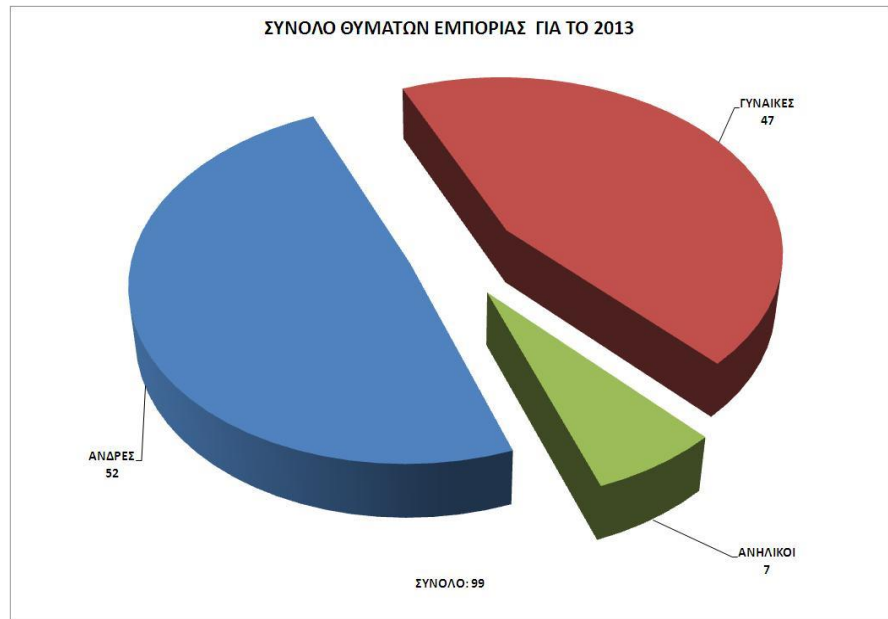
ΣΥΝΟΛΟ ΘΥΜΑΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι στην πλειοψηφία τους οι διακινούμενοι από τα διεθνή δίκτυα μετανάστες πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης κυρίως στον εργασιακό τους τομέα, χωρίς όμως να διευκρινίζονται οι τομείς εργασίας που αξιοποιούνται. Αρκετά μεγάλο είναι και το ποσοστό των θυμάτων που διακινούνται με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση ενώ υπάρχουν μετανάστες που εκμεταλλεύονται στον εργασιακό τομέα παράλληλα με την εξαναγκαστική πορνεία.

Σε ότι αφορά το φύλο των παράνομα διακινούμενων μεταναστών σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας (Διάγραμμα 2) κατανοούμε ότι ο αντρικός πληθυσμός ανέρχεται στα 52 άτομα, οι γυναίκες είναι 47 άτομα ενώ τα ανήλικα που διακινούνται είναι μόλις 7 σε αριθμό.

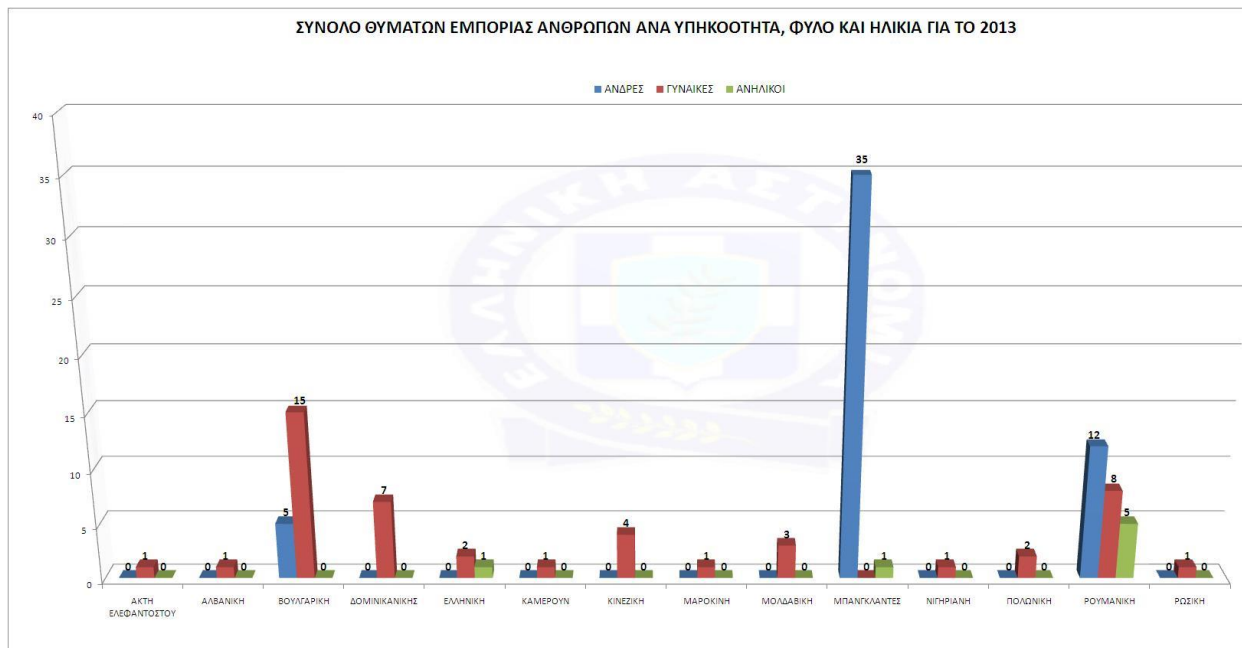
Διάγραμμα 2(Πηγή: www.astynomia.gr)

Με βάση το παραπάνω διάγραμμα γίνεται αντιληπτό ότι ο αντρικός πληθυσμός υπερσχύει του γυναικείου μεταναστευτικού χωρίς όμως αριθμητικά να παρουσιάζουν μεγάλες αποκλίσεις, ενώ δεν μπορούμε να μην αναφέρουμε ότι από την παράνομη διακίνηση ανθρώπων δεν απουσιάζουν τα ανήλικα παιδιά.

Ένα ακόμη σημείο που οφείλουμε να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή είναι η χώρα προέλευσης των θυμάτων (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3 (Πηγή: www.astynomia.gr)

Από το παραπάνω διάγραμμα γίνεται κατανοητό ότι ο αντρικός πληθυσμός που διακινείται με παράνομο τρόπο υπερσχύει του γυναικείου σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις, επιβεβαιώνοντας με τον τρόπο αυτό την

άποψη που διατυπώθηκε προηγουμένως. Παρατηρείται ότι τα υψηλά ποσοστά του παράνομα διακινούμενου αντρικού πληθυσμού σημειώνονται σε χώρες όπως το Μπαγκλαντές(35%) και η Ρουμανία(12%) και σε χαμηλότερο ποσοστό από τη Βουλγαρία (5%).

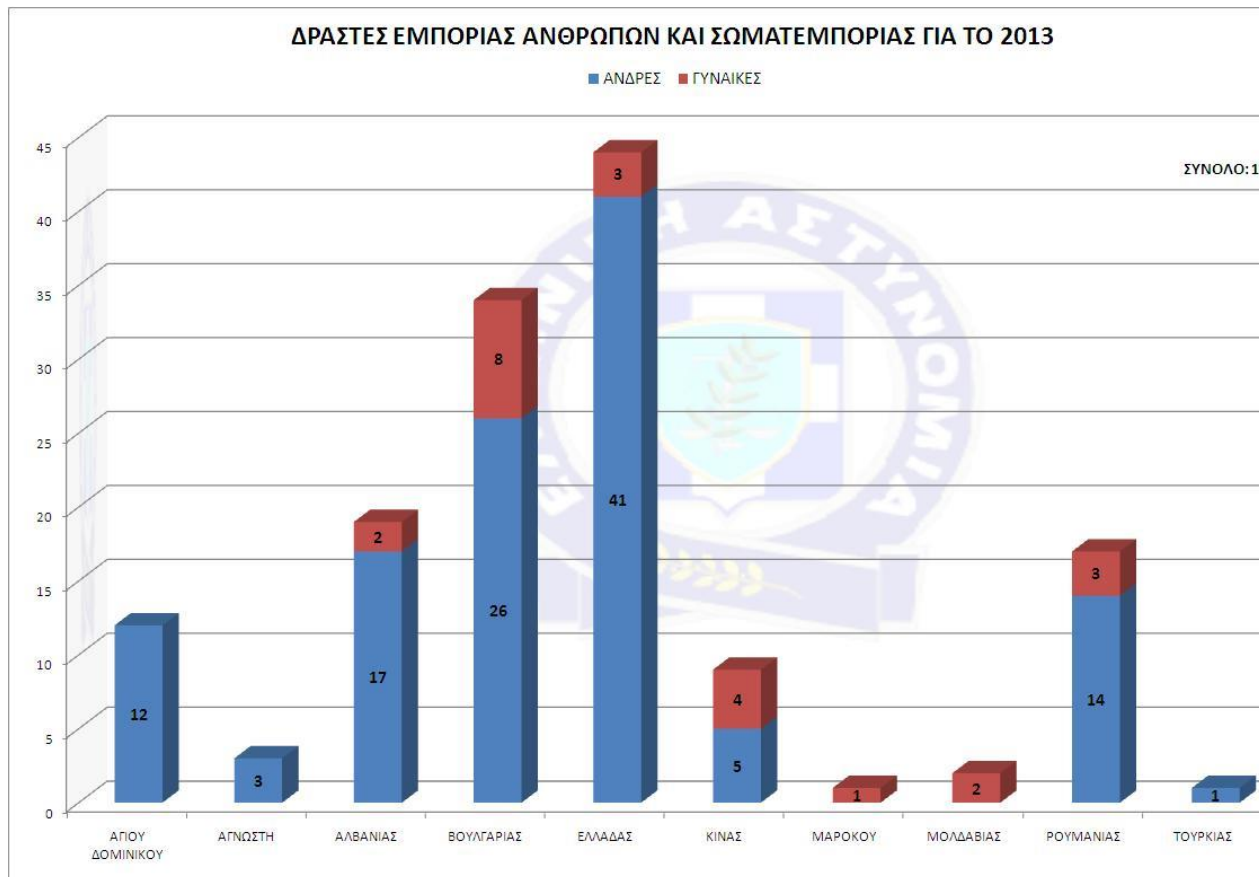
Αντίθετα, ο γυναικείος πληθυσμός θυμάτων των διεθνών δικτύων σωματεμπόρων προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από τη Βουλγαρία με ποσοστό 15% και ακολουθούν γυναίκες από τη Ρουμανία και τον Άγιο Δομίνικο με ποσοστά 8% και 7% αντίστοιχα. Ακολουθούν οι γυναίκες από την Κίνα (4%) και τη Μολδαβία (3%) ενώ ιδιαίτερα περιορισμένη είναι η εμφάνιση των παράνομα διακινούμενων γυναικών από χώρες της Αφρικής (όπως το Μαρόκο, το Καμερούν και την Ακτή του Ελεφαντοστού), την Αλβανία, τη Ρωσία αλλά και την Ελλάδα με ποσοστά που δεν ξεπερνούν το 2%.

Ένα ακόμη στοιχείο που οφείλουμε να σταθούμε είναι το γεγονός ότι τα ανήλικα τέκνα που καταγράφονται στην εμπορία των ανθρώπων είναι ελληνικής καταγωγής με αποτέλεσμα να γεννάται προβληματισμός για την κατάληξη των αλλοδαπών μετακινούμενων ανηλίκων που προαναφέρθηκαν.

Συμπερασματικά με τα παραπάνω θα μπορούσε να ειπωθεί ότι οι χώρες όπου σημειώνονται υψηλά ποσοστά του διακινούμενου αντρικού πληθυσμού διαφέρουν σε σχέση με εκείνες όπου αναφέρονται υψηλά ποσοστά διακινούμενων γυναικών. Ακόμη, παρατηρείται ότι οι διακινούμενες γυναίκες προέρχονται από χώρες που διοχετεύουν τον πορνικό πληθυσμό στον ελλαδικό χώρο σύμφωνα με τη βιβλιογραφική έρευνα. Άξιο αναφοράς είναι το διόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό των γυναικών που κατάγονται από τον Άγιο Δομίνικο, αναλογιζόμενοι ότι η αποστολή γυναικών από την Καραϊβική είχε λάβει τέλος ήδη από τη δεκαετία του 1990. Εντύπωση προκαλούν επίσης τα ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά που κατέχουν οι αφρικανικές χώρες και εάν αυτά συνάδουν με την επικρατούσα πραγματικότητα. Αυτός είναι ένας προβληματισμός που απορρέει από όλη την έκθεση των ποσοστών της ΕΛ.ΑΣ. όπου τα ποσοστά των διακινούμενων ανθρώπων και συγκεκριμένα των γυναικών είναι σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα και αυτό έρχεται σε αντίθεση με τη σκληρή πραγματικότητα των διαστάσεων του trafficking όπως αποτυπώνονται σε διεθνείς εκθέσεις και μελέτες. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η συμβολή των ελληνικών αστυνομικών αρχών είναι ανεπαρκής και αναποτελεσματική σε πολλές περιπτώσεις ή ακόμη να γίνει λόγος για διεφθαρμένους δημοσίους υπαλλήλους, οι οποίοι καταχραζόμενοι τη θέση εξουσίας συμβάλλουν στην παράνομη μετακίνηση και σεξουαλική εκμετάλλευση ανθρώπων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει αναφορά και στις εθνικότητες των δικτύων σωματεμπορίας. Επί των πλείστων, οι διεθνοσωματέμποροι είναι άντρες με τις γυναίκες να εμφανίζονται σε μικρότερο βαθμό και οι χώρες προέλευσης τους ποικίλουν. Η μεγαλύτερη δράση παρουσιάζεται από τα ελληνικά δίκτυα σωματεμπόρων και ακολουθούν εκείνα της Βουλγαρίας, της Αλβανίας, της Ρουμανίας και του Αγίου Δομίνικου ενώ πιο περιορισμένη δράση φαίνεται να έχουν τα δίκτυα από το Μαρόκο, την Κίνα, την Τουρκία και τη Μολδαβία (Διάγραμμα 4)

Διάγραμμα 4 (Πηγή: www.astynomia.gr)

Η έντονη δράση των Ελλήνων δραστών θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι η χώρα εισαγωγής του διακινούμενου πληθυσμού και ο ρόλος του Έλληνα σωματέμπορα είναι καθοριστικός για την καλύτερη δυνατή διοχέτευση των μεταναστών. Επιπλέον, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι η συνεργασία μεταξύ των δικτύων, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, εξυπηρετεί τη δράση τόσο στις χώρες καταγωγής των θυμάτων όσο και στη χώρα μεταφοράς. Τέλος, συμπεραίνουμε ότι η δράση των σωματεμπόρων λαμβάνει χώρα σε κράτη όπου το βιοτικό επίπεδο των πολιτών είναι χαμηλό και οι διαστάσεις της φτώχειας υψηλές.

Συμπεραίνουμε ότι οι δράσεις της ελληνικής αστυνομίας έχουν ως στόχο την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος των διεθνών δικτύων trafficking ωστόσο οι ενέργειες που γίνονται προς την κατεύθυνση αυτή έχουν νωχελικό χαρακτήρα.

Επίσης, το 2001 συστάθηκε από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης η Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων (ΟΚΕΑ) με σκοπό τη μελέτη του trafficking ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση και το σχεδιασμό στρατηγικών δράσεων για την αντιμετώπιση του φαινομένου (ΚΕΘΙ, 40:2001). Η ΟΚΕΑ συστάθηκε από υψηλόβαθμους αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας, ειδικό σύμβουλο του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, εκπροσώπους του Υπουργείου Εσωτερικών και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, εκπρόσωπο του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης και έναν κοινωνικό επιστήμονα ειδικό σε θέματα εμπορίας ανθρώπων. Η ΟΚΕΑ επιχειρεί να αντιμετωπίσει το trafficking μέσα από την ίδια κατεύθυνση με τον Ο.Η.Ε. και την Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ έχει αναπτύξει συνεργασίες με Διεθνείς και Εθνικούς οργανισμούς και ΜΚΟ. Ήδη από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας έχει προτείνει σχέδιο νόμου για την πάταξη του συγκεκριμένου φαινομένου και έχει συμμετάσχει σε διάφορες εκδηλώσεις με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών, σε ημερίδες και συνέδρια. Επιπλέον έχει δημιουργήσει αρχείο με αποφάσεις και διακηρύξεις διεθνών οργανισμών για το ζήτημα εμπορίας των ανθρώπων και παράλληλα συμβάλει στην ειδικότερη ενημέρωση και εκπαίδευση των αστυνομικών, όπου το trafficking έχει αποκτήσει καίρια θέση στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα όλων των βαθμίδων της Αστυνομικής Ακαδημίας. Η προστασία και η αρωγή των θυμάτων καθώς και ο εθελούσιος επαναπατρισμός τους είναι επίσης καίριας σημασίας ενέργειες για την ομάδα αυτή.

Αντιλαμβανόμαστε, ότι μέχρι στιγμής, η σύσταση της ΟΚΕΑ είναι η μόνη οργανωμένη ενέργεια από πλευράς ελληνικού κράτους προς την χάραξη πολιτικής δράσης και πάταξης του φαινομένου εμπορίας ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση.

6. Μεθοδολογία έρευνας

Από την αρχή της επιλογής του θέματος, τέθηκε ως κύριος στόχος η εύρεση ενός τουλάχιστον θύματος trafficking έτσι ώστε να γίνει μελέτη του κυρίου υποκειμένου της πορνείας, πράγμα που απουσιάζει από την ελληνική βιβλιογραφία.

Ωστόσο, οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε ήταν σοβαρές, με αποτέλεσμα η εμπόδιση της εκπόνησης της παρούσας μελέτης. Η απαγόρευση εισόδου στους ελάχιστους εναπομείναντες ξενώνες φιλοξενίας για τα θύματα trafficking (αφού στην πλειοψηφία τους έχουν μετατραπεί σε κέντρα κράτησης μεταναστών) ή σε άλλες περιπτώσεις η περιοριστική είσοδος σε αυτά με βασική προϋπόθεση τη συνομιλία με την ψυχολόγο ή την κοινωνική λειτουργό του ξενώνα, μας απομάκρυνε από τον στόχο. Αυτό που προξένησε έντονη απορία είναι για ποιον λόγο δεν επιτρέπεται στις γυναίκες-θύματα να μιλήσουν σε κάποιον που μελετά ένα ζήτημα σε σχέση με μία κατάσταση που έχουν βιώσει. Ή μήπως οι γυναίκες δεν ήθελαν να μιλήσουν λόγω του φόβου που τις διακατείχε με βάση την έντονη ψυχολογική και σωματική βία που έχουν υποστεί; Αυτό είναι ένα ερώτημα που θα παραμείνει αναπάντητο.

Ιδιαίτερη απογοήτευση λάβαμε με τον επιβλέποντά μου από ισχυρό άτομο της δημοσιογραφίας που έχει πραγματοποιήσει μελέτη για το θέμα του trafficking και όχι απλά αρνήθηκε να μας βοηθήσει- καθοδηγήσει ώστε να μπορέσουμε να προσεγγίσουμε ένα θύμα, αλλά μας αγνόησε με τρόπο τέτοιο που αγγίζει τα όρια της αδιαφορίας.

Προσωπικά, αυτές οι εμπειρίες με έκαναν να πειστώσω και να καταφέρω να βρω δύο γυναίκες από τον Άγιο Δομίνικο, που έπεσαν θύματα εξαπάτησης από γραφεία ευρέσεως εργασίας με έδρα την Αθήνα και στενή συνεργασία με τη χώρα τους, με αποτέλεσμα να συνομιλήσω μαζί τους και να μου διηγηθούν την ιστορία τους.

6.1 Μέθοδος έρευνας

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε είναι ποιοτικής φύσεως αφού πραγματοποιείται με στόχο τη διερεύνηση μη μετρήσιμων και ποσοτικοποιημένων διαστάσεων (Ιωσιφίδης και Σπυριδάκης, 22: 2006) με τη χρήση της ημιδομημένης συνέντευξης με ανοιχτές ερωτήσεις, ώστε να δίνεται ελευθερία διατύπωσης λόγου στο εξεταζόμενο υποκείμενο (Ιωσιφίδης και Σπυριδάκης, 163: 2006).

Η έρευνα είχε ως στόχο την κατανόηση του πολύπλοκου φαινομένου της διακίνησης της εμπορίας ανθρώπων από την οπτική γωνία των δύο

θυμάτων που καταφέραμε να συναντήσουμε. Σίγουρα ο αριθμός των εξεταζόμενων υποκειμένων δεν είναι αρκετός ώστε να οδηγηθούμε σε ασφαλή συμπεράσματα, αλλά λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τις δυσκολίες που προαναφέρθηκαν, είναι όμως ικανοποιητικός προκειμένου να κατανοήσουμε τις συνθήκες στρατολόγησης και διαβίωσής τους όπως επίσης και στοιχεία για τον τρόπο και τόπο εργασίας και τη μεταχείρισή τους από τα αφεντικά των μπαρ, όπου εργαζόταν.

Αρχικός στόχος ήταν η βιοματική συνέντευξη μέσω της οποίας, οι γυναίκες θα αφηγούνταν, χωρίς δική μου προσωπική διακοπή, την ιστορία τους. Αυτό όμως δεν έγινε δεκτό από τις ίδιες οι οποίες έδειξαν επιθυμία και προτίμηση στο να τους θέτω ερωτήματα, προσπαθώντας να επεμβαίνω μόνο όπου κρινόταν απαραίτητο.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στις κατοικίες των γυναικών, σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, χωρίς να είναι ταυτόχρονα παρούσες και οι δύο γυναίκες.

7. Ευρήματα έρευνας

Αναλύοντας τις δύο συνεντεύξεις των γυναικών από τον Άγιο Δομίνικο μπορούμε να κάνουμε λόγο για κάποια κοινά σημεία τα οποία στη συνέχεια θα μας οδηγήσουν στα αποτελέσματα της έρευνας.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, και οι δύο γυναίκες κατάγονται από χώρα της Καραϊβικής και συγκεκριμένα από τον Άγιο Δομίνικο, χώρα μαζικής αποστολής γυναικών έως και τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Έφθασαν και οι δύο στην Ελλάδα σε νεαρή ηλικία (20- 24 χρονών) και ανήκουν, όπως επιβεβαιώνουν, στις τελευταίες γυναίκες που κατέφθαναν στη χώρα μας από τον Δομίνικο, αφού όπως αναφέρει η δεύτερη χαρακτηριστικά:

«..γι' αυτό έκλεισε το προξενείο που είχαμε εμείς γιατί έκαναν παράπονο ότι φεύγουν οι γυναίκες και τα κορίτσια.».

Ο μαζικός αριθμός των γυναικών που μετανάστευε την εποχή εκείνη προφανώς δημιούργησε ιδιαίτερη ανησυχία σε συνδυασμό με την έκταση που πήρε το θέμα στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, με αποτέλεσμα το γυναικορucheίο του Αγίου Δομίνικου να γνωρίσει απότομα το τέλος του.

Οι συνθήκες φτώχειας και εξαθλίωσης που επικρατούσαν στη χώρα καταγωγής τους λειτούργησαν ως βασικός παράγοντας στην απόφαση εγκατάλειψης της χώρας τους, αναζητώντας καλύτερες συνθήκες ζωής, «εγκαταλείποντας» στους γονείς τους τα παιδιά τους.

Και οι δύο γυναίκες έρχονται στην Ελλάδα, μέσω γραφείων ευρέσεως εργασίας με έδρα την Αθήνα και συνεργάτες από τον Δομίνικο, ως χορεύτριες με μπαλέτο, έχοντας ως δεδομένο ότι θα δίνουν παραστάσεις. Οι διακινητές τους δεν τους αναφέρουν επ' ακριβώς τη φύση της εργασίας, για την οποία τις προόριζαν, αλλά γεννάται μία υποψία στη δεύτερη συνομιλήτρια, χωρίς αυτό να λειτουργήσει ως ανασταλτικός παράγοντας. Γίνεται αντιληπτό ότι τα κίνητρα των διακινητών δεν γνωστοποιούνται εξ' αρχής και καταλήγουμε στο γεγονός ότι οι γυναίκες αυτές εξαπατήθηκαν σε μεγάλο βαθμό αναφορικά με την επαγγελματική τους δραστηριότητα.

Οι δύο γυναίκες πραγματοποίησαν το ταξίδι τους με τα δικά τους ταξιδιωτικά έγγραφα, τα οποία όμως κράτησαν στην κατοχή τους οι ιδιοκτήτες των μπαρ, όπου εργαζόταν. Όπως μας γνωστοποιείται μέσα από τη δεύτερη συνέντευξη, είχαν τη δυνατότητα να ταξιδέψουν με πλαστά έγγραφα πράγμα που δεν προτιμήθηκε. Το γεγονός ότι το ταξίδι έγινε με νόμιμο τρόπο εξυπηρετούσε κυρίως τις γυναίκες. Βασικά ήταν καταγεγραμμένες ποιες ταξίδευαν και ποιος ήταν ο προορισμός τους ενώ παράλληλα γνώριζαν ότι με τη λήξη της visas ήταν υποχρεωμένες να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και επομένως να «ξεφύγουν» από το καθεστώς εργασίας που τους υπέβαλλαν.

Οι γυναίκες έφταναν στην Ελλάδα και εργαζόταν σε μπαρ για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, έως ότου λήξει η visa τους, και έπειτα έπρεπε να επιστρέψουν στη χώρα τους. Μένανε όλες οι γυναίκες του γκρουπ σε ξενοδοχείο που νοίκιαζαν οι ιδιοκτήτες των μαγαζιών, ενώ δεν γίνεται σε καμία από τις δύο συνεντεύξεις αναφορά στον περιορισμό τους στο ξενοδοχείο. Όπως προκύπτει από λεγόμενά τους μπορούσαν να κυκλοφορούν ελεύθερα όλες τις ώρες.

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι καμία από τις δύο δεν αναφέρει να έχουν σημειωθεί περιστατικά βίας από τους μεσάζοντες ή από τα αφεντικά τους στα μαγαζιά ούτε στις ίδιες αλλά ούτε και σε κάποια άλλη κοπέλα. Γνωρίζουν ότι σημειώνονται περιστατικά ψυχικής και σωματικής βίας σε κοπέλες που διακινούνται με αυτόν τον τρόπο (μέσα από ιστορίες που έχουν ακούσει ή της διάστασης που έχει πάρει το θέμα του trafficking), κρατώντας όμως μία επιφύλαξη:

«Είχα ακούσει για μια ιστορία που τις κοπέλες τις είχαν κλειδωμένες σε ένα διαμέρισμα εδώ στη Λάρισα. Αυτές οι πιο πολλές είναι από τα Βαλκάνια. Εμείς τότε δεν είχαμε τέτοια θέματα», πρώτη συνέντευξη, «..Και τώρα που βλέπω αυτά τα.. Και αυτό το πρόγραμμα, το πώς το λένε, 10^η Εντολή και Κόκκινο Κύκλο, πολύ σκληρά τα βλέπω αυτά..Τα παραλένε πιστεύω. Κοπέλες που να τις κάνουν έτσι, εγώ δεν ξέρω. Εμένα όχι ναρκωτικά να μου δώσουν, ούτε τσιγάρο δεν έχω βάλει στο στόμα μου ποτέ. Τώρα, επειδή τις κοπέλες από την Αφρική ή τις Ρουμάνες, τις φέρνουν οι ίδιοι που είναι στο κόλπο, μπορεί και να συμβαίνει κάτι τέτοιο. Αλλά εγώ έχω μία πολύ καλή μου φίλη Ρουμάνα και δεν έχει ζήσει κάτι τέτοιο...», (δεύτερη συνέντευξη).

Οι δικές τους ιστορίες δεν θυμίζουν σε τίποτα τις κακοποιημένες γυναίκες που σήμερα επιζητούν άμεση βοήθεια. Οι δύο Δομινικανές εξαπατήθηκαν από τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας αλλά δεν έφεραν καμία αντίσταση στο να πουλήσουν το κορμί τους στα μπαρ της εποχής. Ίσως για το λόγο αυτό να μην έπεσαν θύματα ψυχικής και σωματικής βίας.

Οι δύο γυναίκες εγκαταστάθηκαν στην περιφέρεια της Ελλάδας, η πρώτη στη Λάρισα και η δεύτερη αρχικά στη Βέροια και έπειτα στα Γρεβενά. Σημειώνεται από την πρώτη γυναίκα ότι ο μεσάζοντας οργάνωνε κάποια ταξίδια σε διάφορες πόλεις της περιφέρειας με σκοπό να διαπιστωθεί που θα έχει καλύτερη ανταπόκριση το μπαλέτο τους και για να μην τις βαρεθεί ο αντρικός πληθυσμός ενώ η δεύτερη τονίζει ότι:

«Το άλλο που θυμάμαι είναι ότι προσπαθούσαν να μην φέρνουν πάλι τις ίδιες κοπέλες. Δηλαδή, τελείωνε το εξάμηνο, γυρνούσαμε με το γκρουπ στον Άγιο Δομνίκο και μετά, αν μια κοπέλα ήθελε να έρθει πίσω, έπρεπε να έρθει με άλλο γκρουπ. Αυτό ξέρεις γιατί γινότανε; Για να μην έρθουν πάλι στα ίδια μαγαζιά, γνωρίσουν τις καινούριες κοπέλες και δουν οι καινούριες ότι έχουν θάρρος με το αφεντικό και πάρουν αέρα μετά και αυτές.».

Στο σημείο αυτό επιβεβαιώνεται η άποψη του Λάζου ότι οι συγκεκριμένες γυναίκες προωθήθηκαν σε αστικά κέντρα (142:2001) και κατανοούμε τον λόγο των επισκέψεών τους σε διαφορετικά μέρη. Όπως τονίζει και ο Λάζος στη συνέχεια, οι γυναίκες αυτές δεν αντιπροσώπευαν στο έπακρο αυτό που ο πορνοπελάτης είχε στη φαντασία του. Η παραμονή τους στο ίδιο μέρος και τα συνέπεια στο ίδιο μπαρ, θα επέφερε ακόμη πιο πρόωρα την κρίση στις υπηρεσίες αυτών των γυναικών.

Μέσα από τις δύο συνεντεύξεις τονίζεται ότι η απασχόληση για την οποία πληρωνόταν ήταν η κονσομασιόν τις βραδινές ώρες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν πρόσφεραν πορνικές υπηρεσίες στον πελάτη όταν τους γινόταν πρόταση και το ποσό της πληρωμής αυτής είχαν το δικαίωμα να το κρατήσουν οι ίδιες σε περίπτωση που αυτό πραγματοποιείται στη λήξη της βάρδιας τους. Πολλές φορές κάτι τέτοιο επιδιωκόταν από την πλευρά των αφεντικών έτσι ώστε να μην απογοητευτεί κάποιος πελάτης με την έξοδο μιας γυναίκας από το μπαρ. Το αφεντικό αποσκοπούσε στο κέρδος του μαγαζιού κατά κύριο λόγο και όχι και τόσο στη σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών. Ωστόσο δεν είχαν το περιθώριο της άρνησης να παρέχουν υπηρεσίες σε κάποιον πελάτη. Ήταν υποχρεωμένες να εξυπηρετήσουν οποιονδήποτε με ή χωρίς τη θέλησή τους. Επιπλέον τονίζεται από τη δεύτερη γυναίκα ότι με την εξοικείωσή τους στην Ελλάδα τα πράγματα ήταν ακόμη πιο εύκολα για τις ίδιες. Γνωρίζοντας τη γλώσσα μπορούσαν να κάνουν καλύτερες διαπραγματεύσεις στα μπαρ όπου πήγαιναν για εργασία με αποτέλεσμα να αποσπών περισσότερα χρήματα. Αυτό συνέβαινε κυρίως όταν μια γυναίκα ταξίδευε πλέον μόνη της ή παρέτεινε την παραμονή της στην Ελλάδα.

Παρ' όλα αυτά, νιώθουν δικαιωμένες με την απόφασή τους να έρθουν στην Ελλάδα, αφού και οι δύο τονίζουν τις καλές εργασιακές συνθήκες που επικρατούσαν, ενώ παράλληλα είναι απαλλαγμένες από κάθε είδους ενοχή για αυτό που έπρατταν:

«..Και για να είμαι ειλικρινής αν ήταν να το ξανά κάνω, θα το ξανά έκανα. Ακούγεται περίεργο..», σημειώνει η δεύτερη γυναίκα.

Συνειδητοποίησαν ότι για το λόγο αυτό κλήθηκαν να έρθουν και γνωρίζοντας τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης της χώρας τους, πορεύτηκαν ανάλογα. Πρόσφεραν το κορμί τους χωρίς συναίσθημα, άψυχα.

Είχαν δεχτεί, σε μικρό όμως βαθμό, κάποια ρατσιστικά σχόλια από την τοπική κοινωνία, στα οποία δεν έδωσαν ιδιαίτερη σημασία αλλά αυτό που τους ενόχλησε περισσότερο είναι η συμπεριφορά που αντιμετώπισαν στο Δομίνικο όπως εξομολογείται η δεύτερη γυναίκα.

Μέσα από τη δουλειά αυτή, και οι δύο γυναίκες γνώρισαν τους συντρόφους- συζύγους και αυτό υπήρξε το κλειδί ώστε να σταματήσουν να εργάζονται σε μπαρ προσφέροντας κονσομασιόν και άλλες πορνικές υπηρεσίες. Ανεξαρτήτως της κατάληξης των σχέσεων, που είχαν συνάψει με τους άντρες αυτούς, επέλεξαν να εγκατασταθούν μόνιμα στη χώρα μας και δεν εξετάζεται η πιθανότητα επιστροφής τους στον Άγιο Δομίνικο. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι στη δεύτερη περίπτωση και η ίδια η γυναίκα φαίνεται να εκμεταλλεύτηκε ως ένα βαθμό την περίπτωση του συντρόφου της. Όπως αναφέρει η ίδια ήταν οικονομικά ευκατάστατος και είχε αντιληφθεί ότι δεν υπήρχε πιθανότητα να πάρει διαζύγιο από τη σύζυγό του. Παρ' όλα αυτά η ίδια επέλεξε να μένει μαζί του σε ένα σπίτι που ο σύντροφος μίσθωνε, η ίδια δεν χρειάστηκε να εργαστεί παρά να ασκήσει και πάλι το επάγγελμα της εκδιδόμενης, που ήταν η εύκολη λύση.

Με τη μόνιμη εγκατάστασή τους, αποφασίζουν να φέρουν στην Ελλάδα και τα παιδιά τους, τα οποία γνώριζαν, όπως γίνεται αντιληπτό, εν μέρει την απασχόληση των μητέρων τους. Ιδιαίτερη εντύπωση μου προκάλεσε η δεύτερη γυναίκα όταν της ανέλυσα για ποιο ακριβώς θέμα θα ήθελα να συζητήσουμε και μου είπε off the record:

«Να κλείσω την πόρτα από το δωμάτιο του γιου μου γιατί δεν θα ήθελα να μας ακούσει.»

Υπέθεσα εκείνη τη στιγμή ότι ο γιος της δεν γνώριζε σχετικά με την εργασία της μητέρας του, μέσα όμως από τη συνέντευξη συνειδητοποίησα ότι γνώριζε μόνο όσα ήθελε η ίδια να του αποκαλύψει. Δεν μπόρεσα να καταλάβω αν από ντροπή για τη δουλειά της ή από ντροπή απέναντι στο γιο της, του αποκάλυψε μόνο όσα εκείνη ήθελε. Αυτό που κρατάω είναι ότι ο γιος της νιώθει περήφανος για τη μητέρα του και όσα κατάφερε μόνη της σε μια ξένη χώρα.

8. Συμπεράσματα έρευνας

Σύμφωνα με όσα έχουν καταγραφεί από τις δύο συνεντεύξεις και με βάση τη βιβλιογραφική έρευνα, που πραγματοποιήθηκε, οδηγούμαστε σε κάποια σημαντικά συμπεράσματα που παρατίθενται στη συνέχεια.

Σε προηγούμενη ενότητα, έγινε διαχωρισμός των διακινούμενων γυναικών σε εκείνες που μεταφέρονται από τους σωματέμπορες χωρίς τη θέλησή τους, τις γυναίκες που μεταφέρονται χωρίς να γνωρίζουν το λόγο και το είδος της εργασίας που θα τους επιβαλλόταν να ακολουθήσουν, εκείνες τις γυναίκες που υποψιαζόταν τη φύση της εργασίας που θα έκαναν και έδωσαν τη συγκατάθεσή τους για τη μετακίνησή τους και τέλος εκείνες τις γυναίκες που γνώριζαν το είδος εργασίας αλλά δεν γνώριζαν τις συνθήκες εργασίας. Σύμφωνα με τα λεγόμενα των δύο γυναικών από τον Άγιο Δομίνικο, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι επιθυμούσαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους προκειμένου να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους, χωρίς όμως να έχουν συμφωνήσει να παρέχουν πορνικές υπηρεσίες στην Ελλάδα. Μόνο η μία είχε την υποψία ότι ίσως έμελλε να συμβεί κάτι τέτοιο, χωρίς όμως να είναι επιβεβαιωμένο. Η μεγάλη τους επιθυμία να ζήσουν μια αξιοπρεπέστερη ζωή, δεν τους άφηνε το περιθώριο να αναζητήσουν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη μεταφορά τους. Το μόνο που επιζητούσαν οι ίδιες ήταν να μπορέσουν να ξεφύγουν από τη φτώχεια που βίωναν στον Άγιο Δομίνικο. Αν και δεν τους παρουσίαζαν την Ελλάδα σαν τη χώρα όπου είχαν την ευκαιρία να κερδίσουν πολλά χρήματα, ήταν πεπεισμένες ότι η ζωή τους εδώ θα ήταν πολύ καλύτερη σε σχέση με την πατρίδα τους.

Συμπεραίνουμε επίσης ότι οι γυναίκες δεν ήταν υποχρεωμένες να ταξιδεύουν με πλαστά ταξιδιωτικά έγγραφα, όμως η κράτηση αυτών από τους μεσάζοντες και διακινητές τους, κρατούσαν τις γυναίκες σε καθεστώς ομηρίας, μη έχοντας άλλη επιλογή. Ακόμη, διαπιστώνουμε ότι και οι δύο οι γυναίκες έχουν έρθει μέσω γραφείων ευρέσεως εργασίας, με έδρα την Αθήνα, γεγονός που υποδηλώνει την ανάγκη τους να δουλέψουν στη χώρα υποδοχής και τη στενή συνεργασία Ελλήνων και Δομινικανών σωματεμπόρων εκείνης της περιόδου. Το εργασιακό τους περιβάλλον είναι ο χώρος του μπαρ, όπου απασχολούνται τις βραδινές ώρες. Η προσφορά του κορμιού τους με άψυχο τρόπο ήταν η μόνη επαγγελματική υποχρέωση που είχαν, αλλά και το μοναδικό που γνώριζαν να κάνουν. Το γεγονός ότι οι πορνικές τους υπηρεσίες ήταν αποφορτισμένες συναισθηματικά, βοήθησε τις γυναίκες αυτές να απενοχοποιηθούν για την εργασιακή τους συμβολή στον τομέα, χωρίς αυτό όμως να σημαίνει ότι επιθυμούσαν για τον εαυτό τους αυτήν την εξέλιξη. Συμφώνησαν στο να πουλούν το κορμί τους καθαρά για

βιοποριστικούς λόγους. Έχοντας αντιληφθεί το λόγο για τον οποίο τις μετέφεραν, ίσως από φόβο για τις αντιδράσεις των αφεντικών τους να μην έφερναν αντίρρηση σε αυτό που τους ζητούσαν. Γνώριζαν ότι ήταν ξένες μεταξύ ξένων και δεν θα μπορούσαν να απευθυνθούν στην αστυνομία λόγω χάρη για βοήθεια χωρίς να έχουν στην κατοχή τους τα ταξιδιωτικά τους έγγραφα. Βρισκόταν σε καθεστώς ομηρίας ουσιαστικά και δείχνοντας υπακοή δεν αντιμετώπισαν ακραίες καταστάσεις.

Επιπλέον, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, οι συνθήκες κράτησής τους, δεν είναι τόσο άθλιες και απάνθρωπες, όπως συνήθως παρουσιάζονται σε παρόμοιες περιπτώσεις. Σε αυτό βέβαια ίσως συνηγορεί το γεγονός ότι η μεταφορά αυτών χρονικά έλαβε χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 1990, όταν η δράση των διεθνών δικτύων σωματεμπορίας ήταν σε αρχικό ή και πρώιμο, πολλές φορές, στάδιο καθώς ακόμη ότι οι συγκεκριμένες ήταν από τις τελευταίες Δομινικανές που έφτασαν στην Ελλάδα. Σημειώθηκε προηγουμένως ότι η δράση του δικτύου με συνεργασία τις χώρες της Καραϊβικής έφτασε στο τέλος της έπειτα από το κλείσιμο της εκεί Πρεσβείας.

Ένα ακόμη σημείο άξιο αναφοράς είναι ότι ακραία περιστατικά με τη μορφή βίας απουσιάζουν από τις δύο συγκεκριμένες ιστορίες και έτσι οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι κάθε υπόθεση trafficking είναι διαφορετική και μοναδική. Δεν μπορούμε να πούμε ότι όλες οι γυναίκες που μετακινήθηκαν εκείνη την περίοδο από τον Άγιο Δομίνικο, δεν είχαν πέσει θύματα βίας διότι δεν είναι ένα ασφαλές συμπέρασμα αφού εξετάζουμε μόλις δύο θύματα από τις δεκάδες που έφτασαν στην Ελλάδα.

Ωστόσο, υπήρξαν θύματα εκμετάλλευσης και εξαπάτησης αναφορικά με το είδος εργασίας και τις χρηματικές απολαβές από αυτή. Όπως χιλιάδες ακόμη γυναίκες, έτσι και οι ίδιες δεν γνώριζαν τον τομέα της απασχόλησής τους και οι απολαβές τους ήταν μικρότερες από τις προ-συμφωνημένες. Σε καμία όμως περίπτωση δεν τονίζεται ο πλήρης έλεγχος των οικονομικών τους από τους διακινητές, όπως συνέβη σε πολλές άλλες περιπτώσεις άτυχων γυναικών. Στη συγκεκριμένη περίπτωση τουλάχιστον οι γυναίκες μετακινήθηκαν με τη θέλησή τους και όχι ως πουλημένα κορμιά από τρίτα πρόσωπα. Αυτό σημαίνει ότι τα χρήματα που κέρδιζαν, έστω και λιγότερα από αυτά που είχαν συμφωνήσει, τα είχαν στην κατοχή τους για δική τους προσωπική χρήση.

Όσον αφορά τον υγειονομικό τους έλεγχο, διαπιστώνουμε την ύπαρξη αυτού σε αντίθεση με τις εκτιμήσεις του Λάζου που παρατίθενται στη δική του έρευνα. Σίγουρα ο υγειονομικός έλεγχος, στον οποίο υποβαλλόταν οι γυναίκες, διέφερε σε μεγάλο βαθμό από τον υποχρεωτικό εβδομαδιαίο

έλεγχο των γυναικών της παλαιάς πορνείας, ωστόσο δεν μπορούμε να παραλείψουμε την πραγματοποίησή του. Σαφώς η υγεία των γυναικών αυτών ενδιέφερε σε μεγάλο βαθμό και τους ιδιοκτήτες των μπαρ. Αν μια κοπέλα παρουσίαζε κάποιο πρόβλημα υγείας, αυτό θα είχε αντίκτυπο και στο μαγαζί και κατά συνέπεια και στα κέρδη. Επομένως η υγεία των γυναικών συνδέεται άμεσα με την εύρυθμη λειτουργία του μαγαζιού.

Τέλος, συνειδητοποιούμε ότι η φτώχεια και η εξαθλίωση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής τους, ώθησαν τις Δομινικανές όχι μόνο στην απόφαση να εγκαταλείψουν τον Άγιο Δομίνικο αλλά καθοριστικό ρόλο έπαιξαν στο να παραμείνουν νόμιμα, στην πλειοψηφία τους, στη χώρα μας επιλέγοντας να φτιάξουν από την αρχή τη ζωή τους. Κατάφεραν να επανασυνδεθούν με τα παιδιά τους έπειτα από χρόνια και σήμερα να ζουν και πάλι ως οικογένεια. Πρόκειται για γυναίκες- θύματα, που το κορμί τους αποτέλεσε πόλο έλξης μιας μερίδας πορνοπελατών της δεκαετίας του 1990 και μέσο για την απόκτηση εύκολου χρήματος από τη μεριά των διακινητών τους, οι οποίες όμως δεν παραιτήθηκαν και ξεκινώντας από το μηδέν κατάφεραν σήμερα να είναι ευτυχισμένες.

9. Γενικά Συμπεράσματα

Η αντιμετώπιση και η εξάλειψη του trafficking ενέχει δυσκολίες και απαιτούνται αποτελεσματικές δράσεις προς την κατεύθυνση αυτή. Οι ενέργειες που πρέπει να πραγματοποιηθούν οφείλουν να έχουν ως κεντρικό υποκείμενο τα θύματα trafficking και να διενεργούνται τόσο στις χώρες καταγωγής των θυμάτων όσο και στις χώρες υποδοχής αυτών.

Αρχικά, όσον αφορά τις χώρες από τις οποίες κατάγονται τα θύματα trafficking θα έπρεπε να υπάρχει συνεχής ενημέρωση και γνωστοποίηση του συγκεκριμένου φαινομένου, προκειμένου να είναι υποψιασμένες οι νεαρές κοπέλες πριν αποφασίσουν μία πιθανή μετακίνησή τους. Οφείλουν να γνωρίζουν ότι υπάρχουν επιτήδειοι που παραμονεύουν για την εκμετάλλευσή τους. Ακόμη, από τα κράτη αυτά θα πρέπει να διοργανωθούν καμπάνιες ενημέρωσης με κεντρικό θέμα το trafficking και τις μορφές που παίρνει και παράλληλα να γίνει απομυθοποίηση του ονείρου του δυτικού κόσμου. Επιπλέον, μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος και με τη βοήθεια ημερίδων να γίνει ενημέρωση για την ισότητα των δύο φύλων και τις έμφυλες τάσεις που δημιουργούνται στην αγορά εργασίας.

Στις χώρες υποδοχής των θυμάτων επίσης πρέπει να ληφθούν μέτρα και δραστηριότητες λύσεις και όπως γίνεται αντιληπτό η Ελλάδα χρειάζεται ακόμη δουλειά στον τομέα αυτό. Η αρχή πρέπει να γίνει από τη βάση της εκπαίδευσης όπου με τα κατάλληλα εργαλεία, το παιδί από νεαρή ακόμη ηλικία οφείλει να εξοικειωθεί με το ξένο και το διαφορετικό με στόχο να μειωθούν τα φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας. Εξίσου σημαντικό είναι να αναδιατυπωθεί η θέση της γυναίκας στη σύγχρονη Ελλάδα και να μην υφίσταται διακρίσεις με βάση την καταγωγή της. Από την πλευρά της κοινωνίας, θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η πορνεία είναι ένας κλάδος που εξυπηρετεί τις ανάγκες μιας μερίδας του πληθυσμού και όχι ένα πρόβλημα στο οποίο κλείνουμε τα μάτια μας θεωρώντας ότι δεν μας αφορά. Οι εκστρατείες των ΜΚΟ που γίνονται με στόχο την γνωστοποίηση του φαινομένου τα τελευταία χρόνια ολοένα και αυξάνονται, ωστόσο εμείς οι ίδιοι ως πολίτες θα πρέπει να ευαισθητοποιηθούμε. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή των ξενώνων φιλοξενίας των θυμάτων trafficking. Δυστυχώς όμως πλέον ελάχιστοι συνεχίζουν να λειτουργούν. Κρίνεται αναγκαία η επαναλειτουργία τους και η ίδρυση νέων ώστε να μπορέσουν να φιλοξενηθούν όσο το δυνατόν περισσότερα θύματα.

Στο σημείο αυτό, πρόπον θα ήταν να αναφερθούμε στον άντρα πελάτη. Μία απλή λύση θα ήταν να ποινικοποιηθεί ο πορνοπελάτης χωρίς όμως να γνωρίζουμε κατά πόσο κάτι τέτοιο είναι εφικτό ώστε να καταπολεμηθεί το trafficking. Για το λόγο αυτό σωστό θα ήταν να γίνεται συνεχής ενημέρωση ώστε όλοι να είναι γνώστες του τι ακριβώς συμβαίνει στις ζωές εκείνων των γυναικών που για κάποιους χρησιμεύουν μόνο ως «κάδος» του έντονου ανδρισμού τους. Στο επίκεντρο, λοιπόν, του ενδιαφέροντος θα πρέπει να είναι η γυναίκα-θύμα και μέσω των κατάλληλων αρχών να τις παρέχεται η ψυχολογική βοήθεια που αναζητά καθώς και η ασφαλής διαμονή της στη χώρα μας ή κατά την επιστροφή της στην πατρίδα της.

Τέλος, οι αστυνομικές αρχές της χώρας μας οφείλουν να αποκτήσουν την κατάλληλη γνώση επί του θέματος με διαρκής ενημέρωση. Η συνεργασία με αρμόδιες αρχές του εξωτερικού κρίνεται απαραίτητη για να εντοπιστούν οι καλύτερες δυνατές λύσεις. Στόχος τους θα πρέπει να είναι η πάταξη της παράνομης μετανάστευσης και της διακίνησης γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση καθώς και η αρωγή και αποκατάσταση των θυμάτων της διεθνικής σωματεμπορίας.

Αυτό που απορρέει από την παρούσα μελέτη είναι ότι το trafficking με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών συγκεκριμένα είναι ένα σύνθετο και πολύπλευρο φαινόμενο. Οι διαστάσεις που έχει λάβει είναι τεράστιες και ποικίλλουν. Αναδεικνύεται ως εργασιακό ζήτημα, ως πρόβλημα ηθικής, ως ζήτημα που εξετάζεται από την σκοπιά των φεμινιστριών, παίρνει τη μορφή του οργανωμένου εγκλήματος και παράλληλα συνδέεται άρρηκτα με την μετανάστευση. Ειδικά η σύνδεση που ανάγεται μεταξύ trafficking και μετανάστευσης οδηγεί στο συμπέρασμα ότι εξαιτίας της θηλυκοποίησης της μετανάστευσης έχει εξυπηρετηθεί σε μέγιστο βαθμό η αύξηση των θυμάτων trafficking. Στη σύγχρονη ιστορία της μετανάστευσης ολοένα και περισσότερες γυναίκες σημειώνεται να μεταναστεύουν μόνες, γεγονός που δεν συνέβαινε τα προηγούμενα χρόνια, με αποτέλεσμα τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας να αυξάνουν τη δράση τους μέσω της αλλαγής αυτής.

Ένα αξιοσημείωτο κομμάτι της έρευνας είναι οι εσωτερικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στον πορνικό τομέα της Ελλάδας και οι διαφορές που σημειώνονται ανάμεσα στις δεκαετίες. Από την ελληνίδα νόμιμη πόρνη και την δημογραφική πορνεία, η ελληνική κοινωνία έρχεται αντιμέτωπη με ραγδαίες εξελίξεις. Εξελίξεις που δεν γνωρίζουμε αν είναι εφικτό να τις υποστεί, με αποτέλεσμα να γυρνά την πλάτη στη νέα πραγματικότητα. Από την άλλη, υπήρχε η ανάλογη πορνική πελατεία που επιζητούσε αυτήν την

αλλαγή. Ουσιαστικά πρόκειται για μια κοινωνία χωρισμένη σε δύο κόσμους, η μία αποτυπώνεται με τη μορφή της έντιμης οικογένειας και από την άλλη ο άντρας πελάτης που αναζητά συχνά διεξόδους να διοχετεύσει τις σεξουαλικές του επιθυμίες.

Η κατάσταση αυτή εξυπηρετεί τα διεθνή δίκτυα σωματεμπόρων, τα οποία αντιλήφθησαν άμεσα τις νέες ανάγκες της πορνικής αγοράς και έδρασαν με τον ανάλογο τρόπο. Τα αποτελέσματα της κατάστασης αυτής είναι ετησίως χιλιάδες γυναίκες να περνούν παράνομα ή νόμιμα τα σύνορα του ελληνικού κράτους, με ή χωρίς τη συγκατάθεσή τους, με το όνειρο να ζήσουν μια καλύτερη ζωή. Αντί αυτού οι συνθήκες που βιώνουν αγγίζουν τα όρια της εξαθλίωσης. Περιστατικά βίας, ξυλοδαρμοί και εξαπάτηση είναι τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η σύγχρονη εκδιδόμενη. Το προφίλ της πόρνης που κυριαρχεί στην Ελλάδα από το 1980 και έπειτα δε φέρει κανένα κοινό σημείο με την πόρνη της παλαιάς πορνείας, με αποτέλεσμα η θέση της δεύτερης να περιορίζεται.

Όπως διαπιστώσαμε και μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, όλες οι ιστορίες δεν έχουν την ίδια αρχή, μέση και τέλος. Οι συγκεκριμένες γυναίκες από τον Άγιο Δομνίκο είχαν να μας αφηγηθούν μια ιστορία ζωής με αίσιο τέλος και σχεδόν ανύπαρκτα σκοτεινά σημεία. Κατάφεραν να ορθοποδήσουν και να κερδίσουν την αξιοπρέπειά τους και τώρα να είναι ευτυχισμένες. Πόσα όμως από τα θύματα του trafficking μπορούν να το πουν αυτό; Κατά την ταπεινή μου άποψη, ελάχιστα. Οι γυναίκες που έχουν υποστεί βία σε έντονο βαθμό χρειάζονται ουσιαστική βοήθεια και σταδιακή επανένταξη στην κοινωνία και είναι αμφίβολο για το αν μπορεί η χώρα μας να ανταποκριθεί σε ένα τέτοιο έργο. Επιβάλλεται η συμμετοχή πολλών και διαφορετικών φορέων που θα έχουν ως κύριο μέλημα τη γυναίκα- θύμα και η συνεργασία με φορείς του εξωτερικού κρίνεται αναγκαία προκειμένου να εντοπιστεί η πηγή του προβλήματος και να δημιουργηθούν λύσεις επί τούτου.

Το trafficking είναι μία από τις πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις παγκοσμίως που ετησίως τα κέρδη της μετρώνται σε πολλά δισεκατομμύρια. Δεν παύει όμως να είναι μια επιχείρηση που καταπατά τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και αντιλαμβάνεται τη γυναίκα ως αντικείμενο σεξουαλικής ευχαρίστησης χωρίς η ίδια να έχει λόγο για το σώμα της. Η νέα «εποχή του κρεοπωλείου» διαδραματίζεται σε έντονο βαθμό στα αστικά κέντρα της χώρας μας και εμείς ως πολίτες συνεχίζουμε να αναφερόμαστε στην πορνεία ακόμα ως ζήτημα ταμπού.

10. Αντί επιλόγου

Ο λόγος για την ισότητα μεταξύ των δύο φύλων παύει να έχει ουσία και νόημα όταν ετησίως εκτιμάται ότι μετακινούνται περίπου 500.000 γυναίκες με σκοπό να εξυπηρετήσουν τις πορνικές αγορές των χωρών του δυτικού κόσμου. Η γυναίκα εκλαμβάνεται ως άψυχο αντικείμενο που εξυπηρετεί μόνο τις όποιες σεξουαλικές επιθυμίες του εκάστοτε πελάτη. Ένα σώμα χωρίς φωνή για να διεκδικήσει την ελευθερία της. Η μοίρα της είναι καθορισμένη και το τέλος της άγνωστο.

Ωστόσο, δεν πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι πολλές γυναίκες βρήκαν τη δύναμη να ξεφύγουν από το καθεστώς ομηρίας που ήταν αναγκασμένες να ζουν. Το ζητούμενο είναι όλες οι γυναίκες- θύματα να καταφέρουν να ζήσουν τη ζωή που ονειρεύτηκαν στη χώρα υποδοχής ή στην πατρίδα τους.

Για να μπορούμε να κάνουμε λόγο για την καταπολέμηση του trafficking, θα πρέπει οι πάσης φύσεως εκστρατείες που διοργανώνονται να έχουν ως κύριο υποκείμενο μελέτης την εκδιδόμενη γυναίκα και την πάταξη του φαινομένου. Μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να ελπίσουμε ότι η παράνομη διακίνηση των γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση θα αρχίσει να φθίρεται.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσσα

- «Ο ευρωπαϊκός διαπολιτισμικός χώρος εργασίας», 2007, Ελληνικό Περιφερειακό Αναπτυξιακό Κέντρο, Αθήνα
- «Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα», 2005, Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής
- «Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης Ι.Α.Π.Α.Δ., Τελική Αναθεωρημένη Έκθεση 15 Νοεμβρίου 2004, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
- Αμπατζή Λιόπη, «Προσεγγίζοντας το φαινόμενο trafficking», 2008, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα
- ΕΚΚΕ- Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, «Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας» 2003-2004, Αθήνα
- Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, Απογραφή του πληθυσμού 2001
- Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2013
- Ζωγραφάκης Σταύρος, Κασίμης Χαράλαμπος, «Ελληνική οικονομία και μετανάστες: Χτες..σήμερα..αύριο»
- Ηλέκτρα Πετράκου και Ercan Tatlidil , 2003, «Διαστάσεις της Γυναικείας Μετανάστευσης στην ΕΕ και την Ελλάδα» στο «Ελληνοτουρκικές Προσεγγίσεις: Ανακαλύπτοντας τον κοινωνικοοικονομικό ρόλο της γυναίκας» Tatlidil E. Και Φώκιαλη Π. (επιμ.), Τόμος Ι, 2003, Αθήνα: Ατραπός
- Ιωσιφίδης Θεόδωρος, Σπυριδάκης Μάνος (επιμ.), «Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα, Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων, 2006, εκδ.: Κριτική, Αθήνα

- Καβουνίδα Τζένη, «Οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών», 2003, Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε., Έρευνες Νο 1
- Καρύδης Βασίλης, «Όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα. Ηθικοί Πανικοί, Ποινική Δικαιοσύνη», Σειρά: «Media και Έγκλημα», 2010, εκδ.: Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα
- Λαζαρή Ντίνα, Λαλιώτου Ιωάννα, «Σωματεμπορία Γυναικών, Πορνεία, Σεξουαλική Εκμετάλλευση» Επισκόπηση- καταγραφή ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, 2001, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα
- Λάζος Γρηγόρης, «Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στη Σύγχρονη Ελλάδα 1. Η εκδιδόμενη», 2001, εκδ.: Καστανιώτη, Αθήνα
- Λάζος Γρηγόρης, «Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στη Σύγχρονη Ελλάδα 2. Ο πελάτης», 2002, εκδ.: Καστανιώτη, Αθήνα
- Λιανός Θεόδωρος, «Σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική διερεύνηση», 2003, Μελέτες 51, ΚΕΠΕ, Αθήνα
- Μαράτου- Αλιμπραντή, «Η γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα. Τα ευρήματα της πανελληνίας έρευνας του Κ.Ε.Θ.Ι.» 2007, Κ.Ε.Θ.Ι., Αθήνα
- Μπάγκαβος Χρήστος, Παπαδοπούλου Δέσποινα (επιμ.), «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», 2006, εκδ.: Gutenberg, Αθήνα
- Μπάγκαβος Χρήστος, Παπαδοπούλου Δέσποινα, Συμεωνάκη Μαρία (επιμ.), «Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα», Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ, Πάντειο Πανεπιστήμιο ΚΕΚΜΟΚΟΠ, Αθήνα
- Μπιτζανάκη Όλγα, «Σωματεμπορία, πορνεία και σεξουαλική εκμετάλλευση. Μετανάστευση, σεξουαλικότητα και παγκοσμιοποίηση», 2003, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

- Ξηρχουλάκης Παναγιώτης, Κουρλιούρος Ηλίας, «Τοπικές αγορές εργασίας και μετανάστευση: θεωρητικές και εμπειρικές διαστάσεις της συμβολής των μεταναστών στην τοπική ανάπτυξη
- Παπαγεωργίου Νίκη, Τσιρώνης Χρήστος, «Φύλο, μετανάστευση και οικονομική κρίση στην Ελλάδα: η τρέχουσα συζήτηση», 2013
- Στρατουδάκη Χαρά, «Έρευνες για τους μετανάστες στην Ελλάδα, Ερευνητικές εμμονές και εκκρεμότητες», 2008, Κείμενα Εργασίας, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα
- Τσακλάγκανου Γεωργία, «Η διεθνική σωματεμπορία- Trafficking», 2001, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα

Ξενόγλωσση

- Lazaridis Gabriella, «Trafficking and prostitution: The growing exploitation of migrant women in Greece», 2001, European Journal of Women's Studies.
- Lianos Theodore, Sarris Alexander, Katseli Louka, «Illegal immigration and local Labour Markets: The case of Northern Greece», 1996, International Organisation of Migration.
- Lyberaki A. and Maroukis Th., «Albanian immigrants in Athens: new survey evidence on employment and integration, 2005, Journal of Southeast European and Black Sea studies.
- Maratou-Alipranti, L and R. Fakiolas, «The lonely path of migrant women in Greece». The Greek Review of Social Research, Special Issue "Gender and International Migration: Focus on Greece, E. Tastsoglou and L. Maratou-Alipranti, Editors.2003, No 110A.
- Salt J and Stein J, «Migration as a business: the case of trafficking», 1997, International migration.
- Sutherland Kate, «Work, sex and sex-work: competing feminist discourses on the international sex trade», 2004, Osgoode Hall Law School.

Διαδίκτυο

- www.astynomia.gr
- www.indeepanalysis.gr
- www.socialpolicy.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1η Συνέντευξη

Ερώτηση: Πότε ήρθατε στην Ελλάδα;

Απάντηση: Στις αρχές της δεκαετίας του 90.

Ερώτηση: Από πού ήρθατε;

Απάντηση: Από τον Άγιο Δομίνικο. Και το πρώτο μαγαζι που δούλεψα ήταν στην Λάρισα.

Ερώτηση: Τι ηλικία είχατε όταν ήρθατε στην Ελλάδα;

Απάντηση: Εγώ τότε ήμουν 24 χρονών.

Ερώτηση: Θέλατε να φύγετε από τον Δομίνικο;

Απάντηση: Ήθελα να φύγω για μια καλύτερη ζωή. Δεν ήξερα όμως γιατί μας προόριζαν. Αλλά ήθελα να φύγω από τη φτώχεια.

Ερώτηση: Πήγατε σε άλλη χώρα ή ήρθατε κατ' ευθείαν στην Ελλάδα;

Απάντηση: Κατ' ευθείαν εδώ.

Ερώτηση: Πόσες γυναίκες ταξιδεύατε μαζί τότε;

Απάντηση: Τότε, το μπαλέτο που ήρθαμε πρέπει να ήμασταν γύρω στις δέκα γυναίκες.

Ερώτηση: Με ποιόν τρόπο ήρθατε στην Ελλάδα;

Απάντηση: Αυτός που μας έφερε ήταν παντρεμένος με μια Δομινικανή και αυτοί είχαν ένα γραφείο που έστελνε γυναίκες από τον Δομίνικο. Εντάξει..για αυτόν δεν μπορώ να πω..Μπορώ να πω ότι έπεσα σε καλά χέρια γιατί δεν μας εκμεταλλεύτηκε..απλά αυτός έκανε την επαφή για να μπορέσουμε να ταξιδέψουμε. Να μας βάλει να κάνουμε βίζιτα, όχι. Ποτέ, ποτέ. Κονσομασιόν ναι, εκεί με τα ποτά και αυτά που δεν ξέραμε και με τον χορό.

Ερώτηση: Όταν ξεκινήσατε το ταξίδι σας, τα ταξιδιωτικά σας έγγραφα και όλα σας τα χαρτιά τα είχατε εσείς;

Απάντηση: Όχι αυτοί μας τα κρατούσαν.

Ερώτηση: Πως καταφέρατε να τα πάρετε πίσω;

Απάντηση: Αυτοί, αν θέλουν σου βγάζουν άλλα χαρτιά. Εγώ ήμουν τυχερή που ήρθα κανονικά με τα δικά μου. Από την πρώτη μέρα που δούλεψα γνώρισα τον Αποστόλη, τον πρώην άντρα μου, και κολλήσαμε. Στην αρχή βέβαια μιλούσαμε με νοήματα γιατί εγώ δεν ήξερα να μιλάω ελληνικά. Και αφού τα συμφωνήσαμε με τον Αποστόλη, μου έστειλε η μάνα μου χαρτί από τον Δομίνικο, κάτι σαν πιστοποιητικό γέννησης, και έτσι παντρευτήκαμε. Δηλαδή τότε δεν ζητούσαν για το γάμο διαβατήριο και τέτοια.

Ερώτηση: Τα ταξιδιωτικά σας έγγραφα έχετε καταφέρει να τα πάρετε πίσω;

Απάντηση: Ναι, ναι πήγα και τα πήρα μετά. Αφού είχα παντρευτεί, δεν μπορούσε να κάνει τίποτα.

Ερώτηση: Επίσης, θα ήθελα να σας ρωτήσω αν σας ζήτησαν ποτέ κάποιο χρηματικό ποσό για τη μεταφορά σας..

Απάντηση: Δεν ξέρω τώρα πια πως γίνεται..Εμάς αυτός στο μαγαζί μας πλήρωνε. Δεν είχαμε παράπονο από αυτό. Το μόνο που δεν ξέραμε τότε ήταν για τι είδους δουλειά μας έφεραν. Ούτε ποτέ άκουσα κάποια κοπέλα να μας πει κάτι τέτοιο. Ακουστά μόνο τέτοια περιστατικά, όχι όμως να γνωρίσω κάποια κοπέλα.

Ερώτηση: Εσείς, όταν παντρευτήκατε, σταματήσατε από τη δουλειά;

Απάντηση: Ναι την ίδια κιόλας μέρα.

Ερώτηση: Δεν σας ενόχλησε ποτέ ξανά κάποιος από τη δουλειά;

Απάντηση: Όχι, όχι, όχι. Κανένας. Όταν είπαμε ότι θα παντρευτούμε, πήγα σε έναν δικηγόρο και μου είπε ότι χρειάζομαι το πιστοποιητικό γέννησης και μία δήλωση που να λέει ότι δεν έχω δικαστεί. Μου τα έστειλε η μάνα μου από τον Δομίνικο και κάναμε πρώτα τον πολιτικό γάμο και μετά τον θρησκευτικό. Μόλις κάναμε τον πολιτικό, πήγα στο αφεντικό το χαρτί, που είχαμε παντρευτεί, και μου έδωσε αμέσως το διαβατήριό μου. Δεν είχα κανένα θέμα.

Ερώτηση: Είστε πολύ τυχερή απ' ότι καταλαβαίνω. Σε σχέση με ότι έχω διαβάσει, η δική σας ιστορία είναι ευχάριστη.

Απάντηση: Είχα ακούσει για μια ιστορία που τις κοπέλες τις είχαν κλειδωμένες σε ένα διαμέρισμα εδώ στη Λάρισα. Αυτές οι πιο πολλές είναι από τα Βαλκάνια. Εμείς τότε δεν είχαμε τέτοια θέματα. Εμείς τότε το γλεντούσαμε να σου πω την αλήθεια. Δηλαδή μέναμε στο ξενοδοχείο, πηγαίναμε στη δουλειά και μετά τη δουλειά πηγαίναμε όλοι μαζί στα μπουζούκια. Δεν είχαμε αυτό το «δεν μπορείτε να βγείτε» και άλλα τέτοια.

Ερώτηση: Αν κάποια κοπέλα δεν ήθελε να συνεχίσει με κάποιον πελάτη, το δεχόταν το αφεντικό;

Απάντηση: Το αφεντικό μας πίεζε. Το αφεντικό που δουλεύαμε, όχι το embressario. Το αφεντικό που μας πλήρωνε. Έπρεπε να καθίσουμε.

Ερώτηση: Οι γυναίκες που δουλεύατε μαζί, από πού ήταν;

Απάντηση: Το μπαλέτο που ήρθαμε εμείς ήταν από τον Άγιο Δομίνικο. Τότε, που ήρθα εγώ, τη δεκαετία του 90, έκλεισαν τα σύνορα και δεν μπορούσαν να φέρουν άλλες γυναίκες από εκεί κάτω, από τον Άγιο Δομίνικο. Μετά, άρχισαν να φέρνουν από αλλού, Ρωσία, Ουκρανία, Πολωνία, Τσεχία.

Ερώτηση: Έχετε ακούσει κάποιο άλλο ακραίο περιστατικό;

Απάντηση: Είχα ακούσει για μια κοπέλα, πιτσιρικά ήταν, από την Ρουμανία. Λέγαν ότι την είχαν κλειδωμένη σε ένα διαμέρισμα και ότι την αγόρασε ένας που είχε μαγαζί για 6,000 ευρώ. Αλλά εγώ δεν την ήξερα, ούτε έχω δουλέψει με τέτοιες κοπέλες που να έχουν περάσει όλο αυτό. Όπως σου είπα και πριν, εμείς δεν είχαμε ζήσει τέτοια πράγματα. Εμείς ήρθαμε [ρ'ωτα εδώ στη Λάρισα, μας πήγαν στο ξενοδοχείο, μετά μας πήγαν για κάποιες μέρες στη Λιβαδειά, μετά τη Λιβαδειά μας πήγαν στα Φιλιατρά στην Καλαμάτα. Για λίγες μέρες σε κάθε πόλη.

Ερώτηση: Αυτά τα ταξίδια ποιος τα κανόνιζε;

Απάντηση: Αυτά τα ταξίδια τα κανόνιζε ο embressario, δηλαδή δεν σε άφηνε πολλές μέρες σε ένα μαγαζί. Το μόνο μαγαζί που δουλέψαμε τον περισσότερο καιρό ήταν εδώ στη Λάρισα. Αυτό το έκανε για δύο λόγους, για να δει σε ποια πόλη το μπαλέτο μας θα έχει καλύτερη απήχηση (γιατί χορεύαμε κανονικά για να τραβήξουμε κόσμο) και για να μην μας μαθαίνει και μας βαριέται ο κόσμος. Αυτή τη δουλειά την έκανε το γραφείο που μας

είχε φέρει από τον Άγιο Δομίνικο. Αναλάμβανε να μας πάει με δικό του αυτοκίνητο σε κάθε πόλη και μετά έπαιρνε ποσοστό από το αφεντικό στο μαγαζί.

Ερώτηση: Οι άλλες γυναίκες που δουλεύατε μαζί;

Απάντηση: Οι περισσότερες που είχαμε έρθει τότε, παντρευτήκανε εδώ και έχουν μείνει. Είμαστε τώρα σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας.

Ερώτηση: Έχετε σκεφτεί να γυρίσετε πίσω στον Άγιο Δομίνικο;

Απάντηση: Μένω εδώ τόσα χρόνια..Δεν μπορώ να γυρίσω τώρα πια. Έχω φτιάξει εδώ τη ζωή μου. Έχουν έρθει εδώ και τα παιδιά μου. Πηγαίνω όμως, όποτε μπορώ..

Σας ευχαριστώ πολύ.

2^η Συνέντευξη

Ερώτηση: Θα ήθελα να μου πείτε την ιστορία σας, πώς ξεκινήσατε από τον Άγιο Δομίνικο, με ποιόν τρόπο έχετε έρθει. Θα ήθελα να ακούσω όλη την ιστορία σας από την αρχή.

Απάντηση: Αυτό έγινε πριν από 24 χρόνια, το 1991. Τότε τα πράγματα ήταν πολύ δύσκολα στον Δομίνικο και ακόμα είναι και οι άντρες απλά.. Τώρα τα πράγματα έχουν εξελιχθεί τόσο πολύ που οι γυναίκες δεν αναγκάζονται να φύγουν από εκεί. Μετά..εγώ είχα δύο παιδιά και οι άντρες εκεί είναι τόσο ανεύθυνοι.

Ερώτηση: Ο πατέρας των παιδιών σας;

Απάντηση: Δεν ήμασταν μαζί όταν πήρα την απόφαση να έρθω εδώ. Αν είχα έναν άντρα που θα με βοηθούσε με τα παιδιά, δεν θα είχα φύγει ποτέ. Ή αν στον Δομίνικο θα μπορούσα να ζω με κάποιες ανέσεις, όπως ζω εδώ, δεν θα έφευγα από εκεί.

Ερώτηση: Κάποιος άντρας στον Δομίνικο μπορεί να εκμεταλλευτεί την ίδια του τη γυναίκα;

Απάντηση: Όχι, όχι. Αυτό όχι δεν γίνεται. Εγώ απλά δούλευα σε ένα μαγαζί, μαγαζί με ρούχα, με Ισπανούς, αλλά τα λεφτά που έβγαζα δεν ήταν αρκετά. Δεν μου φτάναν. Είχα και δύο παιδιά, έπρεπε να συντηρήσω και μένα. Τα παιδιά τα είχε η μάνα μου στο χωριό και εγώ αναγκαστικά ήμουν στην πόλη. Ήμουν γύρω στα 300 χιλιόμετρα μακριά. Και τότε.. Μια μέρα στο μαγαζί ήρθε μία γυναίκα και με ρώτησε αν ήθελα να έρθω εδώ στην Ελλάδα και της είπα: «Ναι». Εξάλλου δεν είχα τίποτα να χάσω..

Ερώτηση: Τα παιδιά σας;

Απάντηση: Πήγαινα μία φορά το εξάμηνο και τα έβλεπα και καθόμουν δύο ή και τρεις μήνες. Μετά αποφάσισαν και τα παιδιά να έρθουν στην Ελλάδα. Η κόρη μου όμως αποφάσισε να παντρευτεί μικρή και τώρα μένει στη Νέα Υόρκη. Τώρα είναι 26 χρονών και ο γιός μου 27.

Ερώτηση: Γνωρίζουν την ιστορία σας;

Απάντηση: Όχι με λεπτομέρειες. Ξέρουν.. Η κόρη μου ξέρει περισσότερα.. Εμείς οι γυναίκες ματαξύ μας.. Ο γιός μου όμως δεν ξέρει

λεπτομέρειες. Ξέρει ότι δούλευα βράδυ, αλλά δεν ξέρει ότι είχε να κάνει με άντρες. Και δεν θέλω να τα μάθει κιόλας. Αν του τα έλεγα, θα με καταλάβαινε, δεν θέλω όμως εγώ να του τα πω. Η κόρη μου σχεδόν ξέρει και δεν έχει και κανένα πρόβλημα. Ίσα- ίσα που μου είχε πεί: «Mommy να σου πώ κάτι; Και εγώ θα το 'κανα!»

Ερώτηση: Όταν σας είπαν να έρθετε στην Ελλάδα, σας είχαν πεί γιατί είδους δουλειά πρόκειται;

Απάντηση: Κοιτάξτε.. Πώς να σας πω.. Μπορεί και να μου το είπε, εγώ στο μυαλό μου δεν κατάλαβα τι μου έλεγε. Το μόνο που θυμάμαι είναι που μου είπε: «Σήκωσε τη μπλούζα σου.» Ήταν να έρθει μια άλλη κοπέλα. Αλλά.. τώρα που βάζω τα πράγματα στη σειρά, καταλαβαίνω.. Η κοπέλα είχε Aids, και μου είπε εμένα: «Θέλεις να ρθεις εσύ στη θέση της;». Εγώ επειδή δεν είχα τίποτα να χάσω, της είπα το ναι. Και απλά μου ζήτησε να σηκώσω τη μπλούζα για να με δει και μου λέει τότε: «Θα ρθεις, να βρεις 5,000 πέσος και θα ρθεις». Και τότε τη ρώτησα: «Και τι δουλειά θα κάνω;» και εκείνη μου είπε στα Ισπανικά: «Δεν ξέρεις;». Αλλά εμένα δεν μου ήρθε στο μυαλό. Με τη χαρά που είχα που θα έφευγα..

Ερώτηση: Για ποιο λόγο θέλατε να φύγετε από τον Άγιο Δομίνικο;

Απάντηση: Γιατί εκεί υπάρχει μόνο φτώχεια...

Ερώτηση: Και παίρνετε την απόφαση να έρθετε στην Ελλάδα. Ήρθαν και τα παιδιά μαζί σας;

Απάντηση: Όχι, μόνη μου.. Μετά από εκεί άρχισαν όλα. Δούλευα βράδυ σε ένα μαγαζί, μας είχανε για τους άντρες.

Ερώτηση: Οι άλλες οι κοπέλες που δουλεύατε μαζί στο μαγαζί, από πού ήταν;

Απάντηση: Σε μαγαζιά που δουλεύανε κοπέλες από τον Δομίνικο, ήταν μόνο κοπέλες από τον Δομίνικο. Μετά από δύο- τρία χρόνια άρχισαν να έρχονται από Βουλγαρία, Ρουμανία, αλλά πρώτα είχαν έρθει οι Ρωσίδες.

Ερώτηση: Το κλίμα στο μαγαζί πώς ήταν;

Απάντηση: Να σας πω κάτι; Μπορεί να σας φανεί λίγο περίεργο.. Εμείς το διασκεδάσαμε. Το μόνο δύσκολο ήταν όταν έπρεπε να βγούμε έξω με κάποιον άντρα. Ήμασταν στο μαγαζί με τα κορίτσια και κάναμε και χαβαλέ

και αυτά, το άλλο ήταν δύσκολο.. Μέναμε και όλες μαζί σε ξενοδοχείο που μας νοίκιαζε το αφεντικό από το μαγαζί.

Ερώτηση: Από τη στιγμή που σας διάλεγε ένας πελάτης, ήταν υποχρεωτικό να βγείτε μαζί του;

Απάντηση: Ναι..Κοιτάχτε.. Δεν ξέρω τι να σας πω τώρα..Από τη στιγμή που ξέραμε ότι έπρεπε να κάνουμε αυτή τη δουλειά..Δεν μπορώ να πω ότι μας χτυπάγανε..Μας λέγανε: «Θα βγεις με αυτόν τον πελάτη» και μείς βγαίναμε. Ήταν σαν μία συμφωνία μεταξύ μας που εμείς όμως δεν είχαμε υπογράψει. Τόσα ξέραμε, τόσα κάναμε. Και να σας πώ και το άλλο; Υπάρχουν και μαγαζιά που έχουν κοπέλες που βγαίνουν με άντρες και κοπέλες που δεν βγαίνουν. Μπορεί μία κοπέλα να έφευγε με κάποιον πελάτη μετά το τέλος της δουλειάς. Δεν μπορούσε να της πεί το αφεντικό: «Γιατί βγαίνεις;» για παράδειγμα. Ίσα- ίσα, πολλές φορές δεν ήθελαν να πάμε οι γυναίκες, γιατί λέγανε ότι χαλάει ο πελάτης. Δηλαδή μας έλεγαν: «Σε πληρώνω κανονικά και όταν πας να φύγεις με κάποιον πελάτη και έχεις άλλους τρεις πελάτες που είναι στο μαγαζί για σένα, τότε δεν θα τους χάσεις;». Και θα χαλάσει και το μαγαζί.

Ερώτηση: Το αφεντικό σας πλήρωνε κανονικά;

Απάντηση: Ναι, κανονικά. Γι' αυτό δεν είχαμε κανένα παράπονο. Ούτε μας χτύπησε καμιά φορά, ούτε ξέρω και καμιά που να την είχαν χτυπήσει, ούτε.. Δεν θέλω τώρα να λέω πράγματα, που μπορεί στα αυτιά σας να ακούγονται όμορφα, αλλά ούτε είδα καμιά φίλη μου που να την χτύπησαν, όλα κανονικά.. Ίσως εμείς ήμασταν ήρεμες, ίσως εμείς ήμασταν υπάκουες. Ξέρω εγώ; Δεν ξέρω.. Δεν μπορώ να πω. Μπορεί να έτυχαν σε άλλου τύπου ανθρώπους πάλι.

Ερώτηση: Τα μαγαζιά που δουλεύατε συνεργαζόταν με κάποιο γραφείο που έφερνε τις γυναίκες από το εξωτερικό;

Απάντηση: Όχι, εκεί δεν είχαν γραφεία. Εκεί, τότε, ήταν μία που ήταν παντρεμένη με Έλληνα και είχε έρθει εδώ. Το πώς είχε έρθει εδώ δεν μπορώ να το ξέρω, μπορεί να ήταν από τις πρώτες που είχαν έρθει. Και αυτοί είχαν τα μαγαζιά εδώ. Και επειδή αυτοί ήταν εδώ, είχαν βάλει τους γονείς εκεί να ψάχνουν για κοπέλες. Δεν ήταν από γραφείο εκεί. Ίσα-ίσα γι' αυτό έκλεισε το προξενείο που είχαμε εμείς γιατί έκαναν παράπονο ότι φεύγουν οι γυναίκες και τα κορίτσια.

Ερώτηση: Τα ταξιδιωτικά σας έγγραφα τα είχατε εσείς;

Απάντηση: Όχι, τα είχαν αυτοί που μας έφεραν εδώ.

Ερώτηση: Και πότε τα πήρατε εσείς στα χέρια σας;

Απάντηση: Όταν φύγαμε..

Ερώτηση: Σταματήσατε δηλαδή την δουλειά;

Απάντηση: Όχι. Εγώ ήρθα, έμεινα 7 μήνες και έφυγα. Γύρισα πίσω.. Υπήρχε κάποιος που με είχε γνωρίσει και επειδή δεν μπορούσε ο ίδιος να έρθει στο Δομίνικο να με πάρει, έστειλε κάποιον να με παντρευτεί και ήρθα στην Ελλάδα πάλι.

Ερώτηση: Επομένως είχατε παντρευτεί κάποιον Έλληνα..

Απάντηση: Όχι.. Γνώρισα κάποιον που ήταν ήδη παντρεμένος και είχε και πολλά χρήματα.. Αλλά αυτός δεν μπορούσε να χωρίσει. Ίσως να μην ήταν τότε τόσο εύκολο το να χωρίσεις. Και έστειλε κάποιον στο Δομίνικο και με παντρεύτηκε και ήρθα πίσω.

Ερώτηση: Αυτό έγινε για να μπορέσετε να ξανά έρθετε στην Ελλάδα;

Απάντηση: Ναι.. Αν και μπορούσα να ξανά έρθω με τον ίδιο τρόπο, όπως στην προηγούμενη φορά, αλλά δεν ήθελα γιατί θα έπρεπε να γυρίσω και στο μαγαζί. Γιατί ξέχασα να σας πω αυτό.. Εγώ δεν δούλευα πολύ καιρό.. Δούλευα γύρω στους 3 μήνες.. Μετά αυτός ο κύριος, που σας είπα, μου βρήκε σπίτι, μου πλήρωνε το σπίτι, τα πάντα, τα έξοδά μου, όλα..

Ερώτηση: Όταν είπατε στο μαγαζί ότι θέλετε να σταματήσετε, αντιμετωπίσατε κάποιο πρόβλημα;

Απάντηση: Όχι, όχι. Εκεί δεν υπήρχαν άνθρωποι που θα μας έλεγαν όχι. Εφ' όσον, θα περνούσε το διάστημα που έπρεπε, γιατί αυτοί μας έδιναν τη visa για έξι μήνες, και μετά έπρεπε να φύγουμε. Πέντε- έξι μέρες πριν τελειώσει το εξάμηνο, πήγε η ίδια η αστυνομία στο ξενοδοχείο που μέναμε και είπε στις κοπέλες ότι έπρεπε να φύγουν. Εντάξει, οι περισσότερες έφυγαν. Κάποιες μείναμε πίσω και μας έφεραν τα διαβατήριά μας και μας έστειλαν στο αεροδρόμιο και φύγαμε.

Ερώτηση: Θυμάστε κάποιο περιστατικό με άσχημη συμπεριφορά;

Απάντηση: Να δέρνουν κορίτσια και τέτοια; Όχι.. Εγώ δούλεψα σε δύο μαγαζιά. Στη Βέροια και στα Γρεβενά. Αυτός που είχε το μαγαζί στα Γρεβενά, ο Φώτης, ήταν ψυχούλα. Αλήθεια, πάρα πολύ καλός. Με πελάτες μερικές φορές, υπήρχαν περιστατικά. Αλλά μπορεί να είχαν πιεί κιόλας, γι' αυτό..

Ερώτηση: Όταν ήρθατε στην Ελλάδα και καταλάβατε για τι δουλειά πρόκειται, το μετανιώσατε που φύγατε από τη χώρα σας;

Απάντηση: Κοιτάξτε..επειδή σας είπα ότι δεν δούλεψα πάρα πολύ καιρό.. Όχι, αλήθεια..Μπορεί να ήταν κάτι, που δεν ήταν ούτε στο πρόγραμμά μου ούτε στα όνειρά μου να κάνω, αλλά δεν ένιωσα και ούτε τώρα νιώθω τύψεις. Ένιωσα μόνο ότι μας εκμεταλλεύτηκαν που δεν μας είπαν τι δουλειά έπρεπε εμείς να κάνουμε. Και όχι μόνο μας εκμεταλλεύτηκαν σε αυτό. Εγώ μετά έμαθα ότι στα χαρτιά έγραφαν άλλα ποσά και άλλα λεφτά πήραμε εμείς στο τέλος της δουλειάς. Αλλά εγώ δούλεψα και μόνο τρεις μήνες. Μετά αυτός ο κύριος, που σας είπα, μου νοίκιασε δικό μου σπίτι, μου έδινε για τα έξοδά μου είχα και τις φίλες μου και ερχόταν και αυτές στο σπίτι μου. Αλλά εγώ γύρισα στον Άγιο Δομίνικο τον Μάιο και μετά αυτός έστειλε τον Ιούνιο αυτόν τον δικό του για να με παντρευτεί και να με φέρει πίσω στην Ελλάδα. Απλά κάναμε έναν λευκό γάμο. Αλλά και ούτε με τον άλλον παντρευτήκαμε μετά. Απλά ήμασταν μαζί πέντε χρόνια, μου είχε υποσχεθεί ότι θα χωρίσει και μετά όταν είδα ότι δεν υπήρχε περίπτωση να χωρίσει.. Πρώτα απ' όλα δεν θα χώριζε γιατί ήταν πολύ πλούσιος.. Όχι ότι δεν με αγαπούσε..Απλά έβαζε το χρήμα πάνω απ' όλα. Και μετά τον χώρισα εγώ. Όχι ότι θα σκεφτόταν ότι εγώ δούλευα σε τέτοια μαγαζιά και ντρεπόταν για μένα. Γι' αυτόν τα λεφτά ήταν πάνω από οτιδήποτε.

Ερώτηση: Σας παρουσίαζαν την Ελλάδα ως τη χώρα που θα μπορούσατε να βγάλετε πολλά χρήματα;

Απάντηση: Όχι, απλά εμείς θέλαμε να φύγουμε. Ήταν δύσκολα τα πράγματα, ήταν δύσκολα..Ίσα- ίσα η Ελλάδα δεν ήταν και πολύ γνωστή σε μας εκεί κάτω. Ήταν γνωστή λόγω των σχολείων. Εγώ την ήξερα επειδή τελείωσα όλο το σχολείο. Ήξερα για τον Πλάτωνα, τον Οδυσσέα, την Ιλιάδα, τα πάντα..Την ποίηση, όλα αυτά για τον Μέγα Αλέξανδρο. Όλη η οικογένειά μου και πολλοί φίλοι μου έχουμε ελληνικά ονόματα. Πιο πολύ από το σχολείο ξέραμε για την Ελλάδα. Δεν ξέραμε την Ελλάδα σα μια χώρα που θα μας πρόσφερε τόσα πολλά, όπως η Αμερική. Απλά εμείς δεν μπορούσαμε να

πάμε έτσι εύκολα κάπου αλλού τότε. Και τώρα να μου λέγανε να φύγω από την Ελλάδα, δεν θα το έκανα. Είμαι τόσα χρόνια εδώ.

Ερώτηση: Τώρα είστε παντρεμένη;

Απάντηση: Ναι και είμαι ευτυχισμένη..Είμαι πολύ καλά..Εγώ πιστεύω ότι εμείς οι Δομινικάνες, είμαστε οι πιο τυχερές γυναίκες από αυτές που έχουν έρθει στην Ελλάδα γιατί οι περισσότερες παντρευτήκαμε. Δηλαδή, οι περισσότερες δεν είχαμε αυτό το στίγμα επειδή δουλεύαμε βράδυ. Δηλαδή ερωτευτήκαμε οι περισσότερες και παντρευτήκαμε και δεν ένοιαζε κανέναν αυτό. Ήταν υπόθεση της οικογένειάς μας. Και ξέρω και πολλές κοπέλες που δούλευαν ακόμη και στο χωριό του άντρα τους και τώρα είναι 25 χρόνια μαζί.

Ερώτηση: Ο άντρας σας γνωρίζει την ιστορία;

Απάντηση: Κοιτάχτε..επειδή από το 1991 έχουν περάσει 24 χρόνια..Εγώ με τον άντρα μου είμαι 10 χρόνια μαζί.. Και όταν χώρισα με τον άλλον, που είχε κανονίσει να με φέρει, ήμουν μόνη μου και δούλευα. Αλλά δεν δούλευα νύχτα. Δούλευα σε καφετέριες, όπου έβρισκα. Και μετά από κάμποσο καιρό είχα πάει να δουλέψω σε ένα τσιπουράδικο και εκεί είχε έρθει ένας κύριος και τον γνώρισα και είμαστε μαζί 10 χρόνια τώρα.

Ερώτηση: Όσο διάστημα δουλεύατε σε καφετέριες, δεν σας πλησίασε κάποιος από τα μαγαζιά εκείνα με σκοπό να σας προσφέρει δουλειά;

Απάντηση: Όχι..όχι, όχι. Δεν ξέρω.. Και τώρα που βλέπω αυτά τα.. Και αυτό το πρόγραμμα, το πώς το λένε, 10^η Εντολή και Κόκκινο Κύκλο, πολύ σκληρά τα βλέπω αυτά..Τα παραλένε πιστεύω. Κοπέλες που να τις κάνουν έτσι, εγώ δεν ξέρω. Εμένα όχι ναρκωτικά να μου δώσουν, ούτε τσιγάρο δεν έχω βάλει στο στόμα μου ποτέ. Τώρα, επειδή τις κοπέλες από την Αφρική ή τις Ρουμάνες, τις φέρνουν οι ίδιοι που είναι στο κόλπο, μπορεί και να συμβαίνει κάτι τέτοιο. Αλλά εγώ έχω μία πολύ καλή μου φίλη Ρουμάνα και δεν έχει ζήσει κάτι τέτοιο. Εμάς, τότε, μας ζήτησαν τα 5,000 πέσος για το εισιτήριο και αυτό μόνο. Κάθε φορά που πηγαίναμε με κάποιον άντρα, μας έδινε ένα ποσό και μείς το κρατάγαμε για πάρτη μας. Επίσης τώρα ξέρω ότι πολλές κοπέλες έρχονται και χωρίς χαρτιά, ενώ εμείς πάλι περνούσαμε τελωνεία, ήμασταν καταγεγραμμένες. Ενώ αυτές τώρα δεν τις ελέγχει κανένας. Και να χαθεί μια κοπέλα, δεν θα το ξέρει και κανένας, σκέφτομαι με το φτωχό μου το μυαλό. Το μόνο που ξέρω είναι για κοπέλες που έφυγαν από τη δουλειά γιατί ερωτεύτηκαν άντρες που ήταν πολύ κακοί και τρώγαν πολύ

ξύλο. Αυτό όμως ήταν επιλογή τους. Φεύγαν από ένα είδος εκμετάλλευσης και πέφταν σε χειρότερες καταστάσεις.

Ερώτηση: Εσείς τότε κάνατε κάποιες εξετάσεις υγείας;

Απάντηση: Ναι, ναι, ναι. Και εδώ, στη δουλειά, δεν πηγαίναμε χωρίς προφύλαξη. Ποτέ. Ακόμη και ο πελάτης να μην ήθελε προφυλακτικό, δεν είχε.. Γυρνάγαμε πίσω..Μου είχε τύχει και εμένα και σε φίλες μου. Γυρνάγαμε πίσω και δεν έπαιρνε πίσω τα λεφτά του. Αλλά μας στήριζε και το μαγαζί σε αυτό. Ποτέ, ποτέ δεν πήγα με πελάτη χωρίς προφύλαξη. Και οι άντρες μας δίναν και τα διπλά μερικές φορές, αλλά εμείς ποτέ δεν το δεχόμασταν αυτό. Μία φορά είχε αρρωστήσει μια κοπέλα, αλλά πιστεύω ότι είχε κάτι ήδη από το Δομίνικο και ο Φώτης, το αφεντικό, θυμάμαι την πήγε αμέσως στον γυναικολόγο. Αλλά εμείς στο Δομίνικο ξέραμε από το σχολείο για τα νοσήματα και όλα αυτά και μάλιστα μας βάζανε να δούμε και βίντεο για να γνωρίζουμε πως μια γυναίκα μένει έγκυος. Αυτά, λοιπόν τα ξέραμε από το σχολείο ακόμη.

Ερώτηση: Σκέφτεστε καθόλου εκείνη την περίοδο;

Απάντηση: Ναι. Και για να είμαι ειλικρινής αν ήταν να το ξανά κάνω, θα το ξανά έκανα. Ακούγεται περίεργο..Καλώς ή κακώς, εμείς εδώ δεθήκαμε, γιατί ήμασταν πολύ μικρές όταν ήρθαμε. Εγώ ήμουν τότε 23 χρονών αλλά είχαμε και κοπέλες 16-17 χρονών μαζί μας. Να σας πω κάτι που θα σας φανεί πολύ πολύ περίεργο. Μπορεί και να πιστεύετε ότι σας λέω ψέματα. Με το γκρουπ που είχα έρθει εγώ, είχαμε μία κοπέλα που ήταν παρθένα και δεν την έβαλαν να πάει με κανέναν. Και μετά πήγε αυτή με το γκαρσόνι από το μαγαζί. Ερωτητήκανε και μέχρι τότε δεν την αφήναν να βγαίνει έξω με άντρες. Ήξεραν ότι ήταν και δεν την αφήναν να πάει με άντρες. Μόνο για ποτό μέσα στο μαγαζί. Και αφού έγινε την πρώτη φορά με το γκαρσόνι, μετά βγήκε με άλλους άντρες. Νιώθω ότι ήμασταν τυχερές τότε. Γι' αυτό, αλήθεια, θα το ξανά έκανα. Μπορεί αν με είχαν δείρει, αν με είχαν κλειδωμένη.. Αλλά εμείς τελειώναμε τη δουλειά και πηγαίναμε μαζί με τα αφεντικά στα μπουζούκια. Περάσαμε καλά τότε. Μπορεί τώρα να είναι και ο χαρακτήρας από τις κοπέλες τέτοιος, που να τα επιτρέπει όλα αυτά. Μπορεί και εμείς να ήμασταν ήρεμες. Καλώς ή κακώς, ξέραμε ότι και να γυρίσουμε στην πατρίδα μας ήταν πολύ πιο δύσκολα τα πράγματα εκεί. Εμείς που ξέραμε πως εδώ θα κερδίζαμε κάποια χρήματα, καθίσαμε. Και ξέρεις ότι στη ζωή τα πράγματα δεν είναι ρόδινα. Τίποτα δεν προσφέρεται έτσι. Δεν θα σε πάρει ο άλλος στη χώρα του, να σου βρει ξενοδοχείο, έτσι χωρίς αντάλλαγμα. Εμείς το τίμημα το

πληρώσαμε. Δεν γίνεται μετά να πεις όχι. Έτσι είναι. Όλο αυτό ήταν άψυχο. Τελείως άψυχο. Γιατί όταν πας με κάποιον, που δεν τον γνωρίζεις, δεν το νιώθεις, είναι άψυχο αυτό. Τουλάχιστον αν δεν γνωρίζεις τον άλλον, να βγαίνεις μαζί του, να τον ξέρεις..Εντάξει..τον άλλον δεν τον γνωρίζεις ποτέ πραγματικά. Αυτό το κάνω, επειδή θέλω να το κάνω. Εγώ θα ξανά ερχόμουν όμως. Το άλλο που θυμάμαι είναι ότι προσπαθούσαν να μην φέρνουν πάλι τις ίδιες κοπέλες. Δηλαδή, τελειώνει το εξάμηνο, γυρνούσαμε με το γκρουπ στον Άγιο Δομίνικο και μετά, αν μια κοπέλα ήθελε να έρθει πίσω, έπρεπε να έρθει με άλλο γκρουπ. Αυτό ξέρεις γιατί γινότανε; Για να μην έρθουν πάλι στα ίδια μαγαζιά, γνωρίσουν τις καινούριες κοπέλες και δουν οι καινούριες ότι έχουν θάρρος με το αφεντικό και πάρουν αέρα μετά και αυτές. Και να σου πω και κάτι; Όσες μείναν μετά και δουλέψαν, βγάλανε πολλά λεφτά. Μετά ήξερες και τη γλώσσα και δεν σε ένοιαζε. Πήγαινες όπου ήθελες για δουλειά. Τότε πληρώνανε μέχρι και 70.000 δρχ για να κάνεις μόνο κονσομασιόν και χωρίς να αναγκαστείς να πας με άντρα. Πολλά λεφτά. Τώρα μόνο μέσα από κάποιο γραφείο, μπορείς να βγάλεις πολλά λεφτά. Αλλά να σας πω κάτι; Εσείς δεν ξέρετε..Μην τα βλέπετε έτσι, όπως τα λένε τόσο πολύ. Εγώ το ξέρω ότι υπάρχουν άνθρωποι που εκμεταλλεύονται γυναίκες. Πολλές φορές γίνεται επειδή το θέλουν αυτό και οι γυναίκες. Μπορεί να είναι λόγω ανάγκης, μπορεί να είναι λόγω χρημάτων γιατί υπάρχουν και γυναίκες φιλοχρήματες, μπορεί να είναι λόγω παιδείας. Τώρα βλέπω που τα κάνουν τόσο τραγικά.. Δεν ξέρω, δεν ξέρω.

Ερώτηση: Τώρα πια, γυναίκες από τον Δομίνικο δεν έρχονται;

Απάντηση: Αφού κλείσαν την πρεσβεία όταν μάθαν γιατί φεύγαν. Εμείς ευτυχώς προλάβαμε και φύγαμε και Δόξα το Θεό για αυτό.

Ερώτηση: Η κοινωνία, εδώ στην Ελλάδα, πως σας αντιμετώπιζε;

Απάντηση: Στην αρχή με άσχημο τρόπο, θα έλεγα γιατί ξέρανε, ξέρανε..Μερικοί άνθρωποι όμως, όχι όλοι. Δεν ήταν ότι περνάγαμε από κάπου και λέγανε: «η πόρνη, που δουλεύει εκεί..». Όχι, όχι. Μόνο μια φορά θυμάμαι σε ένα χωριό στη Βέροια, περνούσαμε με τα κορίτσια και ήταν κάτι άντρες με τις γυναίκες τους στα χωράφια και αυτοί είπαν κάτι μειονεκτικό για εμάς. Αλλά θα το είπα σίγουρα για να φανεί πολύ «κύριος» μπροστά στη γυναίκα του. Να σας πώ κάτι; Εκεί, όταν γυρίσαμε στον Άγιο Δομίνικο, αντιμετωπίσαμε περισσότερο ρατσισμό, παρά εδώ. Γιατί εκεί βγήκαν στην τηλεόραση, άτομα πληρωμένα και είπαν πράγματα που δεν ίσχυαν. Και γι' αυτό μετά έκλεισε και το προξενείο. Θυμάμαι, είχε έρθει μία κοπέλα και μου

είχε πει: «Και εγώ θα ήθελα να ταξιδέψω, αλλά όχι να κάνω αυτό που κάνεις εσύ!». Και της απάντησα: «Εσύ κάνεις χειρότερα. Έχεις κάνει τα αίσχη και τζάμπα μάλιστα. Ενώ εγώ το κάνω αυτό για να μπορέσω να επιβιώσω.» Είναι άσχημο αυτό που της είπα αλλά και αυτή με είχε προσβάλλει.

Ερώτηση: Σας λείπει ο Άγιος Δομίνικος;

Απάντηση: Όχι. Αφού σας είπα και ξανά γεννιόμουν, τις ίδιες επιλογές θα έκανα. Δεν μετάνιωσα για τίποτα.

Σας ευχαριστώ

πολύ.